

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტი

გალაკტიონ ტაბიძე

თბილისი
თხუთმეტ ტომად

თბილისი 2016

გალაკტიონ ტაბიძე

ტომი II

ლექსები

1915-1920

თბილისი 2016

სარედაქციო კოლეგია

თეიმურაზ დოიაშვილი მთავარი რედაქტორი
ლევან ბრეგაძე
ირაკლი კენჭოშვილი
ემზარ კვიციანიშვილი
ირმა რატიანი
როსტომ ჩხეიძე პასუხისმგებელი მდივანი
ნათია სიხარულიძე

ტომის რედაქტორი **როსტომ ჩხეიძე**

ტომი გამოსაცემად მოამზადეს, ვარიანტები და შენიშვნები დაურთეს

ნანა კობალაძემ და ნათია სიხარულიძემ
კომენტარები – **თეიმურაზ დოიაშვილისა**

პროექტი: „გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა აკადემიური თხუთმეტ-ტომეული. პირველი ნაწილის (ტ. 1-5) გამოსაცემად მომზადება და გამოცემა“ (№FR/45/1-20/13) განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით.

ISBN
ISBN

© შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი
© ავტორთა ჯგუფი

შექნება

ART POETIQUE

მე მიყვარს ჰანგი გრძნობით გამთბარი,
ყვავილებივით ნაზი და ჩუმი,
ხან მოთამაშე, ვით ნიავექარი,
ხან მოშრიალე, ვით აბრეშუმი.
სიმლერა გულში დაგუბებული,
ხან ნიავივით, ხან შეშლილივით,
როცა სიღრმეში ვერ იტევს გული,
მოდის და მოდის ფერად ლივლივით.
იმლერე დამთვრალ ყვავილთა მტვერში,
იმლერე ტრფობის ან მტრობის ხმაზე,
ოღონდ ყველაში და ყველაფერში
მუსიკა იყოს და სილამაზე.
მუსიკა გვიხსნის! ჰოი, მგოსნებო,
მართალი არის ბრძენთა თქმულება,
რომ უფრო დიდი და საოცნებო,
უფრო მაღალი დანიშნულება
არ არის, როგორც განმნდის ხმაში,
ვით ცეცხლის ალში, დააცხრო ვნება,
რასაც არ ჰქვია რითმათ თამაში
და განცდათ ტანჯვა-მშვენიერება.
იმლერე გრძნობით და როცა მლერი
მნუხარების ან იმედის ხმაზე,
მარად გახსოვდეს, რომ ყველაფერი
მუსიკა არის და სილამაზე!

[1915]

ბედისწერა

ყვავილები არ ყვავიან აღელვებულ ზღვაში,
ისმის მარტო ზღვის სიმღერა და ტალღების ტაში.

უდაბნოში არ იზრდება მიმოზები წყნარი,
სიცხე დგას და ცხელ ქვიშაში ღმუის მძაფრი ქარი.

სადაც სუფევს დემონების ძალა ერთადერთი,
იცოდე, რომ იქ არასდროს არ არსებობს ღმერთი.

ზღვას, უდაბნოს და დემონებს ჩემი ბედისწერა
შეჩვევია და სიმღერა მხოლოდ მათთან მჯერა.

[1915]

აკაკის გარდაცვალების გამო

საქართველოვ, რა განუხებს, გული რისთვის გტკივა?
რისთვის კვნესი ასე მწარეთ, ცრემლი რისთვის გცვივა?
ცეცხლი ერთხელ ანთებული ცეცხლათ ისევ ღვივა,
ვერ ჩააქრობს მსურვალე ალს ნისლი ფრთატივიცია.
საუკუნეთ ღვიძლი შვილი ისე როდი კვდება
და ვალმოხდილ ჩვენს წინაპრებს როდი უერთდება,
ძალი, ღონე თვის სიყვარულს თუ არ მოახმარა,
საქართველოვ, მამ, აკაკი არ მომკვდარა, არა!

მზის სხივებით განათობი ვარდი როდი ქცნება,
თუ თანდათან ახლოვდება გაზაფხულის გრძნება.
იადონი როცა ყვავილს ნანას ეუბნება,
როდი ახსოვს სიცოცხლისა და სიკვდილის მცნება!
ნეტავი მას, ვინაც იცის ქვეყნის ზნე და ფასი,
მწარეთ აღარ ეჩვენება მას სიცოცხლის თასი
და იგი კი, ვინც ყოფნისთვის შვების ცრემლი ღვარა,
უკვდავია... და აკაკიც არ მომკვდარა, არა!

კიდით კიდე საქართველო შესძრა, დაიარა,
რომ გაეგო მისი გულის წყლული და იარა.
ის ენამა და ღვთიური ცეცხლით ეზიარა
და სამშობლოს სახე იყო მისი თმა – ქალარა.
დიდხანს, დიდხანს არემარეს თავზე ადგა მცველათ
და მღეროდა ისე გრძნობით, ისე გულდამწველათ,
რომ სამშობლომ მისი ლანდი მტკიცეთ შეიყვარა,
შეიყვარა და აკაკიც არ მოკვდება, არა!

სიყვარული ველ-მინდვრების და ქვითინი მთისა
თავის უცხო და უსაზღვრო გულით შეითვისა,
მას ესმოდა ცის დუმილი და შრიალი ტყისა,
მან იცოდა მშობლიური წყაროს ხმა – კისკისა
და არსება მისი მთელი, მისი სული წმიდა
ბუნებათა ზღვა-სივრცეში ჰანგათ გადავიდა,

გადაენნა მღუმარებას და თვალს მიეფარა,
დაიფარა, მარა მაინც არ მომკვდარა, არა!

ნეტავი მას, ცხოვრების გზას ვინც გაივლის ასე,
ძეგლათ შექმნის მის სამარეს სხივთა სიკისკასე,
მის საფლავზე ყვავილები გაიშლება წყნარი
და ბინდბუნდზე ნაზი ქროლვით შესძრავს ნიავეარი.
გადააფრქვევს ყვავილების სურნელს დამატკობელს,
გაიხსენებს ის მერცხალიც თავის ლექსით მკობელს
და ჩასძახებს: სასურველო, ცრემლს ნუ აფრქვევ, კმარა,
შენი ყოფნის სიამაყე არ მომკვდარა, არა!

გადაივლის საუკუნეთ რგოლი, სუბუქ-მქროლი,
მარა ისევ იელვარებს ცის ლაჟვარდი ბროლი
და იქ ხელი იდუმალი, ვარსკვლავების სახით,
დასწერს სიტყვებს ამოქარგულს ვარდით და ზამბახით:
საქართველოს ყავდა და ყავს საამაყო შვილი,
დათრგუნა და შეაჩვენა თვით საფლავის ჩრდილი
და უცვლელი უკვდავება ირგვლივ დაამყარა...
საქართველოვ! მაშ, აკაკი არ მომკვდარა, არა!

მის საფლავზე მძლავრი ნაძვი ჩამოაფენს ტოტებს,
უკვდავების და ცის ნანას ეტყვის მიდამოებს
და მის ჩრდილქვეშ, იქ ყოველდღე საოცნებოდ მოვა
ახალგაზრდა და სევდიან მომღერალთა გროვა.
მოიგონებს მოხუც მგოსანს საუბარი წყნარი,
აკვნესდება, ატირდება, აღელდება ქნარი
და მიდამოს მოევლება ხმები წარამარა,
ჩვენი ყოფნის სიამაყე სცოცხლობს, არ მომკვდარა!..

1915

ვაგნერი

მე მხიბლავს ეს ქანდაკება, ზღვა-აღმაფრენით ტყვემქნელი –
ვაგნერი, წმინდა ვით ზეცა და ბნელი, როგორც ქვესკნელი.
ვაგნერი, დისსონანსების მშვენიერებათ შემქნელი,
ნელინელ მატყვევებელი, ამღელვებელი, მვნებელი.
მე მესმის წყნარი შრიალით ქაოსი ქვეყნის შექმნის დროს
და აღმაფრენა შემქნელის, რომ ზემთამგონელ ნამს უსწროს
და სახე მელოდიების განცდით ნამებულ-ვნებული
და მესიზმრება გრიგალი ბოროტად მიძინებული.
წარვლიან საუკუნენი და ყოველივე, რაც ხდება,
ისევე წყნარი დუმილით დავინწყებაში გაჩნდება,
მარა დამწველი ჰანგები ლოენგრინესი ცად მყვანის,
მწუხარე ამონაკვენესი იზოლდასი და ტრისტანის,
ამონაკვენესი, რომელსაც მომხიბვლელად ქმნის ზღვა-ვნება,
ჰანგი ახალის ძიების,
სიმღერა ვალკირიების –
სამარადისო, დაუჭკნობ და წმინდა ძეგლად დარჩება.

1915

ზანტაზია

ფრთები რომ მქონდეს, გავსწევდი იმ მწვერვალს, საზღვრად დადებულს,
იქ ქალწულ თოვლთან ვპოვებდი ბინას, მზით აფერადებულს.
მე მსურს, იქ დავასადგურო ჩემი ოცნება და ქნარი
და ვკოცნო, ვკოცნო ღრუბლების ბაგე ალისფერ-ნარნარი.

ფრთები რომ მქონდეს, ეთერის შუქს თეთრსა და მოციმციმეს
მივცემდი გულში მწუხარე[დ] დაფარულ ფიქრთა სიმძიმეს.
ქვეყნიურ ამოებისგან დამიფარავდა ცის კალთა,
აღერსი ანგელოსების და მღუმარება მწვერვალთა.

ფრთები რომ მქონდეს, ზეცამდე ამაღლდებოდა თვით სული,
რომ მომესმინა ხანდახან თეთრ ვარსკვლავების ჩურჩული,
განვახლდებოდი იდუმალ და ნაზ სიზმრების მხარეში,
მათთან, რომელთაც კვლავ უყვართ ლალ არწივივით თარეში.

ფრთები რომ მქონდეს, მზისაკენ გავექანები ზღვის ნავად,
ცის კაბადონზე დავსწერდი მსოფლიოს შესახედავად:
„გიყვარდესთ!“ – იქნებ ყველასი შეხვდეს ამ ნაწერს თვალები
და შეიყვარონ, რადგანაც კაცნი არიან და ძმები.

ფრთები რომ მქონდეს, გავსწევდი იმ მწვერვალს, საზღვრად დადებულს,
იქ ქალწულ თოვლთან ვპოვებდი ბინას, მზით აფერადებულს;
მე მსურს, იქ დავასადგურო ჩემი ოცნება და ქნარი
და ვკოცნო, ვკოცნო ღრუბლების ბაგე ალისფერ-ნარნარი!..

[1915]

მერი

შენ ზღვის პირათ მიდიოდი, მერი,
სხივქვეშ თრთოდა შენი ნაზი ტანი
და გფარავდა მწვანე სუროსფერი
ცაცხვისა და ალვის ხეივანი.
შენს ღიმილში მწუხარების ჩქერი
მოულოდნელ სიყვარულათ ვცანი,
როგორც მთვარის შუქი ალმაცერი,
როგორც სიოს უცხო მიმოხვრანი.
ამ ღიმილში უცხო, შვენიერი
გამოკრთოდა სევდა-კაეშანი,
როგორც სხივზე ყვავილების მტვერი,
ცისკრის ნამით თრთოლვილ-განაბანი.
იმ ღიმილზე, იმ სევდაზე ვმღერი,
ბანს მაძლევენ ყვავილნი და მთანი.
მერი, ჩემო შორეულო მერი,
შენკენ მოქრის ბედის იალქანი.

1915

ყვითელი ფოთოლი

ბავშვობისას ყვითელ ფოთოლს მეძახოდნენ, ასე მახსოვს,
მამსგავსებდენ სევდიან ფერს ვნების ტბიდან ამონაქსოვს...
თქვენ სცდებოდით, მეგობრებო, მაშინ იყო ჩემში გული
გაზაფხულით მოელვარე და სიცოცხლით აღგზნებული.
მაგრამ ეხლა გული არ მაქვს, შავი ჩრდილავს სიცოცხლის ბროლს
და თუ ვგეგვარ, მხოლოდ ეხლა, სევდის ფოთოლს, ყვითელ
ფოთოლს.

მალე დაჰკრავს ქარიშხალი, წარმიტაცებს, გადამლახავს,
სადმე ხრიოკს გადამიტანს და იქ მომცემს ობოლ საფლავს,
მხოლოდ ქარი შემოდგომის უსიცოცხლოს მეტყვის ზღაპარს –
თუ ვითა ჰკლავს ყვითელ ფოთლებს, თუ ვით უსპობს
თავშესაფარს.

[1915]

თეთრი ლანდებით

თეთრი ლანდებით მოსავდა მთვარე
მაღალ აივნებს და შუშაბანდებს,
ლანდები ნელა სცურავდენ, მხოლოდ
ცაცხვის შრიალი აფრთხოვდა ლანდებს.
ბულბული ისე საამოდ ჰყეფდა,
ისე საამოდ ფშვინავდა ველი!
მთვარე ახალი იყო ქვეყანა,
ქვეყანა იყო მთვარის ნათელი.
ისე ღელავდა ტბაზე ლანდები,
როგორც დადენილ ქარვის სვეტები
და მათ სარკეზე მდუმარეთ იდგა
ხეების მკრთალი სილუეტები.
ნისლი დაეშვა და შერჩა ღელეს
მომჯადოებელ ზღაპრების გამო
და უნაპირო ღამის სივრცეში
ისადგურებდა ჩუმი მიდამო.
მე მახსოვს: ჩემი გული იმ ღამეს
გამოუცნობი სინაზით სძგერდა,
ცაცხვის შრიალი აფრთხოვდა ლანდებს
და მეოცნებე სული იჭერდა.

1915 წ. ნალვერი.

კოშკი

ინგრევა კოშკი საუკუნით აშენებული!
წინაპართაგან მოტანილი ძვირფას ბროლებით,
ცვივა სარკმლები ბედისწერით დაშინებული,
დაშინებული ბედისწერის გამოქროლებით.
სვეტები, რომელთ თავზე ადგა ელვარე თალი,
წარსულთა დღეთა მტკიცე ბურჯი და მეგობარი,
სდგას დაქანცული, გაძარცული, უიარაღო,
ყველასთვის უცხო და ყველასთვის გაუგებარი.
ინგრევა კოშკი სიყვარულით აშენებული,
ვით ძველი რომი, ან ბაგრატის კოშკი-ტაძარი;
სახე გამხდარი, გესლიანად გაცილებული
აქ ისევ გაჩნდა შიშის ლანდი უზარმაზარი;
კოშკის ძველისძველ ფოლიანტზე რაღაც დასწერა
და შემოხაზა გამოუცნობ ნების რკალებით...
ალბად მოხდება სასწაული საბედისწერო...
ნუთუ არავის, არავის არ შევებრალებით?
ოჰ, გული, გული! რანაირად მტკივა ეს გული!
კოშკში ღამეა... უკვე ჩაჰქრა, ჩაჰქრა სანთელი,
დედა, სადა ხარ! მამა, სად ხარ! ან რად მინდოდა
ეს ტაშისცემა, ეს ვარდები, ეს ჟრუანტელი?
„მოჰყვები ქვეშ ამ უხეშ კედლებს!“ – ჩუმ ხეტიალით
მესაუბრება წინათგრძნობა დაჟინებული...
აჰა! ყრუ რყევით, ხმაურობით, გრგვინვა-გრილით
დაეცა კოშკი, სიყვარულით აშენებული!

[1916]

შენი ღიმილი

(ნანყვეტი ალბომიდან)

...შენი ღიმილით ლეონარდო და-ვინჩის ხელის
მე არ მინახავს გაფრენა და გაუკვდავება,
მაგრამ მე უფრო სევდიანი რამე ვიხილე:
შენი სიკვდილი, შენი ადრე დასაფლავება.

შენი ღიმილი დაეძებდა მზეს, იტალიას,
ტორკვატოს ცის ქვეშ შენ გელოდენ დიდი მხატვრები...
იქ ყველა ციურ აღმაფრენის ცეცხლით მთვრალია,
მაგრამ შენ მათი ხელოვნებით ველარ დათვრები!

შენ ღიმილს მე თან გავატანე ბედნიერება,
სიყვარულიდან გავატანე, რაც კი რამ მქონდა,
მაგრამ ღიმილი გაიტაცეს ჩემი გულიდან,
როგორც ლუვერიდან გაიტაცეს შორს ჯიოკონდა!

1916

დროშები ჩქარა!

გათენდა! ცეცხლის მზე აენტო, აცურდა...
დროშები ჩქარა!
თავისუფლება სულს ისე მოსწყურდა,
ვით დაჭრილ ირმების გუნდს – წყარო ანკარა...
დროშები ჩქარა!

დიდება ხალხისთვის წამებულ რაინდებს,
ვინც თავი გასწირა, ვინც სისხლი დაღვარა.
მათ ხსოვნას ქვეყანა სანთლებათ აინთებს...
დროშები ჩქარა!

დიდება, ვინც კიდევ გვაბრძოლებს იმედით,
ვინც მედგრათ დახვდება მტრის რისხვა-მუქარას...
გათენდა! შეერთდით, შეერთდით, შეერთდით!
დროშები, დროშები... დროშები ჩქარა!

1917 წ. 13 მარტი

ნიკოლოზ II სონეტი

ათრობდა ხალხთა მწუხარება, სისხლის აუზი,
მისი სასახლე მონად ყავდა აღფრთოვანებას,
მოლალატეთა შთაგონებით სცემდა ბრძანებას
და მედიდურად ხელს აწერდა „ნიკოლოზი“.

ლაჩარი იყო... ქვეყნის ბედი, ღელვა, ქაოსი
გარყვნილ დედოფლის პერანგებით სხვეს მიაწება.
ჩვენ კი სიმართლის ციხეებში დაგვიანება
გულს გვისერავდა, როგორც ზარი სასაფლაოზე.

კუბოებისთვის მეკუბოვეს ხე აღარ ეყო,
ხე არ ყოფნიდა მეფეს კაცთა ჯვარზე საცმელად,
მაგრამ გამოჩნდა სიხარული კაცთ დასახსნელად.

ამხანაგებო! განახლების ზარმა დარეკა,
ტახტი დაეცა და იმედათ ქაოსზე დგება –
თანასწორობა, რესპუბლიკა, თავისუფლება!

1917 წ. 24 მარტი

ქალის ქანდაკება

მე დავივიწყებ ყველა სიკვდილს: პირველს, მეორეს...
უკანასკნელი არ მოსულა ეროსის შხამი,
გზა მიჰყვებოდა მიმოფანტვას უმეტეორესს,
რომ თან წაელო საუკუნის მრავალი წამი.

მხატვრის უგონო წყურვილივით დამრჩა სურვილი:
გაუკვდავების განამებულ დღეთა გაგება!
ოცნებას მხოლოდ სიყვარულით შემობურვილი
დარჩა ბინდიან მოგონებად ეს ქანდაკება.

ბეჩავ! მოგიკლას გულმა გული, ბაგე დაგებას
და შემდეგ ასე დაივიწყო თვისივე ფრთები?
დამშვიდებული თვალთ ვუცქერ თეთრ ქანდაკებას...
„რა ლამაზია!“ – ვიმეორებ და არ ვფითრდები.

მე მის წინ მიყვარს ზამბახების ფენად დაგება,
მიმოქრის ოქროს ამურების ურჩი კრებული.
ჩემთვის მარადი დუმილია აქ ქანდაკება –
ისევე თეთრი, წარსულიდან მოტაცებული!

1917

* * *

ორი ზღვა შეხვდა ერთიმეორეს,
ერთი – ქარიშხლის, მეორე – მშვიდის,
მათ აღტაცებით განიმეორეს,
რომ დრო ახალი იმედით მიდის.
ფეერიულ ნავს სცილდება კორდი,
ამაყი ლორდი სდგას. დროა ძველი.
ბაირონს უსმენს მერი ჩავორტი
და ფერადებში მისცურავს შელლი.
ტალღები სთვლემენ, ვით შორი ბედი
და ნაპირებთან მისული ნავი,
ზვირთებთან ერთად ოხრავს მილედი
და პოეზიის დაიძრა ზვავი.

[1917, 1925]

ოზორტი

ელვარე თოვლში მიჰქრის მარხილი,
რომ მოიხვიოს თეთრი ავდარი,
ამ სივრცეებში მყავს დამარხული
ზამთარი ცივი და ნაზავთარი.

მისი ელამ მზის თვალის ხილება
ეშორება ჰაერს არეულს,
მხოლოდ ტყემლების აყვავილება
ხეებს რიდეებს ფენს სიზმარეულს.

ფერუმარულის სახით ცხედარი –
მარმარილო დგას, როგორც მუმია,
გაყინულია თითქო მხედარი
და იდუმალ წუხს: რა სიჩუმეა!

რა სიჩუმეა! როგორ აჩნია
გზებს ნაკვალევი არ-საამსოფლო,
რომ სხვა სამშობლო არ გამაჩნია...
რომ ეს თოვლია ჩემი სამშობლო.

[1918]

რეკოლვერი

ცივი, შავად მოელვარე
თვალებით
მყუდროებას რეკოლვერი
შეარხევს,
რალაც მკაცრი, ხმათა გარდა-
ცვალებით,
რომ არავინ იმის გარდა
მე არ მყავს.
საზარ ღამით, როს მე და ის
ესწორდებით,
ის იანვარს და მე მაისს
ვედრებით.
ერთადერთ ფიქრს არასდროს არ
ვშორდებით
სიხარულით, მწუხარებით,
ყვედრებით.

[1918]

წერილი მეგობრებისადმი

ო, როგორ მინდა, მეგობრებო, რომ თქვენთან ერთად
მივიღო ჩვენთა წინაპართა ელვარე თასი,
ბევრი რამ არის მათ გრძნობაში კეთილშობილი,
მათი მხურვალე ოცნებებით, მსურს, ვიამაყო,
მაგრამ სხვაგვარად ჩვენი დროის მემატყანე
ფოლიანტებში სტრიქონების გროვას შეიტანს,
რომ ათასწლოვან ადგილიდან მოსწყდენ კლდეები,
საქართველოზე სამუშებმა გადაიარეს.
და სამუშებთან იყო ქნარი გიგანტიური,
ქართული სულით მეოცნებე პოეტის ქნარი.
ო, როგორ მინდა, მეგობრებო, თუნდაც ერთი დღით
ჩვენთვისაც იყოს უმაღლესი თავისუფლება.
ო, როგორ მინდა უფრო მძლავრად გავშალო ფრთები.
განა არ არის საშინელი საცოდავობა,
ისეთ ქვეყანას – როგორც ჩვენი საქართველოა –
რევოლუცია არ აძლევდეს სიმშვენიერეს?
ვულკანიური ორკესტრით უნდა ისმოდეს
გრძნობათა ჩვენთა და ოცნებათ ძლიერი ქნარი.

[1918]

ხიდი „რიალტო“ მთის მდინარეზე

მან გადალანდა წყალში საყურე,
ლურჯი ზღვა იგრძნობს ტანს ზამბახეულს
და ეხლა სამი მოსამსახურე
შეუმშრალებენ ნებიერ სხეულს.

მეოთხე მხევალს მიმოაქვს ფრთხილად
სურნელებებით სავსე ფეშხუმი
და ეხვევიან ფეხებს დალილიად
თმების სინელე და აბრეშუმი.

მარჯვნივ, ჰაერში სასახლის კალთა
დაიფარება ლალების ძგერით
და აბინდდება ხიდი „რიალტო“
მოჯადოებულ სარკეში ცქერით.

სიმაღლის შიშით ხიდი დანებდა
მას, რასაც ჰქვია ბედი, ზმანება,
რაც მას მონყვეტით დააქანებდა
და სწრაფი იყო ეს დაქანება.

ის შეშლილივით დაეცა ქალთან,
როცა ლანდებით მოვიდა მთვარე
და კვლავ ამალლდა ხიდი „რიალტო“
და ძილს მიეცა ისევ მდინარე.

[1919]

ტფილისი

ქალაქზე ნელმა აღმა იფეთქა,
სახლებზე ადის ფერადი ბოლი
და კიბეებზე, ვით ვინიეტკა,
დაფენილია დაფნის ფოთოლი.

ჩნდება სინათლის ჩქარი ქაფები,
გზებზე ქარივით მოქარავანე,
და აიმართენ, ვით ჟირაფები,
მთა არსენალის და მთა სავანე.

სიონი ჩემი ნათელს დამათოვს,
მტკვარიც დაანთებს ნათელ ხარებას.
ათოვს ხიდებს, ათოვს მადათოვს,
ათოვს ზმანებებს და მწუხარებას.

და მესიზმრები შენ, ვისაც ქერა
სამოსი გმოსავს სნეულ ოცნებით,
და არ მშორდება ღვთისმშობლის ცქერა,
სავსე ქართული პატიოსნებით.

მომაჯადოვა ძვირფასმა ხატმა
და ბედი ჩემი წვა არის მისი
და ირიბი გზით გამიყვანს სადმე
მარადისი და ძველი ტფილისი.

შემდეგ არაა არსად ახალი
ცა – ოკეანე, მთვარე – ნაფოტი,
ტფილისი ჩემთვის არის მაღალი
გილიოტინა და ეშაფოტი!

ნერონის ცეცხლზე იფიქრო კაცმა,
მადონნას გწვავდეს მზე უვედრები
და განიცადო ასეთი ჯვარცმა:
უდაბურება, რღვევა, ცხედრები!

დანავსებული კარებით შევლა –
სად ყვავილების ჩუმია შფოთი,
და განიცადო ასეთი წყევლა:
გილიოტინა და ემაფოტი!

სიონი მაინც ნათელს დამათოვს,
მტკვარიც დაანთებს ნათელ ხარებას.
ათოვს ხიდებს, ათოვს მადათოვს,
ათოვს ზმანებებს და მწუხარებას.

და მესიზმრები შენ, ვისაც ქერა
სამოსი გმოსავს ქარის ოცნებით,
და არ მშორდება ღვთისმშობლის ცქერა,
სავსე ქართული პატიოსნებით.

1920

პოტიუს

თქვენს მშობლიურ სავანეს დაარქვით: პიმოდანი.
იგი მარად ფერობდა დელაროშის ფერებით.
ჩვენ ნათელი გველოდა არამცირეოდენი,
არამცირეოდენი დაფნით და დაფერებით.

ბედნიერი იგი დრო, ეხლა უფრო ანკარა!
თვითეულში ელავდა ბრფუმელი ან ლოზენი.
ნეტავი სად არიან ყველა ეს უანგარო
პოეტები, მხატვრები, ქალნი მომომოზენი?

ირგვლივ მოგონებების თეთრი ნაკადებია,
ირგვლივ ნაკადებია მსუბუქი და ფარული.
მყუდრო ბინა ბრწყინავდა, როგორც აკადემია,
გამოთქმებით ცხოვრება იყო ლეგენდარული.

ჩვენ ვეძებდით რამე ღრმას, გვსურდა რამე ქართული,
რითმა-ნიუანსები, რიტმიული ლანდები.
სად არიან ყველა ამ მორევებში ჩართული
მენადები – გედები და ფრთები – ინფანტები?

ეხლა კი გზა ეკლებზე უფრო უეკლესია,
არავისთვის არ არის სული უფრო სათელი.
ეხლა მარტოდ მარტო ვარ, როგორც მთის ეკლესია
და საკვდავად მილიმის ჩამავალი ნათელი.

1920 წ. 1 ენკენისთვე
ტფილისი

ღგაგა უამოდგოგა

გუგუნებს ალი მხიარულ ბუხრის,
მაფიქრებს ალი და ვნვავ წერილებს,
კიდევ ედება გედები მწუხრის
გედებს ცეცხლისკენ გადაღერილებს.

რაც უფრო შორს ხარ, ძვირფასო დროო,
უფრო სავსეა გზა ამ გედებით
და სიყვარული, ვით ვატერლოო,
მოფენილია ამ იმედებით.

სხვა მხარეები უხსოვარ ხნიდან
მანვალებს, მათრობს და მეფერება.
თვით სამარემდე მათ ლანდს მივიტან,
რადგან ვერ ვპოვე ბედნიერება.

სულ ერთი არის: ღვინით ან ქალით,
ან ყვავილებით – გაქრენ ვნებები.
შუბლზე გადვისობ ხელებს კანკალით,
რომ გაიფანტონ მოგონებები.

1920. ტფილისი

შენ და შემოდგომა

არის ნეტარება – ხშირად მოაგონდეს
პოეტს შედარება: შენ და შემოდგომა.
შუქი არ ინთება ჩამქრალ იაგუნდის,
ოხვრა, გარინდება, შენ და შემოდგომა;
ღამე ბნელზე ბნელი მისდევს უდროობის,
როგორც ბელზებელი, ქარებს უსადარესს.
ცრემლი უნდობარი გახრჩობს მარტოობის,
მაგრამ მეგობარი, ვაი, არსად არის.
მხოლოდ გაგონება ჰანგის უნაზესი
დაგრჩა მოგონებათ: არ ღირს გამოდგომა.
გული უდაბნოა, სული – ოაზისი;
შენ და შემოდგომა, შენ და შემოდგომა.

1920. ტფილისი

შენ და ჰამოლოგია

შენს სიყმაწვილეს ახსოვს მხოლოდ ზუზუნის ქარის,
როგორ უგონოდ განამებდა ბედი, ვაიმე!
ეხლა შენს სულში ყვავილისთვის მზე აღარ არის,
მზე აღარ არის და არ არის არარაიმე.

ცეცხლი გწყუროდა, რომ აგენტო ბნელი ნაპირი,
წმინდა ტაძრები, სიონები, სვეტიცხოვლები.
ეხლა შენ არ გსურს არაფერი, ო, არაფერი,
მხოლოდ ზამთრების მწუხარებით შეიფოთლები.

არც ღმერთი, არც ცა არ სწყურია გაუგებარ სულს,
არც სიყვარული, არც ღიმილი, არც სიტკბოება.
შენ ვერაფერი დაგავიწყებს შხამიან წარსულს,
შენთვის მკურნალი იმედები არ იპოება.

უმიზეზოდ ცივს, უმიზეზოდ შეურაცხყოფილს,
შენ არ გსურს ვინმეს გააგონო: ჩემო ციერო!
მხოლოდ დემონთა დავიწყებათ ეძებ სამყოფელს:
ყოველივესთვის იყოს იგი სამაგიერო.

1920. ტფილისი

ცხრაას თვრამეტი

იგი მწუხარე მახსოვს არია,
რომელმაც სულში, როგორც ჭიანურს,
სანამლავები გადაარია
წვალეებას არაადამიანურს.

ოცნება დროის უსაბუროსი
მოგონებისთვის მაინც ურგია,
მაგრამ უეცრად მოდის ბურუსი
და შორს, ძლიერ შორს, პეტერბურგია!

ოჰ, მეპატიოს, გული – ყინული!
თეთრად სპეტაკი – მარად შავია,
წმინდა ქართული და რუტინული
აზრისთვის იგი დამნაშავეა!

და მარად უნდა წამილოს ჟინმა
და გულმოკლული ვიგრძნობ ციერებს,
ოდეს შემთხვევით ახსენებს ვინმე
ჩემთან იმ დღეებს, უბედნიერებს.

მახსოვს: ნეჟინი!..
იქ მარტოობა და სინანული,
დაგვესხნენ ღამით მოთარეშენი
და ომი ატყდა პარტიზანული.

შემდეგ უდაბნოს ყვავილთა მზოგარ
თვალთ მძებნელი და მარებელი,
ვუდარაჯებდით, თუ ქარში როგორ
ასცდა ლიანდაგს მატარებელი.

სასტიკი იყო ჩემი დემონი,
არ ითვისებდა ჩვეულ გალობას,
ანგელოსები უედემონი
ტიროდენ გზათა მოუვალობას:

რად აირჩიე! რად აირჩიე!
რად აირჩიე ტყე და გრიგალი,
ეკლიანი გზა რად აირჩიე,
ახალგაზრდობა რად მოიკალი?!

ნინ მკვლევლობები გვეშალა ზოლად,
ვამბობდი: ნყევლა ეხლა ინყება,
თავდავიწყება გვწყუროდა მხოლოდ
და არსად იყო თავდავიწყება.

და მიგვაფრენდა ლოცვით მაგიერ
ფრთიან ქიმერათ გვიანი ჯარი,
ოჰ, ვერასოდეს გვერდს ვერ აგია
მე, უდროობის იანიჩარი.

არ გასვენებდა ახალი დარდი
და თრთოლვარებდენ შენი ბაგენი,
რომ დაგეფარა ლურჯი შტანდარტი,
რომ აგვემართა სხვა კართაგენი.

კვლავ მოგონება, წამზე უმალი,
გაფითრებული ფერით მფერები,
გასაოცარი და იდუმალი
ვიდოდენ მძიმე კრეისერები.

გრძნობით რეკავდა ყოველი წუთი,
გემზე ისმოდა მკაცრი ბრძანება,
ედევნებოდა სალუტს სალუტი
და ესკადრები მიექანება.

აჰა, ნაპირიც! ჩვენი ნაპირი,
იგი მშობლიურ თიბათვეს გავდა,
სილაზე იყო გზა პირდაპირი
სილაში უხმოდ ჩანოლილ ნავთან.

აღმოსავლეთის ქარი დაჰქროდა –
მიმოგონება, ზარი, თითბერი,
სახეს სითეთრე თოვლის დაყროდა,
სულს – ბურუსები ირისისფერი.

და იალქნების გროვა მრავალი
ეშურებოდა ქვეყანას – ზმანეთს,
იქ, სადაც ზღვა და ცის დასავალი
სიტყვის უთქმელად გრძნობენ ერთმანეთს.

მივდივართ ისევ... შემოგვხვდა ზიზლი,
ვიგრძენით სული აღსავსე სუსხით.
მან მწუხარებით გვითხრა: დამისხი,
ჩვენ უძველესი ღვინო დავუსხით.

მან მწუხარებით წარმოსთქვა: მცია.
მე მოვიხადე ჩემი ნაბადი
და ნაბადის ქვეშ ელავდა ცივად
თვალეები – ცეცხლის ორი აბედი.

– მე იმერეთში წავალ, თქვენ საით?
– მეც იმერეთში, ჩემო ბატონო.
შევეყვით გზაში ცბიერ მუსაიფს.
შენ თვლემდი, ცაო უკაბადონო.

გამოგვეგება მუნჯი მსახური,
ისევ ატმები, შინდები, ქვიშნა,
სახლს გადაცლოდა გადასახური
და დასავლეთი შორით გვენიშნა.

გამოგვეგება ძალლი ბებერი,
გვიცნო და უცებ შესწყვიტა ყეფა.
წვიმა... მდინარე... თვე ნოემბერი.
ვთქვით: მწუხარება ეხლა იწყება.

მოგვესმა ძველი: გაჩუმდი, მურა!
ჩამავალმა მზემ მთები მიმალა.
ეზოდან ქალი გამოეშურა,
შეგვხედა, გვიცნო და მიიმალა.

არ მოგვესმოდა სახლიდან მოთქმა,
მაგრამ საოცრად ტიროდა სახლი.
ეზოში სამჯერ იკივლა ჭოტმა,
ზარით აზუვლდა ბებერი ძაღლი.

მაშინ საზარლად ატირდა მუნჯი,
ჩვენი ყრუ, ჩვენი მუნჯი სატანა,
თითქო სადღაცა გაქრა საუნჯე
და შელამებამ ითანდათანა.

ეხლა რალა ვქნა? ცეცხლთა რიდება
არ გენატრება დიდს და ხელოვანს
და არ გიშუქებს შორი დიდება
მყუდრო სიბერის გზას სახელოვანს.

ქარნი არ ჰქრიან. თრთიან ხეები.
გათენებულ ცას რთავენ ლავრები
და მაგონდება მწარე დღეები –
ჩემთა ხეტიალთ თანამგზავრები.

მე გეთხოვები... ძველად, გსმენია,
რომ სხვანაირად იგრძნობენ ალებს.
ასე სიკვდილი ელის გენიას,
სასახლეები კი... ნაძირალებს.

პოეზია – უპირველეს ყოვლისა!

სული გვქონდეს უსპეტაკეს თოვლისა!
მეგობრებო, სიკვდილამდის მექნება
მხოლოდ ერთი სიხარულის შეგნება:
პოეზია – უპირველეს ყოვლისა!

თავდადებულ ბრძოლებისთვის ნახევარ
გზად დაღლილი არვის არ ვუნახავარ,
მაგრამ მანთებს შუქი სვეტის ცხოვლისა:
პოეზია – უპირველეს ყოვლისა!

სიკვდილივით მარადია სურვილი
მთელი ქვეყნის სიმღერებით მოვლისა,
ყველაფერში შუქით შემობურვილი:
პოეზია – უპირველეს ყოვლისა!

თუ სამშობლო მაინც არ მომეფეროს,
მე მოვკვდები – როგორც პოეტს შეჰფერის,
სიმღერები ხალისის და ბროლისა:
პოეზია – უპირველეს ყოვლისა!

[1920, 1925]

პირველ თაველეს

ვდღესასწაულობთ პირველ თაველეს
მოსასწაულე ვარდთა დაგებით,
აივნებს მალე ააყვავილებს
რტოების ნოხი და ფარდაგები.
ქალები ღამით წავედით ტყეში,
თვალეში ფეთქდა ელვა წყაროთა,
ყვავილს, რომელსაც ჰქვია ნუგეში,
ჩვენ დავეძებდით და გვიხაროდა.
ვაჟნი ეძებდნენ მთებში საზინას,
თოფების ბოლი ცრემლებს გვადენდა,
არ დაგვასვენეს, არც დაგვაძინეს
და ასე კიდევ შემოგვათენდა.
ავშალეთ მთაში მტევნები ფუტკრის,
ვაჟები ირმებს სდევდენ ჯირითით,
უცებ... მახლობლად დაჭრილი ნუკრის
მოგვესმა კვნესა და ჩვენ ვსტიროდით.

12. XII. 1920

თვალს ნაზი და მთვარეული

თვალს ნაზი და მთვარეული
აღელვებენ ლანდები,
ვიყავ ლხინში ჩარეული –
ღვინით თვალანანთები.
უცებ გაჩნდა ტრიანონის
კოშკში გულის ნდომანი,
დე გრიესა და მანონის
სევდიანი რომანი...
მივაფრენდი ამაყ მერნებს,
ჭიხვინებდენ მერნები –
სასახლეებს და ტავერნებს
ცვლიდენ სხვა ტავერნები.
და ვხედავდი, როგორ იღებს
სულს ვედრება ხალისის
და ვხედავდი ცისფერ ნილაბს
მხოლოდ ერთი ქალისას.

12. XII. 1920

საქართველო

სადაც ტყეების ისმოდა დარდი
და მწუხარება რეკავდა ჩუმი –
საქართველოში გაჩნდა შტანდარტი:
მოდის ტფილისი, მოდის ბათუმი.
უცებ მიწისძვრით დაქანდა გორი,
თამარის წმინდა ცრემლით სოველი
და სიმაღლეთა ქორივით შორი
მტკვარში ჩაეშვა სვეტიცხოველი.

მიდის გვარდია, ჯარი... კვლავ ომი!
ცვალებადია დღეთა ტრიალი,
კართან დარაჯად გაყინდა ლომი
კავკასიონი და დარიალი.
აქ კი, სარკეზე, როდესაც ძილით
გაფითრებული იყო ყოველი –
ცურავდა ღამის მთვარეულ ლილით
გაშუქებული სვეტიცხოველი.

წინააზია, შემდეგ ევროპა,
გზაჯვარედინთა იყო რკალები,
შავ ზღვაზე ნავთა დაუდევრობა,
ფრთები, ტალღები და გრიგალები.
აქ კი ბრწყინვალე და ანთებული,
სასანთლებების წყალზე მთოველი,
ზვირთებზე ოდნავ დაღანდებული
ეშურებოდა სვეტიცხოველი.

სხვა დავაფუძნეთ ნაპირად ფაზი,
იქ ნავთსადგური იყო ნაგები;
იქ ერთდებოდა რკინისგზის ხაზი
და დაქსელილი ლიანდაგები.

აქ კი მოსილნი იდგენ მამანი,
ნათლით ელავდა მათი ქსოვილი,
ყვაოდა ლურჯი იასამანით
შემობურული სვეტიცხოველი.

დავტვირთეთ გზები სპილენძით, ვერცხლით,
ახალ პაროლებს გაყვა მხლებლები
და თავრიზამდე მიმავალ ცეცხლით
ჰქროდენ კივილით მატარებლები.
და აქ კი ქართლზე ვედრებდა ჯვარი,
იმისი დახსნის ლოცვით მთხოველი,
და ლიტურგიებს ისმენდა მტკვარი
და გუგუნებდა სვეტიცხოველი.

1920

თეთრი პელიკანი

გადმოფრენას ეს ყორანი
მადათოვზე აპირებს,
გაანათებს რესტორანი
ტივებიან ნაპირებს.
ასე მიდის ეს ზამთარი
სიზმარივით მდევარი,
ასე რეკავს საზანდარი
უქმი, შემექცევარი,
რომ ისმოდეს სადათოვას
დაჟანგული ჰანგები,
მიეთოვოს, მოეთოვოს
კედლებს ფარშავანგები.
სული ტირის და როს ნანას,
კოჭლო საჰაკ, ჰპირდები,
დაანებე ფიროსმანას
სევდიანი ტვირთები,
რომ წავიდეს ეს ზამთარი
სიზმარივით მდევარი,
რომ რეკავდეს საზანდარი
უქმი, შემექცევარი.
ოცნებაო, ჩემო ძველო,
ვართ ღამეთა მთეველი,
კიდევ ბევრი სადღეგრძელო
დაგვრჩა დაუღეველი.

1920

* * *

მზეო თიბათვისა, მზეო თიბათვისა,
ლოცვად მუხლმოყრილი გრაალს შევედრები.
იგი, ვინც მიყვარდა დიდი სიყვარულით,
ფრთებით დაიფარე – ამას გევედრები.
ტანჯვა-განსაცდელში თვალნი მიურიდენ,
სული მოავლინე ისევ შენმიერი,
დილა გაუთენე ისევ ციურიდან,
სული უმანკოთა მიეც შვენიერი.
ხანმა უნდობარმა, გზა რომ შეეღება,
უხვად მოიტანა სისხლი და ცხედრები,
მძაფრი ქარტახილი მას ნუ შეეხება,
მზეო თიბათვისა, ამას გევედრები.

[1920, 1921]

ტალახში

ქალაქებიდან სოფლებისკენ დაიძრა ჩარჩი
ყალბი ფულებით, დატვირთული როგორც აქლემი,
ფულს გაანაღდებს ჭირნახულში, სოფელს აჩეჩებს
თვითმპყრობელობის დროინდელი ქალაქის ქისას.
გზებია სოფლის ოღრო-ჩოღრო და დანგრეული,
ურმის ბორბლები ორმოებში მიძიმედ ეფლობა,
კამეჩებს უჭირთ ტალახიდან მათი ათრევა.
მომეგებენით, – მხიარული ფიქრობდა ჩარჩი, –
მომეგებენით! მოალაგეთ აქ ჭირნახული,
თორემ გავიდა შემოდგომა! აჰანდე, შენა.
თანაც იგონებს სხვა სოფელში შენამთხვევ ამაზავს:
ღრიანცელითა და ყვირილით მას გზაში დახვდა
სოფლის ქალების მთელი გროვა, დაუნყეს ცემა.
უცხო მგზავრები ჩაერივნენ მაშინ საქმეში,
ჩარჩს დაანება ყველამ თავი და იერიში
მათზე მიანყდა, ვინც მოვიდა გასაშველებლად.
იყო ყვირილი, მუქარა და ლანძღვა-გინება,
ჩარჩი ეხლა სხვა სოფლებისკენ მიედინება.
ყალბი ფულებით დატვირთული და მოლიმარი,
შემოდგომაზე ტალახებში მავალი ჩარჩი.

[1920]

გადია

გადია ჩემი სიზმრის სიალით
ასე არასდროს არ დაისრულა.
ის ირონიამ ფრთით უშუალოდ
წარსულ დღეებში გადაისროლა.
ის, დაყრდნობილი უღონო ხელებს,
სიყმაწვილისას დაყურებს სურათს
და ჩარჩოებში ძვირფას სახელებს
ითვლის ბავშვივით და უსუსურათ.
ბზა, სახარება, სარკე, საათი...
სარკეში თეთრი თმები თოვდება
და საათიდან სამოცდაათი
წელი, გადია, გიახლოვდება.
ლბილ ბალიშებზე ისვენებს კატა,
ნებიერების ბნელი ასული,
ცეცხლმა კანკალით შემოახატა
კედელს მოხუცი წრიდან გასული.
მე კი, მოღრუბლულ დღით მოწყენილი,
ავიღებ მანონს, სადაც ზონარად
მჭკნარი ალოე არის შთენილი
უკეთეს დროთა მოსაგონარად.

[1920]

აჰა, ბინდებუა

აჰა, ბინდებუა. კვლავ დამესია
მნყურვალებათა ფიქრი – ობობა,
ყოველგვარ შხამზე უშხამესია
შელამებებით ავადმყოფობა.
თითები ელის საყვარელ თითებს,
როს ფარდებიდან მოდის ზმანება
და ყოველ სახლში ღამეებს ითევს
პიანინოთა ახმოვანება.
რამდენი ქალი, მღერალი ქალი
შეიმოსება ბინდით, დათვალე.
აშრილდება მრავალი ხალი
და გატაცებათ ცა მოშავთვალე.
რამდენს უეცარს ველოდი ამბორს,
რამდენს ველოდი ფრთეებს აღსავალს,
მხოლოდ ახალწლის ბინდებში ამბობს
მუსიკა თავის თავგადასავალს.
წელს გადაიწვენს ხელი მინაში,
თვალს მიულულავს კოცნის მკვეთრება
და როგორც ლანდი ლოენგრინეში,
ლანდს სიჩუმეზე შეევედრება.

[1920]

* * *

ჩვენი დღის ამბებს – ძალიან მწყრალი
თვალეებით უსმენს ჩემი გადია:
კეთილი, ძველი ქართველი ქალი,
ვისიც გზა სულის სიდიადეა.
არა აქ უნდა ნახოთ, არამედ
იქ, სადაც ლოცვა და ზარებია
და შორეული ეპოქის ღამედ
კანკელი ფერებს შეფარებია.
სვეტიცხოველში ეშვება მაშინ
გაოცებული ლანდი – აგატი
და უუძველეს მიწაში ნაშენს
სხივები ცვივა, ბროლთა ნაკადი.
ფანტასტიური. ოცნებიან დღეს
ქერუბიმების მოესმის კვდომა,
მას შეუყვარდა ყოველივე ეს –
ფერისცვალება, ბზობა, აღდგომა.
გადია! ლაჟვარდ სირმარეული
გუმბათების ქვეშ ხატებს ევლები,
მთვარეული და სიზმარეული
გეჩვენებიან სასუფევლები.
კვლავ გუმბათიდან უნაზეს ლილას
განგიალებენ სნეულ ფერებით –
შავ მარმარილოს, თეთრ მარმარილოს
და მარმარილოს ვარდის ჩქერებით.
გწყურია, ოდეს სანთლები ელავს,
ნაილო სულით აურზაური –
ბაგით შეეხო მადონას ხელებს
და იგრძნო სუნთქვა არაქაური.

[1920]

მამრამ მე რა ვქნა?

მამრამ მე რა ვქნა, მე, ვისაც სული
მაქვს დანეწილი მწარე ქარებით,
ვინც აღტაცება არ ვიცი სრული
არც სიყვარულით, არც მწუხარებით.
მე, ვისაც მტანჯველ აზრად გაუარს
დაკმაყოფილდეს ისევ ტფილისით,
ვინც ღამით დასწვავს შოპენგაუერს,
რომ უფრო მძაფრად იცხოვროს დღისით.
გადია, მე ხომ ღამის ღანდები
მიგვიანებენ საყვარელ ნდომას,
სიკვდილში როდი ვეჭვიანდები,
ვხედავ შეცდომას.
მე დემონები დაფარულ შხამით
მომაგონებენ ქროლვით მარადით,
რომ უიმედოთ მივჭქროდი ღამით
გატეხილ შუბით და მუზარადით.

[1920]

მაგიდა ალემბიკებით

აჩრდილმა მაღალ ლურსმებს აკიდა
ჩონჩხები – ძვლები მაღალ რიგებით,
დაფარულია გრძელი მაგიდა
შავი წიგნით და ალემბიკებით.
ობობებიან კუთხეში დივანს
ვხედავ: ვით გიოტე, ზის იქ სატანა,
გადაეზმანა კედლებს, აივანს –
და ღამემ სულში შემოატანა.
რას მოელიან ვარდები რგული?
ყვავილებს თიბავს ელვათა ცელი.
თენდება: ქარმა წაიღო გული
და ათას ცხრაას მეოცე წელი...

[1920]

CRÄNE AUX FLEURS
ARTISTIQUES
(1914-1919)

Le charme inattendu d'un bijou rose
et noir, –

B a u d e l a i r e

La demoiselle bleue aux bords frais
de la source, –

Th. G a u t i e r

La melancolie des soleils couchants, –

P a u l V e r l a i n e

...et les roses trop hautes.

H. de R e g n i e r

I

შეშორება „უმანკო ჩასახვის“ მამათა სავანეში

ამ მაისს, ამ ივნისს, ამ ივლისს
გადირეკს ნოემბრის ბალები.
მხურვალე ვნებები გამივლის,
სასახლის ჩაქრება ქალები.

დარჩება აუზთან სანდალი
და ძველი ფოთლები, ყვითელი...
რომანზე ისვენებს შანდალი,
რომანში შეშლილი სკვითელი.

ვენევი განდგილ მამათა
„უმანკო ჩასახვის“ სავანეს:
იქ შავი თოვლივით დამათოვს
ჭვარტლი და ბურუსი თავანის.

სიმკაცრით შემხედავს საშვენი
თვალეები შეკრული კამარის:
ჯვარს ეცვი, თუ გინდა! საშველი
არ არის, არ არის, არ არის!

დაქრიან უდაბნო ქარები,
მტანჯავენ და ვიცი: გახსოვარ!
სამრეკლოს ანგრევენ ზარები...
წმინდაო, წმინდაო მაცხოვარ!

გრიგალთა სადაურ შებერვას
მისდევნ ფოთლების შვავები...
თებერვალს უხმობენ, თებერვალს
სამრეკლოს ჯვარიდან ყვავები!

და ვიცი ღელვათა საგანი,
როდესაც ღამეა უკუნი,
და ჩემი მდუმარე საკანი
და ცეცხლის მფარველი გუგუნი.

ერთგვარად მიიტანს ამ სახის
ლოცვისთვის ზმანება-მტკივანი:
გაზელებს – მგოსანი სასახლის,
ხელთათმანს – სასახლის მდივანი.

[1919 წლის მაისამდე]

II

ლურჯა ცხენები

როგორც ნისლის ნამქერი, ჩამავალ მზით ნაფერი,
ელვარებდა ნაპირი სამუდამო მხარეში!
არ სჩანდა შენაპირი, ვერ ვნახე ვერაფერი
ცივ და მიუსაფარი მღუმარების გარეშე.

მღუმარების გარეშე და სიცივის თარეშში
სამუდამო მხარეში მხოლოდ სიმწუხარეა!
ცეცხლი არ კრთის თვალეშში, წევხარ ცივ სამარეში,
წევხარ ცივ სამარეში და არც სულს უხარია.

შეშლილი სახეების ჩონჩხიანი ტყეებით
უსულდგმულო დღეები რბიან, მიიჩქარიან!
სიზმარიან ჩვენებით – ჩემი ლურჯა ცხენებით
ჩემთან მოესვენებით! ყველანი აქ არიან!

იჩქარიან წამები, მე კი არ მენანება:
ცრემლით არ ინამება სამუდამო ბალიში;
გაქრა ვნება-წამება – როგორც ღამის ზმანება,
ვით სულის ხმოვანება ლოცვის სიმხურვალეში.

ვით ცეცხლის ხეტიალი, როგორც ბედის ტრიალი,
ჩქარი გრგვინვა-გრიალით ქრიან ლურჯა ცხენები!
ყვავილნი არ არიან, არც შვება-სიზმარია,
ესლა კი სამარეა შენი განსასვენები!

რომელი ცნობს შენს სახეს, ან ვინ იტყვის შენს
სახელს?
ვინ გაიგებს შენს ძახილს, ძახილს ვინ დაიჯერებს?
ვერავინ განუგეშებს საოცრების უბეში,
სძინავთ ბნელ ხვეულებში გამოუცნობ ქიმერებს!

მხოლოდ შუქთა კამარა ვერაფერმა დაფარა:
მშრალ რიცხვების ამარა უდაბნოში ღელდება!
შეშლილი სახეების ჩონჩხიანი ტყეებით
უსულდგმულო დღეები ჩნდება და ქვესკნელდება.

მხოლოდ ნისლის თარეშში, სამუდამო მხარეში,
ზევით თუ სამარეში, წყევლით შენაჩვენები,
როგორც ზღვის ხეტიალი, როგორც ბედის ტრიალი,
ჩქარი გრგვინვა-გრიალით ქრიან ლურჯა ცხენები!

1915

III

ანგელოზს ეჭირა ბრძელი პერგამენტი

ანგელოზს ეჭირა გრძელი პერგამენტი.
მწუხარე თვალებით მიწას დაყურებდა.
მშვიდობით, მშვიდობით! ამოდ დაგენდე,
ელვარე სალამოვ აღმას საყურეთა!
ბაგეთა ლოცვაო, დიდება და ძეგლო,
უთუოდ მახსენებ ოდესმე... ოდესმე!
გრაალის კოშკები, ლიდის სამრეკლო
შენს ფეხთქვეშ დაიმსხვრა და გლოვა მომესმა.
ოჰ! როგორ გაფითრდა ციურთა თანადი
ოცნება, ნახაზი საგანთა უარით –
ღრუბელი ფერადი და ალვა ტანადი,
რომელსაც აზიის ცით გადავუარეთ.
ანგელოზს ეჭირა გრძელი პერგამენტი
და ფოთლებს ისროდა სიფითრე ბარათის.
ამოდ დაგენდე და ჩვენ ერთმანეთი
ამოდ გვინდოდა! მშვიდობით მარადის!
ქარვათა მორევში დაეშვა ფარდები –
სალამო კანკალებს შიშით და რიდობით –
სალამო ნელდება და კვდება ვარდები...
მშვიდობით, მშვიდობით, მშვიდობით.

[1919 წლის მაისამდე]

IV

საუბარი ედგარზე

ლანდებს სასახლეში მხოლოდ მაშინ ელი,
როცა საუბარი ედგარ პოეზია!
აჩრდილს თანაზიარს მარად საშინელი
დასდევს განწირულთა შავი პოეზია.
ხშირად მაგონდება: ფოთლებშემოცლილი,
სახემიბნედილი ქალის მწუხარება!
მთვარით დაბურული, მთვარით შემოსილი,
მთვარით დაძონძილი ოხვრა... შეყვარება!
(რად ხარ უცხოეთში? მე შენ გელოდები!)
მოვა შუალამის ბნელი სტუმარივით...
სანთლებს გაანელებს, დარბაზს დააბნელებს,
მიდის სავარძელთან სხვაგვარ მდუმარებით.
უცხო მხარეები იგრძნეს ხომალდებმა,
ფარდა შეირხევა, როგორც ყრუ ფოთოლი,
კოშკთა სიმაღლიდან რეკავს მოლანდება,
ცივი უდაბნოა ღამე უშფოთველი.
თანაც გაიხედავ: შენაც დალამდები –
ირგვლივ დამჭკნარია ფერი და ფერვალი:
ასეთ სანახავად – როგორც თანამდები
ბაღში შეშლილივით კვდება თებერვალი!

[1919 წლის მაისამდე]

V

მარიამ ანტუანეტა

შორეული ქალის ეშხი
მოვა... მაგრამ როდის?
სიყვარული სასახლეში
მხოლოდ ერთხელ მოდის!

ასეთია ნაზი ბედი,
ბედი რჩეულ ფერის:
სიცოცხლეში თეთრი გედი
მხოლოდ ერთხელ მღერის!

ყვავილები უხვად არის:
დენდის... მეფე მონის.
ქარში ათრობს არემარეს
ოხვრა ტრიანონის.

და ლანდებათ თეთრ სარკეზე
ჩნდება სახემკრთალი
შუაზელი, ესტარგეზი
და თვით დედოფალი.

ზრდილი, ნაზი და მეფური
ჩემი ძველისძველი
ლექსი არის უნებური
სიზმრით შემმოსველი.

მხოლოდ თეთრი შადრევნებით
მე ვერსალის ბროლი
მაცდურ თვალის გადევნებით
მტანჯავს მსუბუქ-მქროლი.

დედოფალო! ლურჯა რაში
მიქრის საშიშ-ჩქარი
და ბილიკთა ლურჯ-ქვიშაში
მიაქვს მძაფრი ქარი!

მიქრის დალაღადაყრილი
დოვინ-დოვენ-დოვლი:
თოვლი, ფიფქი და აპრილი,
ვარდისფერი თოვლი.

1917. 21 ივნისი
მოსკოვი

VI

თოვლი

მე ძლიერ მიყვარს იისფერ თოვლის
ქალწულებივით ხიდიდან ცვენა:
მწუხარე გრძნობა ცივი სისოვლის
და სიყვარულის ასე მოთმენა.
ძვირფასო! სული მევესება თოვლით:
დღეები რბიან და მე ვბერდები!
ჩემს სამშობლოში მე მოვევლე მხოლოდ
უდაბნო ლურჯად ნახავერდები.
ოჰ! ასეთია ჩემი ცხოვრება:
იანვარს მოძმედ არ ვეძნელები,
მაგრამ მე მუდამ მემახსოვრება
შენი თოვლივით მკრთალი ხელები.
ძვირფასო! ვხედავ... ვხედავ შენს ხელებს
ულონოდ დახრილს თოვლთა დაფნაში.
იელვებს, ქრება და კვლავ იელვებს
შენი მანდილი ამ უდაბნოში...
ამიტომ მიყვარს იისფერ თოვლის
ჩვენი მდინარის ხიდიდან ცვენა,
მწუხარე გრძნობა ქროლის, მიმოვლის
და ზამბახების წყებად დაწვენა.
თოვს! ასეთი დღის ხარებამ ლურჯი
და დაღალული სიზმრით დამთოვა.
როგორმე ზამთარს თუ გადავურჩი!
როგორმე ქარმა თუ მიმატოვა!
არის გზა, არის ნელი თამაში:
და შენ მიდიხარ მარტო, სულ მარტო!
მე თოვლი მიყვარს, როგორც შენს ხმაში
ერთ დროს ფარული დარდი მიყვარდა!
მიყვარდა მაშინ, მათრობდა მაშინ
მშვიდი დღეების თეთრი ბროლება,

მინდვრის ფოთლები შენს დაშლილ თმაში
და თმების ქარით გამოქროლება.
მომწყურდი ეხლა, ისე მომწყურდი
ვით უბინაოს – ყოფნა ბინაში...
თეთრი ტყეების მიმყვება გუნდი
და კვლავ მარტო ვარ მე ჩემს წინაშე.
თოვს! ამნაირ დღის ხარებამ ლურჯი
და დაღალული ფიფქით დამთოვა.
როგორმე ზამთარს თუ გადავურჩი!
როგორმე ქარმა თუ მიმატოვა!

[1919 წლის მაისამდე]

VII

უნაზასი ხელნაწერი

როცა დიდი ხნით დახურული გავსხენი ყუთი –
ძველ ბარათებში აღარ იყო სიახლე ძველი,
მხოლოდ ზაფხულის სურნელება ვიგრძენ სათუთი
და შემოდგომის სიახლოვე ბურუსდამსხმელი.

აქ მეთორმეტე საუკუნის მძიმე წიგნები
ყვითელ ქალაღზე დაღალული ხელით ნაწერი!
ვიცი: მე მათთან მორევიან ნისლში ვიქნები,
როგორც ავდარში შუქი მკრთალი და აღმაცერი.

გაჰქრენ ძვირფასი ანბანები: „ჩვენი ქვეყანა
მშვენი თვინიერ, ჰოი, ზღუათა და ხმელთა ზედა“,
მათში მარტოდენ ჩაქსოვილა მძინარე ნანა
აღმოუთქმელთა მწუხარებათ და სინაზეთა.

სერაფიმის ფრთა, სევდიანი ჩემი სანთელი
ამ ბარათებზე საუკუნო აღად ენთება!
გადივლის თვალწინ დროთა ბნელი კორიანტელი,
ჩუმად ვშლი ფურცლებს. სარკეებში ჩუმად თენდება.

[1919 წლის მაისამდე]

VIII

შერიგება

ტოტებს ქარისას გადაყვა მარტი!
შავ ტანსაცმელით მე მოვირთვები
და გავალ ქარში, როგორც მოცარტი:
(მიყვარს მინდვრებში ქარის ზვირთები!)

ეხლა ამ სივრცეს, ეხლა ამ ბალებს
და მყინვარს, მაღალ ლაჟვარდთა მეფეს
ჩემი თვალები გააზამბახებს,
ვით შეყვარებულს და მეოცნებეს.

ჩვენ გვირგვინები გვაქვს ოდნავ მსგავსი,
ლამაზი ცეცხლთა მარადი ნთებით,
მე – მსუბუქ დაფნის ფოთლებით სავსე,
მყინვარს – უმძიმეს იაგუნდებით!

ამაღლდი, სულო, თეთრ აკლდამაზე
მშვენიერების ლექსით მქებელი!
დღეს ყველგან მზეა და სილამაზე
სიკვდილთან შენი შემრიგებელი.

[1919 წლის მაისამდე]

IX

პოეტი ბრბოში

დღეს გაასვენეს შემოდგომით განვალეზული
რეგიის ღერი!
მე მივყვებოდი მწუხარებას შეყვარებული
და ქარვისფერი.
ოჰ! ენკენისთვე ეპარება დარდივით მდელს!
მზე სად არ არი?
მაინც, ძვირფასო, ჩემს სამშობლოს და სამფლობლოს
არ აქვს საზღვარი!
ვიცი: ვიქნები! მშვენიერი მიზნის სიძნელით
თუკი მოვედი,
გადავიქანებ სიკვდილს მალლა ამართულ ყელით
მე, შავი გედი!
პოეტი ბრბოში, სულ ერთია, ვიქნები ზრდილი:
მსუბუქ მანდილით
ზედმეტი, უცხო, უნაყოფო და განდევნილი
ფოთლების ლანდი.

[1919 წლის მაისამდე]

X

პირიმზა

დავინწყებული ჭიმკრის კარბაზე
ხავსი, ყავრები და წვიმის წვეთი!
გაქრა ათასი თეთრი დარბაზი,
გადარჩა მხოლოდ ცამეტი სვეტი.

კუბო კი ღამით სავსეა იით
და წაქცეული სვეტები დგება:
ამოდის მთვარე და სამაიით
ფერმკრთალ ქალების მიმოდის წყება.

ცეკვავს სამეფოდ ნაქარგი ქოში
და ხელსახოცთა ქრიან ზღაპრები
და მეძახიან მშვიდ სამეფოში
მთები, სიზმრები და წინაპრები.

დილით დამჭკნარი არის ბალახი...
ზედიზედ ისევ ეცემა სვეტი.
გაიყვეს ძმებმა მოხუცი ბალი
და მწუხარება დამრჩა ასეთი.

[1919 წლის მაისამდე]

XI

VOILES

საიდუმლო ალები ზღვათა იდუმალების,
სადაც რომ იმალება იაგუნდი, ლალები!
საიდუმლო მღერალი, კიდევ მრავალფერ ალით:
ასეთია მფარველი – საყვარელი თვალები!

საიდუმლო ალები! ისევ მომეძალება
უმიზეზო წვალება და ლურჯი მწერვალები!
ვარსკვლავებით მწირველი, ლოცვა-გასაკვირველი:
ასეთია პირველი ტრფობის ინტერვალები!

სერაფიმთა ბაგეზე უნაზესი, ფაქიზი –
რაინდობად მაქეზებ შორით უმხურვალესი!
საიდუმლო ალები ზღვათა იდუმალების,
სადაც რომ იმალება შორეულთა ალერსი!

ქრება ქარში შანდალი (ოცნება შარშანდელი)
და თამაშში მანდილის ქრიან თებერვალები!
საიდუმლო ალები! ისევ დამევალება
უმიზეზო წვალება და ლურჯი მწერვალები!

[1916]

XII

მერი

შენ ჯვარს იწერდი იმ ღამეს, მერი!
მერი, იმ ღამეს მაგ თვალთა კვდომა,
სანდომიან ცის ელვა და ფერი
მწუხარე იყო ვით შემოდგომა!

აფეთქებული და მოცახცახე
იწოდა ნათელ ალთა კრებული,
მაგრამ სანთლებზე უფრო ეგ სახე
იყო იდუმალ-გაფითრებული:

იწოდა ტაძრის გუმბათი, კალთა!
ვარდთა დიოდა ნელი სურნელი,
მაგრამ ლოდინით დაღალულ ქალთა
სხვა არის ლოცვა განუკურნელი.

მესმოდა შენი უგონო ფიცი...
მერი, ძვირფასო! დღესაც არ მჯერა...
ვიცი წამება, მაგრამ არ ვიცი:
ეს გლოვა იყო თუ ჯვარისწერა?

ლოდებთან ვილაც მწარედ გოდებდა
და ბეჭდების თვალებს ქარში კარგავდა.
იყო ობლობა და შეცოდება,
დღესასწაულს კი ის დღე არ გავდა.

ტაძრიდან გასულს ნაბიჯი ჩქარი
სად მატარებდა? ხედვა მიმძიმდა!
ქუჩაში მძაფრი დაქროდა ქარი
და განუწყვეტლად წვიმდა და წვიმდა.

ნაბადი ტანზე შემოვიხვიე,
თავი მივანდე ფიქრს შეუწყვეტელს;
ოჰ! შენი სახლი! მე სახლთან იქვე
ლონემიხდილი მივანექ კედელს.

ასე მწუხარე ვიდექი დიდხანს
და ჩემს წინ შავი, სწორი ვერხვები
აშრიალებდენ ფოთლებს ბნელხმიანს,
როგორც გაფრენილ არწივის ფრთები.

და შრიალებდა ტოტი ვერხვისა,
რაზე – ვინ იცის! ვინ იცის, მერი!
ბედი, რომელიც მე არ მეღირსა –
ქარს მიყვებოდა როგორც ნამქერი.

სთქვი: უეცარი გასხივოსნება
რად ჩაქრა ასე? ვის ვევედრები?
რად აშრიალდა ჩემი ოცნება,
როგორც გაფრენილ არწივის ფრთები?

ან ცას ღიმილით რად გავცქეროდი,
ან რად ვიჭერდი შუქს მოკამკამეს?
ან „მესაფლავეს“ რისთვის ვმღეროდი,
ან ვინ ისმენდა ჩემს „მე და ღამეს“?

ქარი და წვიმის წვეთები ხშირი
წყდებოდენ, როგორც მწყდებოდა გული
და მე ავტირდი – ვით მეფე ღირი,
ღირი, ყველასგან დატოვებული.

[1915, 1919 წლის მაისამდე]

XIII

ალჰეზი თოვლუი

დაათრობს მთვარე თოვლიან ალგებს
ივლისისფერი ყინვის თასებით!
სითეთრე შვენის მაღალ მწერვალებს,
ვით სასძლოს ფარჩა და ალმასები.

მოკრიალებულ ჰაერში ოდეს
გულცივად ბრწყინავს ფარჩა ნათელი,
ოჰ! ნეტავი არ შეირხეოდეს
გადაზნექილი სიზმრების წელი!

მკრთალი ვარდები დაცვივა ხელებს,
ჩამოიშლება შუქი – პირბადე
და უცნობ ღამის შორ საკურთხეველს
უნდა ვუხმობდე განთიადამდე.

სდგას გაყინულთა ოცნებათ კრება:
მთა თეთრი, როგორც გიორგის რაში...
და უჩვევ ნათელს ეალერსება
ჩვეულ სიცივის მძინარებაში.

1915

ნალვერი

XIV

ბრალაცია

ფარულ ტკივილების ბალი დაბურული
ასეთ გრადაციით მიდის ფრთაზვიადი:
ღამე – მარტოობის მტევნით დახურული,
ფარდა – იღუმალი, სარკე – იშვიათი.

ღამე ჩრდილოეთში უნდა გამეთია,
როცა აზიიდან მოდის განათება –
ათას საუკუნის მთელი ტრაგედია
მოსდევს მოგონებას როგორც ანათემა.

ხმალში განვევაზე ფიქრო უმიზეზო,
შენზე ოცნებასაც ვიცი – რა დავარქვა!
სანთლით იფოთლება ჩვენი ჩუმი ეზო...
გასწი! მიმაქანებს თვალთა გადაკარგვა!

[1919 წლის მაისამდე]

XV

სილაჟვარდე ანუ ვარდი სილაში

დედაო ღვთისავ, მზეო მარიამ!
როგორც ნანვიმარ სილაში ვარდი,
ჩემი ცხოვრების გზა სიზმარია
და შორეული ცის სილაჟვარდე.

შემოიღამებს მთის ნაპრალები
და თუ როგორმე ისევ გათენდა –
ლამენათევი და ნამთვრალევი
დალლილ ქალივით მივალ ხატებთან!

ლამენათევი და ნამთვრალევი
მე მივეყრდნობი სალოცავ კარებს,
შემოიჭრება სიონში სხივი
და თეთრ ოლარებს ააელვარებს.

და მაშინ ვიტყვი: აჰა! მოვედი
გედი, დაჭრილი ოცნების ბალით!
შეხედე! დასტკები ყმანვილურ ბედის
დალლილ ხელებით, წამებულ სახით!

შეხედე! დასტკები! ჩემი თვალები
წინედ რომ ფექთდენ ცვრებით, იებით, –
ლამენათევი და ნამთვრალევი
სავსეა ცრემლთა შურისძიებით!

დასტკები! ასეა ყველა მგოსნები?
შენს მოლოდინში ასეა ყველა?
სული, ვედრებით განაოცები
შენს ფერხთქვეშ კვდება როგორც პეპელა.

სად არის ჩემთვის სამაგიერო?
საბედნიერო სად არის სული?
ვით სამოთხიდან ალიგიერი
მე ჯოჯოხეთით ვარ დაფარული!

და როცა ბედით დაწყევლილ გზაზე
სიკვდილის ლანდი მომეჩვენება,
განსასვენებელ ზიარებაზე
ჩემთან არ მოვა შენი ხსენება!

დავიკრეფ ხელებს და გრიგალივით
გამაქანებენ სწრაფი ცხენები!
ღამენათევი და ნამთვრალევი
ჩემს სამარეში ჩავესვენები.

დედაო ღვთისაგ, მზეო მარიამ!
როგორც ნაწვიმარ სილაში ვარდი,
ჩემი ცხოვრების გზა სიზმარია
და შორეული ცის სილაჟვარდე!

1916

XVI

შეშორების ფრაგმენტი

ოჰ! ეს ფოთლები, ცვენილი ქარით,
ეს მწუხარე და ნაზი ზმანება,
ეს ყვავილები, ეს ცა, მითხარით,
არავის თქვენგანს არ ენანება?

ჰაერი ოხრავს ფოთლების ცვენით
ლონემილეულ მზის დაღალვაში
და ბილიკებზე წყნარი მოწყენით
დაბინდულ წყვილად მიდის ქალ-ვაჟი.

ცხოვრობდა ვინმე... გულში ფარული
უთრთოდა ციურ შუქთა კამარა:
ამ ქვეყნად სურდა მას სიყვარული,
მაგრამ ვერავინ ვერ შეიყვარა!

იყო მეორე: დასწვეს, დადაგეს
ვნებებმა მისი მხურვალე გული,
როდესაც ვარდთა სისხლიან ბაგეს
ენაფებოდა თვალდახუჭული.

ამ დღეებს მისდევს ჩუმი განდობა,
ფერფლდება თვალთა ბანოვანება
და ასე მჭკნარი ახალგაზრდობა
ნუთუ არავის არ ენანება?

ჰაერში ოხრავს ფოთოლთა ჩრდილი:
სწუხს ლაჟვარდების მსუბუქი ქაფი:
და შემოდგომის გზებზე დაღლილი
მიდიან გრეი და ზეინაბი.

[1919 წლის მაისამდე]

XVII

ყორანი

ყოველთვის მგონია: გადიფრენს ყორანი
და სანთლებს ჩააქრობს თვალების ალვაში;
თვალები, ეს ლოცვით დამწვარი ქალ-ვაჟი
წვალებით მოკვდება (ოხვრა, პასტორალი).

ყოველთვის მგონია: ჩემს სახელს ნაცნობი
აჩრდილი თან დასდევს სისხლიან ხელებით,
უცნობებს ეძახის ფარული ხველებით –
და მე კი თვალს მიხვევს ალერსით და ძმობით.

ყოველთვის მგონია, რომ სცივათ ნაპრალებს
და როცა ბნელ ღამით ბინაში ვბრუნდებით,
ის მიცდის კარებთან მათხოვარ-ქურდებით:
ტირილით წარსულში ვიღაცას მაბრალებს!

[1919 წლის მაისამდე]

XVIII

ათოვდა ზამთრის ბაღებს

ათოვდა ზამთრის ბაღებს.
მიქონდათ შავი კუბო
და შლიდა ბაირაღებს
თმაგანწილი ქარი.

გზა იყო უდაბური,
უსახო, უპირქუბო.
მიქონდათ კიდეც კუბო.

ყორნების საუბარი:
დარეკე! დაუბარე!

ათოვდა ზამთრის ბაღებს.

[1919 წლის მაისამდე]

XIX

სამრეკლო უდაბნოში

ზღაპრების თეთრი კვამლით
ქალთა სუნთქვაში დაფარული
ყვავილთა სუნი.
ოჰ! მე მომესმის შეყვარებულ
ნამწამთ კანკალი,
და მიყვარს ქარი!
თან ფოლადივით ცივი სიტყვებით
ვეტყოდი ყველას:
იანვრის თოვლი, იანვრის თოვლი
აჭკნობს ჩემს სულში ნაადრევ იებს.
და ჩემი სული, როგორც სამრეკლო
სწუხს:
ცოდვილ ხელებს,
დაფარულ ცოდვებს,
დამალულ ღალატს,
ნაზი ფრჩხილების გრძელ ზამბახებს.
სწუხს:
სხვაგვარ ცრემლებს,
თეთრ ბეჭდების თვლებს –
შიშველს, თეთრ ყვავილს...
სწუხს ჩემი სული – ვით სამრეკლო
ცის უდაბნოში.

[1919 წლის მაისამდე]

XX

გული

მის სუფევას ვგრძნობ, როცა თვალთგან ცრემლები მდივა:
მეგობრად მყავდა დასახული მოსისხლე მტერი!
ფარულ ჯადოთი გზას რკალავდენ, როგორც ეკვდერი,
დალილას ლანდი, ვიქტორია, ლედი გოდივა.

მათი ხელებით დასრესილი ოცნებას სცვივა
გაზაფხულებად აფოთლების ხშირი ჩანჩქერი...
დანყვეტილ ვარდებს ძალამოკლულ თვალთ დავცქერი...
ოჰ! რანაირი გულდანყვეტით ბალში მივდივარ!

აღმოხდა მთვარე! გაანათა უსივრცო ბაღი,
მაღალ ღეროზე გაიშალა გრძელი ზამბახი,
მაგრამ მის გაშლას სინარულით არ ვეგებები:

ზამბახთა შორის ყრია თეთრი ქანდაკებები,
თეთრი ძეგლები და იმათ ქვეშ ობლად მარხია
გული, უგონო სიყვარულმა რომ შეარყია...

[1919 წლის მაისამდე]

XXI

მარმალილო

აჰყვე კიბეებს – სადაც სფინქსი ქვებს ეფერება
და შიშში გრძნობდე, რომ ახლოა ბედნიერება –
ოჰ! რამდენია სიცოცხლეში ასეთი წამი!
სულში გენიით ატეხილი რეკავს ლერწამი
და ვან-დეიკის ლანდებივით მწვანდება ღამე,
ოჰ! რამდენია, რამდენია ასეთი რამე!

აჰყვე ვარდისფერ საფეხურებს და აჰყვე ისე,
რომ შენს წინ სხივზე ლანდათ იდგეს ყრმა დიონისე;
გრძნობდე, რომ ისევ უკვდავია თქვენი მსგავსება:
ერთნაირ სულში ერთნაირი მზის მოთავსება,
ერთგვარი სახე, ერთი ცეცხლი და სითამამე...
ოჰ! რამდენია, რამდენია ასეთი რამე!

აჰყვე ოცნებით მარმალილოს თლილ საფეხურებს,
სადაც ყოველ მხრით პრაქსიტელის თვალი გიყურებს;
ცა, სიყვარულის და სიცოცხლის ძვირფასი თასი
და ყოფნა ასე, მოლანდება ასი-ათასი,
რომ შენს გვირგვინზე წაშლილია შავი ნაპრალი,
ოჰ! რამდენია, რამდენია ამგვარად მთვრალი!

[1919 წლის მაისამდე]

XXII

ატმის ყვავილაკი

რტოებში ავობს ბებერი ქარი,
ყვავილთა ჯარი ფიფქით ბანაობს.
ტყდება, ნანაობს ეთერი ჩქარი,
ნანაობს ქარი და მიქანაობს.

და ქარი შეხვდა ატმის ყვავილებს,
ვარდისფერ ღილებს შეატყო ჟრჟოლა,
ფრთა დაატოლა გაუშლელ ღილებს,
დანვდა ბილილებს და აათრთოლა.

ატმის ხე იდგა თაიგულივით,
იქ მას მიღევით უთრთოდა სული!
შორით მოსული გაზაფხულ სხივით
და ნამთა მძივით გარემოცული.

ატმის ხე იდგა ვით ნაზი ქალი,
ვით დედოფალი უცხო მხარეში:
სინარნარეში სწვავდა მზის ძალი
და გრძნობათ ალი სიმწუხარეში.

ატმის ხე შლილი ოცნებას ჰგავდა,
როცა ღელავდა მზით აღჭურვილი,
მე მისი ჩრდილი ხშირად მნიბლავდა
და ხშირად მწვავდა ტრფობის სურვილი.

მაგრამ ეწვია ატმის ხეს ქარი
და ფრთა მედგარი შემოახვია,
ახლაც ატყვია ხეს განაბზარი,
ყვავილთა ღვარი რომ დააფრქვია.

როგორც პეპლები მშვიდი და ფრთხილი,
შემდეგ აშლილი და აფრენილი –
გადაცვნილი ატმის ყვავილი
იყო დაღლილი და მოწყენილი.

ოცნებათ რიგი თვალს მიეფარა!
მტვრით გაისვარა წყალთა ლიკლიკი,
ყვავილი იგი მოჰკვდა და ჩქარა
წითლად დაჰფარა ბალის ბილიკი.

ბალის ბილიკზე მივდივარ და თან
გაძრცვნილ ატამთან ზღვები გროვდება,
სალამოვდება და მზის ჩასვლასთან
თანდათან მწუხრი მიახლოვდება.

მე აღარ ვდარდობ... რა მსურს, რას ველი?
ვით მზის ნათელი და ღამის ჩრდილი
მეფობს სიკვდილი – ჭკნობის მსურველი!
გაჰქრა სურნელი, დასჭკნა ყვავილი.

1915

XXIII

ღრუბლები ოქროს ამურებით

ღრუბლები ოქროს ამურებით დასახლებული,
ვეზუვის ფერფლი!
თვალი იკარგება სივრცეთა უნაზეს
გრადაციებში,
უფრო უნაზეს ვინემ stiaciato
ფლორენციაში,
სადაც უძველეს ხელოვნების ყველა ფერებში
ფეთქს ნაპერწკლები
ნახატი ვაზების,
სასანთლების,
საცეცხლურების და კანკელების.
ამ სალამოში განისვენებს
მშვიდი სინათლე
სავსე უდიდეს მწუხარებით
და სიყვარულით.
ამ წიგნის ფურცლებში
დაჰქრის მისი
სასახლის ლანდი.
და,
საქართველო!
შენ მოვალე ხარ, რომ ნატრობდე
ჩემს მეგობრობას
უფრო მხურვალედ –
ვინემ მე შენსას!

[1919 წლის მაისამდე]

XXIV

ჭიანჭურები

მიდის ოპერა „ლაკმე“,
ბუტაფორიის შეხლა!
განა ეს არის საქმე?
მე სულ სხვას ვფიქრობ ეხლა:

მწარე ფიქრებში გართულს
მესმის სიცილი მთვრალი;
სადმე მეხუთე სართულს
მთვარე უღიმის მკრთალი.

ოჰ! როგორ მღუპავს გრძნობა
ძველი, მოსისხლე მტერი!
მჯერა მე შენი ძმობა,
შენი შეშლილი ფერი.

განა მეხუთე სართულს,
განა მეათე მთვარეს,
უხმო, მჭვარტლიან სანთელს
გადავაღევდი თვალებს?

მგზავრი, მწუხარე ხმობა:
„მცია! მომეცით ჭერი!“
ოჰ! როგორ მღუპავს გრძნობა
ჩემი მოსისხლე მტერი.

ხშირად ვიგონებ ვერლენს,
როგორც დაღუპულ მამას.
დაღვრის შეშლილი ცრემლებს,
მოგონებათა გამმას.

ხშირად ვიგონებ პარიზს...
ნახე იგი და დაგმე!
ნისლის, სულის და ქარის
ლაკმე, სადა ხარ, ლაკმე!

[1919 წლის მაისამდე]

XXV

სალამო

მთის გაგიჟებულ რუებს
ლვით, ძენძით და ქვიშით,
გრიგალი დააყრუებს
მაცხოვრისადმი შიშით.
და დედოფალი ალვა
ელვამ დალუნა ცივმა.
ასე გავიდა გვალვა,
ასე მოვიდა წვიმა.
ჯვარი, ლომი და კურო
ფარშავანგების არის.
თვალთა ანგელოსთ შურო,
შენ, ღვთისმშობელო კარის!
ზარით ატეხილ გრიგალს
დავით ნარინის ჯვარი
მარმარილოთა ფიქალს
გადააფარებს მძლავრი.
ან გაოცებას, რასაც
მარად ანათებს ძელი,
ისევ დაადებს რაზას
შემოლამების ცელი.
ან როგორც ასომთავრულს,
მუდამ შევამჩნევ ცაზე,
სხვისთვის უხილავ-ფარულს
მე რად გელოდი ასე.
ჯვარზე გაკრული ელვა –
ეს ჩემი დაა ლურჯი,
ლურჯ ყვავილების თელვა,
ახალგაზრდობა ურჩი.

ჯვართან მისული სურო
მარტოობაა ქნარის...
თვალთა ანგელოსთ შურო,
შენ, ღვთისმშობელო კარის!

[1919 წლის მაისამდე]

XXVI

ვინ არის ეს ქალი?

მიმაფრენდა ნაპრალებზე ლურჯა ცხენი,
გადვიჩეხე,
უკუნუნებლად დაჭრილი ვარ...
დამეხსენი!
შეკიდებიან მთვარეს – როგორც მძიმე მტევნები
თეთრ-ვარდისფერი ალუჩები და შადრევნები.
ქანდაკებებმა ჩაიარეს მოხდენილ წყებად.

სადღაც შორს მუსიკა ქარივით კითხულობდა:
ვინ არის ეს ქალი, ვინ არის ეს ქალი
ასეთი ცისფერი?

ჩახმახის ნუთი. ბნელ სივრცეში აშლილი ბოლი,
შავი ყვავილის სამუდამოდ მკვდარი ფოთოლი.
ლღუციფერი: –
ვინ არის ეს ქალი, ვინ არის ეს ქალი
ასეთი ცისფერი?

[1919 წლის მაისამდე]

XXVII

სიკვდილი მთვარისგან

წაკითხულ წიგნთა საღამოის მსუბუქი ბინდი
არეებს მშვიდათ, უდარდელად კვლავ ეფარება,
მდინარეთ ლურჯი, ქაფიანი და მძიმე ზვირთი
შავი ზღვისა და კასპიისკენ მიეჩქარება.

ასეთ ფერებში შეერია მთების კალთები
და სიბნელეში აიმართენ ბასრი კლდეები,
დაიმსხვრა სადღაც იმედები და ხომალდები,
შთაინთქენ მაღალ კუბოებში ცის კიდეები.

მაგრამ უეცრად ყვავილივით გაიხსნა მთვარე:
საამო, ნაზი, უხავერდო და უვნებელი,
ჯერ დააგუბა თეთრ ღრუბლებში იების ღვარი
და გადაღვარა ვით სირიის ნელსაცხებელი.

წითელი, თეთრი და ყვითელი ფერების ტვირთით
ერატოს მარად გაფითრება და მდუმარება,
მდინარეთ ლურჯი, ქაფიანი და მძიმე ზვირთი
შავი ზღვისა და კასპიისკენ მიეჩქარება.

[1919 წლის მაისამდე]

XXVIII

ის

ღამემ მოვერცხლილ ძაფების გროვა
გადააქსოვა სარკმლის მწვანე ბროლს,
სარკეს ანათროთოლს დაუახლოვა
და დაათოვა სურათებს, სანოლს.

მე დამავინყდა ძველი წვალება
და ვალალება გრძნებათ დამხოვის
და მასსოვს მხოლოდ ცისფერთვალება
იდუმალება შორეულ ტრფობის.

მომიახლოვდი ვით მთვარის შუქი,
მითხარ, მაჩუქე ოცნებათ კრება.
უჩინრად ჩნდება ვნებათ ქარბუქი...
ეს მართლა ხდება თუ მესიზმრება?

1915

წალვერი

XXIX

ვუალისა და ვიოლდეს შესახებ

ვენერა სარკესთან. ეგონა ფრაგონარს
პალაცო პიტტი და პერუჯი, ვენეტა.
ფერები მიენდო მშვენიერ საგონარს,
რომელსაც იძლევა ხმები მასსენეთა.

გათავდა, განელდა, გაჩუმდა ზღაპარი!
ოცნება! შენ წარსულს ვედრებით შესძახებ,
რომ ისევ აინთოს უცნობი ლამპარი
ვუალის, ვიოლდეს და სხვების შესახებ.

[1919 წლის მაისამდე]

XXX

ვერხვი

ყოველთვის, როცა დაბერავს ქარი
და ტყეს მთებისას გაიფრენს აფრად,
ვერხვის ფოთოლთა თეთრი ლაშქარი
აშრიალდება უშორეს ზღაპრად.
ზღაპარი იგი მათრობს და მნიბლავს
ძველი ღვინის სმით, უგონოდ, მძაფრად,
სადღაც დაკარგულ ვარდს და გვირილებს
მოგონებებში ვიჭერ თანაბრად.
ეს იყო წინად, დიდი ხნის წინად...
სად, როდის, რისთვის? არ ვიცი, არა!
იყვენ ოდესღაც და მიეძინათ...
ღელავს ფოთლების მწყობრი კამარა.
მას შემდეგ ბედი და იალქანი
ქარის სიმძიმით გადაიხარა,
შენ კი სადა ხარ ამდენი ხანი?
რისთვის, ან ვისთან? არ ვიცი, არა!
ეს იყო წინად, დიდი ხნის წინად,
ეს იყო ვერხვის ფოთლების კვნესა.
დრომ ყვავილებით დაგვაგვირგვინა,
მე პაუი ვიყავ – ის კი პრინცესა.

1915 წ.
ნალვერი

XXXI

პარალელი

იასამანთა გროვად გროვდება
გულში ვედრების ზღვა ნელი-ნელი,
როცა ერთმანეთს უახლოვდება
მყუდრო სალამო და ღამე ბნელი.
განწმენდის შუქი სულს ეფარება,
როდესაც პანი დაქრის ტყე-ველად
და ღამე სწრაფად მიეჩქარება
დღის ელვარების მოსახვეველად.
და, აი, ფერთა შეზავებაში,
როცა შურივით იძვრის ოცნება,
ასე გადადის უკვდავებაში
სივრცე, დუმილი და გაოცება.
ასე, ნელობა ზაფხულის ველის
და ქარიშხალთა ცივი შვენება
მწვავს, როს გოიას და ბოტტიჩელის
სხვადასხვა ლანდი მომეჩვენება,
სულ სხვაა მძლავრი გუგუნის ზარის
და მზის სხივებზე დამჭკნარი ია,
დემონი იჭვით სავსე მხატვარის
და სეგანტინის „Ave Maria“.

[1919 წლის მაისამდე]

XXXII

ფარდების შრიალი

დადის და აზმორებს...
ხავერდებს, ხალიჩებს, ბნელ კარებს
უვლის გარს –
ისეთი სიფრთხილით!
იდუმალ შუალამით,
ბნელ ღამით –
ჩუმად ვშლი რვეულებს.
ოდნავ თრთის სანთლის ალი...
სიჩუმეა.
ის კუთხეში წევს განუძრევლად,
ცივი თვალებით.
შევხედავ, ვიგრძნობ: არსადა სჩანს
გზა წინანდელი.
ჩნდება –
მწუხარება და ჟრუანტელი.
ნელ ნაბიჯს შავი მიაპარებს –
იდუმალეა.
სადაც ბავშური ძილით სძინავს
ჩემს ანგელოზ დას –
(ჩემს მოგონებებს, პოეზიას!)
სურს მოიტაცოს გაზაფხული!
შეხედეთ! თურმე სად მალავდა
ველური ფიქრი
თავის ბასრ ბრჭყალებს...
მე შეიძლება შეშლილი ვარ
და ავადმყოფი!
ფარდების შრიალი
მაახლოვებს მშვიდ სამეფოსთან,
რომელსაც ქვია: მოლოდინი
და მლელვარება.

ეს არის სული, დამწყვედელი
ცისფერ ბადეში –
და ნათელივით იტანჯება
მისი თვალები.
გარედ მაისია.
დაქრის დიონისეს
შვება უჩვეულო.
გარედ იასამანს
ბინდი ეფარება...
ბალი ედარება
ცისფერ მოგონებას.
და რად მაგონებს მშვიდ სამეფოს
მღუმარებისას
ფარდის შრიალი?

[1919 წლის მაისამდე]

XXXIII

ჩვენი საუკუნე

ლამეა. მთვარე. ხეივანი.
– ოჰ, მეგობარო!
მომჯადოებელ ვარდს ვეძახდი
გუშინ რუსუდანს.
– მაშ ეხლა უნდა მოგილოცო.
– თუ გსურს მართალი,
მე მშვენიერი მიჩვენია
ყველას თამარი!
რაც შეეხება ლამაზ ნინოს...
(დაბოლოება წარმოითქმის
სავსებით ნყნარად:
ხელი მეგობრის დაეჭდობა
მოსაუბრის ხელს)
– დეე, იყოს ასე! მაგრამ შერიფს...
ოჰ, ეს შერიფი!
(ორივე ერთად ხეების გზით
გაისეირნებს.
ლურჯდება ჰაერი.
ენტება ლამე.)
– მე ველი ამელამ
ისე, როგორც კახაბერი.
თუმცა ეს კაცი
გადაცდა ჩვენი საუკუნის
გადამწყვეტ საზღვრებს.
რაც შეეხება ჩემს ოცნებას...
დღეს გონებაში
სამი სახელი ღვთაებრივი
უძველეს დროის
ისევ მინათებს.
უპირველესად რუსუდანი.

– სს...
შემდეგ თამარი იტრიიდან.
– ჩუ....
– უკანასკნელად ქეთევანი.
– ...!
– იცი: მე მზად ვარ ვალიარო
ძვირფასი „მაშინ“.
(ხან ალისფერი, ხან წითელი
ხის რტოებში
ჩნდება სინათლე
ჩამავალი მზის)
ასე ჩურჩულით
მოდის ეს ორი, ხეივანის
დახვეულ გზებით.
სახლის ფარდებზე თეთრად ქრიან
ნაზი ფარდები.
ჩამავალ მზეზე
კანკალებენ მათი ჩრდილები,
ყველა მათ ჩრდილებს
სიყვარულით გადახვეული,
რომელთაც მათი მოგონება –
ეალერსება
მე-XII საუკუნიდან.

[1919 წლის მაისამდე]

XXXIV

მთანმინლის მთვარა

ჯერ არასდროს არ შობილა მთვარე ასე წყნარი!
მდუმარებით შემოსილი შელამების ქნარი
ქროლვით იწვევს ცისფერ ლანდებს და ხეებში აქსოვს...
ასე ჩუმი, ასე ნაზი ჯერ ცა მე არ მახსოვს!
მთვარე თითქო ზამბახია შუქთა მკრთალი მძივით
და მის შუქში გახვეული მსუბუქ სიზმარავით
მოსჩანს მტკვარი და მეტეხი თეთრად მოელვარე,
ოჰ! არასდროს არ შობილა ასე ნაზი მთვარე!
აქ ჩემს ახლო მოხუცის ლანდს სძინავს მეფურ ძილით,
აქ მწუხარე სასაფლაოს ვარდით და გვირილით
ეფინება ვარსკვლავების კრთომა მხიარული,
დანყევლილ ყრმას აქ უყვარდა ობლად სიარული...
და მეც მოვკვდე სიმღერებში ტბის სევდიან გედათ,
ოღონდ ვთქვა, თუ ღამემ სულში როგორ ჩაიხედა,
თუ სიზმარმა ვით შეისხა ციდან ცამდე ფრთები
და გაშალა ოცნებათა ლურჯი იაღქნები –
თუ სიკვდილის სიახლოვე როგორ ასხვაფერებს
მომაკვდავი გედის ჰანგთა ვარდებს და ჩანჩქერებს,
თუ როგორ ვგრძნობ, რომ სულისთვის, ამ ზღვამ
რომ აღზარდა,
სიკვდილის გზა არრა არის ვარდისფერ გზის გარდა,
რომ ამ გზაზე ზღაპარია მგოსანთ სითამამე,
რომ არასდროს არ ყოფილა ასე ჩუმი ღამე,
რომ, აჩრდილნო, მე თქვენს ახლო სიკვდილს ვეგებები –
რომ მეფე ვარ და მგოსანი და სიმღერით ვკვდები –
რომ წაყვება საუკუნეს თქვენთან ჩემი ქნარი...
ჯერ არასდროს არ შობილა მთვარე ასე წყნარი!

1915

XXXV

გობელენი

იქაური ცა ფოთლით ქსოვილი,
ლაჟვარდ თვალთაგან გადასულ ნამით
მოველი ღამეს და შენ, სულამით!
ჩემს მკვლელ – მიუვალ ღამეს მოველი.

ალერსთა უხვი და უხმო ველი
დამფარავს ნისლთა წამოსასხამით
და დათრობაში ამ ღამის-ღამით
უხილავ გზებით შთავა ყოველი.

ტბის პირად, როცა ხეების ხელეზს
დაეკიდება მთვარე და ცვარი,
დამთვრალი ბალი გაშლის გობელენს...

შემოდგომის ცა – ასე დამწვარი
უჩინარ ქუნობის ალთა დარევით
ტბას დავეცემი უხმოდ, მკვდარივით!

[1919 წლის მაისამდე]

XXXVI

შიშველი

სიმაღლე ლაჟვარდთა,
ვარსკვლავთა სიმაღლე,
სიმაღლე ზამბახის!
ყელი გაქვთ გედივით მაღალი და სწორი!
ოჰ! თქვენს თმებს შეფერის დაფნა და
ამბორი!

ელადა, ელადა!
აქ სული ატარებს თვის მსუბუქ სამოსელს,
ასეთი სინათლით შუბლი უელავდა
ვენერა მილოსელს!

[1915]

XXXVII

მიცვალებულის სსოვნა

გგონია: ბინდი ვარსკვლავთაგან გემუდარება
და შეშინება უმონყალო სიმთვრალეს ბადებს.
სახლის კარებთან უმოძრაოდ მდგომარე ლანდებს
იცავს სიბნელე, შეეჭვება და მღუმარება.

ლანდი ქუჩაზე აჩქარებით თავს უკრავს სხვა
ლანდს,
ეს ცოცხლებია? არა! გზებზე მიდიან მკვდრები
და სიბნელიდან უბინაო მათი ცხედრები
სამარისებურ უდაბნოში სტოვებენ ქალაქს.

[1919 წლის მაისამდე]

XXXVIII

ზღაპარი

მდინარის პირად, ხეივანში ყოველ საღამოს
ორი ქალწული მემორევე ჩრდილად გახდება,
ისინი ჩუმად გადიხდიან ლეჩაქთა სამოსს.
თვითონ მდინარეც და დუმილიც გალეჩაქდება.

ტყის პირად სხედან ნაზნი, წარბებგადახატული
და თავს ადგანან თავადები ნაბდიანები.
ეცემა თმები ლურჯ სარკეებს, ვით ნაკადული;
სჩანს: სასიკვდილოდ ამ სიყვარულს არ ვენანები!

[1919 წლის მაისამდე]

XXXIX

ორხიდეები

აველ დაღლილი მარმარილოს თლილ კიბეებით –
დარბაზში, სადაც ვისვენებდი ჯერ ისევ დილით;
ორხიდეების მწყობრად იდგა მუქი შლექიფი
განაზებულნი ჩემი ფერმკრთალ სულის სიკვდილით.

ხავერდის კუბო, დათოვლილი თეთრ ზამბახებით
იდგა მდუმარე, მგლოვიარე და დასევდილი.
ოჰ! იგი აქ წევს აბრეშუმის თეთრი ტალღებით...
ამ ყვავილებში დავასვენე ჯერ ისევ დილით!

დაქვრივებული ოთახები ჩუმად სტიროდენ:
შავი გედივით მალლა იდგა კუბო პირქუში!
დაქვრივებული ოთახები ჩუმად სტიროდენ,
ჯერ ისევ გუშინ რომ ხარობდენ, ჯერ ისევ გუშინ.

მე დავცქეროდი ისრებივით დახრილ წამწამებს,
სამგლოვიარო დოლბანდებად რომ ჩამოვარდა,
გადაეფარა იმის თვალთა უსივრცო ღამეს, –
და არასდროს არ აიხდება ხელახლა ფარდა.

[1919 წლის მაისამდე]

XL

მგლოვნიარა სარაჴიმაჴი

მარმალილოს ქვეშ (მწუხარება უამრავ დროთა!
მე პოეზიამ დავინწყების ცელს ამარიდა);
საუკუნეთა სათვალავი მეკარგებოდა;
ერთხელ ზმანებით მე ამოველ ბნელ სამარიდან.
მე მოვდიოდი სამშობლოსკენ გზებით ირიბით,
ჴაერში კვნესდა დანყვეტილი წვიმის სიმები.
და სასაფლაოს ძეგლებიდან მწუხარე რიგით
მე მიმყებოდენ და სტიროდენ სერაფიმები.
ასე სტიროდენ: „ოჴ! შეხედეთ! აი, ეს არი!
იყავ ნაზი და ახალგაზრდა – როგორც მაისი,
დადაფნულ გზაზე მიდიოდი ვით კეისარი,
შენს მოვლენაში კრთოდა ცეცხლი უზენაესი.
ცხოვრება შენი იყო მწველი ალერსი ქალის,
თვით ბოროტება საქართველოდ ნანდაზები
შენში ბადებდა სიმხურვალის დაუმქრალ ხალისს
და შენ, მწყურვალემ, გამოსცალე ყველა თასები!
ყოველი წვეთი სავსე იყო უმძაფრეს შხამით;
ლურჯა ცხენებით თუ გაფრენდა გრძნობათ სინაზე,
იყავ საოცრად მოხიბლული ასეთი ღამით
და უაილდის ყვავილივით დაეცი გზაზე.
ცაცხვები დგანან შენს საფლავთან ვით ცენტავრები,
მათ სიბნელეში ნისლიანი და უეცარი
გამოჩნდებიან პოეზიის თანამგზავრები,
სდგანან მწუხარედ და იტყვიან: აი, ეს არი!“

[1919 წლის მაისამდე]

XLI

ავღრის მოლოდინი

ნარსულმა ღამემ შენს ფანჯარაში
დათოვა თოვლი ია-ზამბახის!
შენი ალვა დგას როგორც დარაჯი
მზეთუნახავი და მკრთალი სახის.

სისხლივით ელავს ფოთლები ვაზის,
ბროლი, მარჯანი და ნელი რვალი,
ხალივით მთვრალი ხაზი შირაზის
ალვაში შედის მრავალთ-მრავალი.

ნელ ლერნებით და ვაზის მტევნებით
მიყვარს ქალწულის დაგვირგვინება.
ნარსულს ჩვენ აღარ დავედევნებით
და არც ცრემლები დაგვედინება.

ამ მნიფე მტევნებს დაღუნავს ქარი.
თუ მნიფობისთვემ შესცვალა დარი –
მეზალემ მოსვლა თუ არ ინება!

შენ სული გქონდა ისე კეთილი,
ოჰ! სერაფიმის ცისფერი სული!
ეხლა დაღლილი და დაფლეთილი
არის ქსოვილი ფერმიღებული.

ვის დაიფარავს სუსტი ქსოვილი?
ვერც შენ და ვერც სხვას... ცივია წვიმა!
ქსოვილი წვიმის ცვრებით სოველი
ნაილო ქარმა, ქორმა, არწივმა.

ფიქრები ქარის ქვითინში კვდება,
ფიქრები კვდება ნისლში და ქარში:
არ არის არსად ბედნიერება!
ფიქრები კვდება ნისლში და ქარში.

ეს მწუხარე და მწველი ზუზუნი
მიყვება ფიქრებს ნისლში და ქარში!
ქველ გაზაფხულის მღელვარე სუნი
მიყვება ფიქრებს ნისლში და ქარში.

ჩამავალი მზის მომაკვდავ ალებს
ისვრის ღრუბლები და დაღლილობა:
მთებს, ირმებს, შველებს, ხევს და ნაპრალებს
ანუხებთ ღრუბლის მძიმე ჭრილობა.

[1919 წლის მაისამდე]

XLII

არ-დაბრუნება

აი: გრიგალმა გაიტაცა წითელი ლერწი
ვაზის – ბუნების!
მერი! მე ისევ მენატრება ჩუმი ალერსი
არ-დაბრუნების!

წყვილი ცხენები, ეტლი სწრაფი, ზრუნვა მზიანი!
რალაც სხვაგვარი
მოსვლა ფერების: ვერონეზი და ტიცვიანე
და ნიაღვარი.

ვიცნობ ბაგეებს, ვიცნობ ხელებს! ათასი მხვდება
ბაგე და ვარდი...
ნუთუ, ზეცაო, ვით მე მიყვარს შენი დიდება,
ისე გიყვარდი?

[1916]

XLIII

მივარდნილი აივანი

ამპარტავანი თათარი,
ეზოში დადის მამალი,
მახსოვს მოხუცი ჭადარი
და ძველი დასტურ-ლამალი.

მახსოვს მივარდნილ აივნის
ჭრელ-ჭრელი მანდილ-საკაბე.
ეხლაც ხანდახან გაივლის
ჩვენი კნეინა, კაკაბი.

სიმიინდის ანაქურჩალით
კოკა, შედგმული გაროზზე:
მაღალ ტანით და ჭურჭელით
კაკაბი მიდის წყაროზე.

გახმა ბოსტანში მწვანილი!
და ოხრავს ჭმუნვით მოცული
თავადი ვაშლოვანელი
ხანდახან ჩემთან მოსული.

„რა უბედური ქარია!
წამოველ... ვიცი: მელოდი!“
დავლიეთ, გაგიხარია...
(ვამაყობ საქართველოთი!)

ოკტავებით ვწერ პოემას:
(ესეც საქმეა თუ არა?)
და სოფლის უდაბნოებას
ამ ზარმაც გადაუარა.

და მეგობარიც ხანდახან
უთუოდ მოვა, თუ ელი:
ტფილისში მეფობს თათარხან,
ღვინო, დუელი, დუელი!

სასახლე გახდა თილისმა!
არ არის არც საშინელი:
კარგად გაიცნო ტფილისმა
ჩინებულება ჩინელი.

„რა უბედური ქარია!
წამოველ... ვიცი, მელოდი!“
დავლიეთ, გაგიხარია...
(ვამაყოფ საქართველოთი!)

1918

XLIV

აკაკის ლანდი

მდუმარე მხარეს შორი მთებისას
დახარის ლამე და ანდამატი.
იქ, როგორც ლანდი მწუხარებისა,
გამოჩნდა მაღალ პოეტის ლანდი!
თეთრი ჭალარით მოსილი თმები
ელავდა ელვის ელვა-ციმციმით
და მოხიბლული იყო მთიები
დიდებულ სახის ღვთაებრივ ღიმით.
მძიმე და დაღლილ ფეხის ხმას გრძნობდა
ნელინელ მსვლელი ღრუბელი ჩუმი
და მოძრაობდა ლამის მნათობთა
აღელვებული ელიზიუმი.
გრძნობდა თანაბარ მოახლოებას
განცვიფრებული და დიდი მთები,
შეუცნობ-ხშირი შრიალით შეკრთა
მშობლიური ტყის მწვანე ზვირთები.
მაშინ ბავშვივით მიჩუმდა შქერი,
შესწყდა მდინარეთ ზვირთების მღერა –
მხოლოდ გრაალმა გზა მრავალფერი
ნაპერწყლის დროშით ააელფერა.
და საიდუმლო შუქით შემოსა
მინყნარებული გზა იშვიათი:
ჩუმად... დაღლილი სანთლებით მოდის
მწუხარე ლანდი... მაღალი ლანდი.
ოჰ! ასეთია დღეს განსაცდელი
და არ დაგვტოვებს პოეტი ობლად,
რომ არ აანთოს ისევ სანთელი
დავინყებული ხატის მახლობლად.
იქნება ჩვენთვის, იქნება ჩვენში,
იქნება ჩვენთან მარად და მარად!

ჩვენის სიზმრების სიდიადეში,
ჩვენი ფიქრების ლურჯ ნიაფ-ქარად.
არ მოგვაკლებს მადლს და შუქს უსიტყვოს
მისი, პოეტის მაღლით ანთება.
კურთხეულ იყოს, კურთხეულ იყოს,
კურთხეულ იყოს ეს მოლანდება...

1915

XLV

მას გახელილი დარჩა თვალები

მზეო თიბათვის, ყოფნა უმზეო!
მზე მიიცვალა ღია თვალებით,
ის მიიცვალა რაღაც უმწეო
და საოცარი გარდაცვალებით!

მას გახელილი დარჩა თვალები,
ოჰ! გახელილი დარჩა თვალები!
ის უცხო მხარეს გარდაიცვალა
და გახელილი დარჩა თვალები!

და ეს თვალები საღამოთა ხმას
უსმენდენ ტანჯვით და მოკრძალებით,
მას გახელილი დარჩა თვალები,
ოჰ! გახელილი დარჩა თვალები!

რა ხდება იქით! საიდან ისმის
მგლოვიარეთა ქნართა: „მშვიდობით“?
უეცრად სწყვეტენ სიმები სიცილს
უამიდობით... უამიდობით!

საიდან ისმის ჩუმი გალობა
და უღონობა სუნთქვის შემწყდარის,
წამების წყნარი წარმავალობა
და მოგონება ძვირფასი მკვდარის?

მიდის ზაფხული... ბაღში, მდელოში
სისინებს სიო, შრიალებს ნემო.
მე ისევ აქ ვარ... საქართველოში!
რისთვის, ძვირფასო! რისთვის, ნუგეშო?

და ეს თვალები სერაფიმთა ხმას
უსმენდენ ტანჯვით და მოკრძალებით.
მას გახელილი დარჩა თვალები
ოჰ! გახელილი დარჩა თვალები!

მივალ, მიმყვება მე შენი ცქერა
და ხავერდებზე ეცემა ჩრდილი,
ყველგან უჩინრად ტირის, ცერერა,
თვალები ცივი და გახელილი.

ღირდა თუ არა სხვა სიცოცხლეზე
ოცნება ჩუმი და ფერმიხდილი,
მე გზა არ ვიცი უახლოესი:
ერთადერთი გზა არის სიკვდილი.

მას გახელილი დარჩა თვალები,
ოჰ! გახელილი დარჩა თვალები.
ის უცხო მხარეს გარდაიცვალა
და გახელილი დარჩა თვალები!

[1919 წლის მაისამდე]

XLVI

როგორ ეპროდენ ზარებს ზარები

ეს მე ვარ, ქარი, ეს მე ვარ ქარი, დავქრივარ ბარად,
ვოცნებობ მზეზე...
ერთმევა ფერი ყვითელ არეებს... მე დაჭრილი ვარ,
როგორც აფთარი.
აცვივდა გარედ, დაცვივდა ფარჩა, აწვიმდა ყველგან,
შხამთა მიზეზი:
მანტიით მხრებზე, თეთრი გვირგვინით ელვარე გზებით
მოდის ზამთარი!

დამჭრეს! ეს მე ვარ! ეს მე ვარ, ქარი, გამილეთ კარი,
გამილეთ ჩქარა!
მე მომდევს ცივი საშინელება, მე მომდევს ჩემი
ცოდვილი გული,
ჩემთვის უცხოა სითეთრის რკალი და ნათელივით
არის აშკარა,
იუდას სახე, კენის ლანდი და ლამეების შავი გუგუნე...

მოდის ზამთარი, მოდის სიცივე, მოდის სიკვდილი...
ჰეი, ლურჯა რაშო,
მედგრად! კივილით მოედე ტყეებს... უსწორო იყოს
შენი ავდარი!
შენთვის სამოთხედ გადაიშლება ღამე უვნებო
და ურიჟრაჟო,
ეს მე ვარ, მე ვარ, ეს მე ვარ ქარი.... მე დაჭრილი ვარ,
როგორც აფთარი.

მე ისევ მიყვარს დაღლილთა ცრემლი და ბრძოლა, ბრძოლა
მოუსვენარი,
ქარიშხლიანი მენი და ელვა, რისხვით მრისხანე
ტალღებთან შებმა,

ყელამდე მოსულ ვარდების გროვა და დამსხვრეული
სწორი კენარი;
სხვა სიყვარულის მოგონებები, დაე, აღმინთონ
მოგონებებმა.

სანამდე დროშებს ეძებდა თვალი, დროშები ქარში
გაშალეს უცებ!
დღითა და ღამით, დღითა და ღამით გრგვინით ებრძოდენ
ზარებს ზარები.
მოსკდა კიდევს, გასცდა ნაპირებს და გრიგალივით
მოედო ქუჩებს
სისხლის, ტალახის, ცეცხლის და წყალის ზვირთი, ყველაფერს
ნაზიარები,

იდუმალ ფიქრთა ჯაჭვანყვეტილი, აღელვებული
მორევის ქაფი,
არეულ ჯურღმულთ აღმოჩინებით, სავსე საზარლად
მცურავი მკვდრებით –
მოედო ქალაქს, მოედო სოფლებს, ისევ მონახა
ბნელი სარდაფი,
შეხოჭა ერთი მძლეველი ძალით და გადაღეკა
აღფრთოვანებით.

დაეცა კრემლი! და ნაფოტებათ იქცა წარსულთა
ტანჯვათ მიზეზი.
მე ვალმიხდილი ისევე ველი, როგორ მოყვება
ავდარს ავდარი.
ეს მე ვარ, მე ვარ, ეს მე ვარ ქარი, ვისვენებ ეხლა,
ვოცნებობ მზეზე,
ერთმევა ფერი ყვითელ არეებს და მოკლული ვარ,
როგორც აფთარი.

[1919 წლის მაისამდე]

XLVII

ი.ა.

ქალაქში, მტვერში ნაიქცა ბავში
ნუკრის თვალეებით, თმით – მიმოზებით
და მწუხარების მალენიავში
მოფრინდენ ლურჯი ანგელოზები.

შემლილი სახით კივოდა ქუჩა:
შორს კი მზე დარჩა და მშობლის კერა!
მზეზე ყვაოდა სოფლად ალუჩა
და გაისმოდა დების სიმღერა.

[1919 წლის მაისამდე]

XLVIII

სიზარე

მე მიღალატეს ძველმა რითმებმა
(ძველ მეგობრებსაც ვამჩნევ მე ღალატს),
თუმცა მე მასთან მიყვარდა შებმა –
ეხლა რა ვუყო სპლინს, უხმო ჯალათს!

ეჰა! მე ვამბობ: სად შემიძლია
ვებრძოლო ქალთა წყევლას, სიბერეს?
წვიმები წვიმებს სიცილით ცვლიან
და შლიან შემკრთალ სურათის ფერებს.

[1919 წლის მაისამდე]

XLIX

ელგარი მესამედ

ჩვენ მივდიოდით ტაძრისკენ ორი.
იყო სალამო. ლოცვები. ზარი.
და ჩვენს საოცარ გზაზე, ლენორა,
რტოებს ტირილით ამტვრევდა ქარი.

ენატრებოდა ფრთებს სითამამე
უზრუნველობის, შენი სიშორის!
მაგრამ უეცრად ვილაც მესამე,
ვილაც მახინჯი ჩადგა ჩვენს შორის.

და ჩვენ გვესმოდა ყრუ საუბარი:
საცაა, მოვა სიკვდილის წამი!
ტიროდა ქარი, კვდებოდა ქარი
და მოვდიოდით ტაძრისკენ სამი.

[1919 წლის მაისამდე]

L

შენ და დემონი

სალამოვ, ვიცი, ბაღში შეხვალ ეკლესიიდან
და გაცემის მწუხარებას მასთან მიიტან.
თითქო ბეჭდებზე დაგეყრება ვარდების ცვარი
და სურნელებით აივსება შენი ლოცვანი.
და მხოლოდ ღამით იგრძნობს სული, როგორც
სამებას!

ყვავილებს და ცას, საუკუნო გამოსაღმებას.
მოგონებები ელვარებენ ისევ ბეჭდებად,
მოვა დემონი, დაფიქრდება და შეეჭვდება.
და სავანისგან სიზმარით მიაქვს ღამის ქარს
მხევალთ გალობა: შეიბრალებ! იგი წმინდა არს!

[1919 წლის მაისამდე]

LI

ასალი მოსახლეობა

ჩვენ ერთად ვუცდიდით ღამეში თეთრ სანთელს,
ჩვენ ერთად მოვრკალეთ ლოდინი და რიცხვი.
ბედივით გამოყვა ჩემს ბინას შარშანდელს
უქმი და უგონო ცხოვრების სირცხვილი.

ვილაცა მახინჯი მხიარულ სიცილით
შემოგვხვდა... დაგვიწყო, დაგვიწყო პატიჟი!
ვინ იყო? საიდან? ჩვენ ის ვერ ვიცანით
და ყველა შევყვეით შავი დღის ბადეში.

დავბრუნდით ბინაში და დაგვხვდა ცხედარი!
მივაგნეთ სულის კვალს! მე ნატვრას ვეახლე!
ოჰ! დადგა ჩვენი დრო ჩუმი და ნეტარი,
იდუმალ ქვეყნების ვართ ეხლა მოსახლე.

[1919 წლის მაისამდე]

LII

თიბათვე გავიდა

თიბათვე გავიდა. აჭრელდა ქათიბი
იქ, სადაც ყელამდე ლელავდა სათიბი.

მეც მალე ჩრდილოეთს ვეწვევი კიდობნით,
მშვიდობით, მშვიდობით, მშვიდობით!

ურჩის ხელში ვარ! დამედო ვალები!
ოჰ! უნდა გავყიდო მამული, ჭალები!

რა გზაა:

მე მიკვირს, რომ დღემდე გავძელი!
სასახლეს გავყიდე... სათიბიც ავცელე!

[1919 წლის მაისამდე]

LIII

არაგვი

თან მიმყოლი ჩრდილები, აუხსნელი ქარაგმი,
სადაც მწვანე ველია და მქუხარე არაგვი.

სადაც მოკლულ ოცნებით ღიმილისთვის ჩავედი,
სადაც ხევსურეთია, თუშეთი და ფშავეთი.

ერთხელ შვიდ წელიწადში შენი ცა გაიხსნება,
რასაც მაშინ ისურვებ – ყველაფერი იქნება.

გარინდდება მდინარე (ეს არაგვი, ზმანება),
ყველაფერი უცნაურ მოსვლას დაეგვანება.

[1919 წლის მაისამდე]

LIV

სახლი ტყის პირად

ეხლაც ჩემს თვალწინ არის
თქვენი ბინა ტყის პირად
და სალამო მდინარის
გახეული ცისფერად...

მთავაზობდით დები ვარდთ
და ამბობდით ლანდებით:
„თქვენ ისეთი კარგი ხართ,
თქვენ პოეტი ბრძანდებით“.

და გავიდა ივლისი
და მოვიდა, ნამებო,
შფოთიანი ტფილისი:
პოეტების სამეფო!

[1919 წლის მაისამდე]

LV

დაგვილოჯა

ეტლს თან მიყვება მყუდრო სოფელი
და შემოდგომა შეუდარველი:
ქალწულთა ბედი და ღვთისმშობელი
იყოს მარადის შენი მფარველი!

ნურავინ ქვეყნად ნუ დარდობს შენზე,
ბედნიერებას შენ აღარ ელი.
უფალი იყოს ცოდვილის შემწე,
მადონა იყოს მისი მფარველი.

[1919 წლის მაისამდე]

LVI

პრიმიტივი

ყოველ თეთრ ღამეს, მთვარიან ღამეს
ვიღაც სალამურს გრძნობით ატირებს,
ვარსკვლავნი რთავენ ამ დროს მიდამოს:
უცხო ღელეებს, ცისფერ ნაპირებს.
გამჭვირვალე ცა თვალებს იტაცებს
და მთვარე რონინს უფრო ახშირებს
და გულიც ამ დროს უფრო ხშირად სცემს
და ცრემლი თვალთგან რბენას აპირებს.

მთებს სძინავს. სძინავს, სძინავს მდინარეს
შორი სივრციდან ვერცხლივით მბზინავს.
აფრთოვანება აგიჟებს თარებს
და ისარის ფრთით ფიქრი მიფრინავს.
და მჯერა: ვინმე განთიადამდე
ისმენს ამ ოხვრას და მწარე გმინვას,
კივის... დაეძებს ნათესავ ლანდებს
და ყველას სძინავს, სძინავს... ოჰ! სძინავს.

[1915]

LVII

შენი სადღეგრძელო

კაფეში შევალ სრულიად მარტო
და ორს ავივსებ სასმელით ჭიქას,
ერთი შენია (უნდა ვიდარდო
ასეც და ისეც, აქაც და იქაც!).

შენს სადღეგრძელოს ჩუმად ჩამძახებს
ჭიანურები, ვსვამ: ალავერდი!
მაგრამ შენს ჭიქას ხელს არვინ ახებს,
პასუხს არ მაძლევს ხმათა ხავერდი.

და გაფითრებულ სარკეში მცურავს
ეს მწუხარება ვინ დამიფასოს?
მე გეუბნები ასე სამდურავს,
მაგრამ შენ მაინც არ მაძლევ პასუხს.

[1916]

LVIII

ცამეტი წლის ხარ

ცამეტი წლის ხარ და შენი ტყვეა
ჭაღარა გულის ზმანება ავი –
ჩაანყვეთ რიგში ცამეტი ტყვია,
ცამეტჯერ უნდა მოვიკლა თავი!

გაივლის კიდევ ცამეტი წელი,
მოახლოვდება გზა ოცდაექვსი,
მოცელავს მაღალ ზამბახებს ცელი,
ატირდება დრო და ჩემი ლექსი.

ოჰ! როგორ მიდის ახალგაზრდობა,
დაუნდობელი სურვილი ლომის!
და ყოველივე როგორ ნაზდება,
როცა ახლოა მზე შემოდგომის.

[1919 წლის მაისამდე]

LIX

ლოდიან

საბაოფთ ბინაში
მშვიდად გეძინა შენ
ეკვდერის დაფნაში
სანთლების წინაშე;
და გედი მხევალი
ოცი წლის შობიდან
ეხლა უსულოა,
როგორც ნიობიდა;
ალარც სიყვარული
ძეგლთან აღარ მოდის.
იგი განისვენებს
ქვეშე ამა ლოდის.

[1919 წლის მაისამდე]

LX

გვიანი ოცნება

ნიგნი ვედრებიანი,
ალოცება სატანის,
და ოცნება გვიანი
ვიღვე დე ლილ-ადანის.

ხშირად მომეფარების
ჩემი კარგი ზმანება
და მტანჯავს მწუხარების
ყელით გადაქანება.

ლურჯი, ლურჯი დღე არის,
განშორების დღე არის,
მე არ ველი უარესს...

[1919 წლის მაისამდე]

LXI

სანთელი

ლამის ნათელში, მტვერში, მთვარეში
მიყვარდა სულის შეხება შენი,
ტფილისის დაღლილ ქარის თარეში,
კოშკები, ძველად ნაგებ-ნაშენი.

მსუბუქი ალით გზებს ეკიდება
ტალღები ნელი და სურნელება,
მე მახსოვს შენი ძველი დიდება
და განშორება ან მეძნელება.

ყოველდღე მოდის ახალი ტალღა
მყვირალა, სუსტი და დღევანდელი,
და დროშასავით მე მიმაქვს მაღლა
სანთელი... შენი სული, სანთელი.

[1919 წლის მაისამდე]

LXII

მფარველი იალქნები

გამოჩნდებოდა შემოდგომა ჩემი მფარველი,
როდესაც სულში დაჭკნებოდა ათასი ვარდი,
საბედისწერო ბედის ბილიკს გადავიარდი,
თუ ქარიშხალი მატარებდა განუქარველი.
და მისი ხმები მომესმოდა: ზღვაო, დანყნარდი!
შენ, ქარიშხალო, დასავლეთის გზებით წარველი.
მე მგზავრი მგოსნის ანგელოზი მქვია მფარველი,
სული იმისი სხვანაირად არის წარმართი.

ოჰ! რა ოცნება იყო ჩემთვის ასეთი ხმები!
ულრუბლო ზღვაზე მისცურავდენ მძიმე გემები
და დროშათ გროვა, დანეწილი და დაქანცული.
შორით მოსჩანდნენ იალქნები და უფრო შორით
დატევებული ქარიშხალთა წითელ იზორით
ეხლა საამოდ ელვარებდა თეთრი კუნძული.

[1919 წლის მაისამდე]

LXIII

ნუგეზი

არის დღეს ჩემთვის ნაზი ნუგეში,
ვიყო უმშვიდეს წარსულის მტერი:
შევიდე უცხო სიმსუბუქეში,
გამომყვეს ლურჯა ცხენების მტვერი.

ვიცი: ეს მხოლოდ ისე იქნება,
როგორც ყოფილა ოდესმე ღამით:
დათვლა ნაბიჯის და დამიზნება,
ნისლიან ამიდს, ნისლიან ამიდს!

მაგრამ ნაცნობი ზმანება ბროლის
მოვა: სალამი თანამგრძნობ თვალებს!
მას მოიზიდავს ხმოზა გასროლის
და შეჩერებას მე დამავალებს.

ვიცი: პოეტის გატეხილ სახელს
ბრბო არ დაინდობს გასათელავად,
მაგრამ შენი მზე სიბნელეს გახვეს
და დაადგება შუბლს ნათელივით.

[1916]

LXIV

აუზისაგან

ჭოგრიტით მზერა, ხელთათმანი... შენ აისრულე
სურვილი დიდი და დაბურულ ბალის დარდები,
ლალი ირემი სიყვარულით ხარ დაისრული,
წყურვილმოკლული აუზისგან მიემართები.

შენ მოგდევს კოცნის გამძაფრება და თვითეული
ძარღვი ხელების... შავი ხალი მაღალი ყელის.
შენ გელის დაფნა, შენ დიადი დიდება გელის,
პოეტო! არვინ არ ყოფილა ესდენ ძლეული.

[1919 წლის მაისამდე]

LXV

მზადება განსამზავრებლად

უცებ დადგა მაისი ნელი და შემპარავი!
ფორთოხლების რტოებში აზვირთდნენ ნიავები;
რადგან არ მაქვს სამშობლო, რადგან არ მყავს
არავინ,
ისევ უცხოეთისკენ მიმაფრენენ ნავები!

ლურჯი იალქნებისგან ვიცი, რა დარებია!
ოჰ! ამდენი ოცნება სულმა ველარ დალია,
რადგან მთელ სიცოცხლეში არვინ არ მყვარებია –
მე მიყვარს საფრანგეთი, ალპები, იტალია!

[1919 წლის მაისამდე]

LXVI

უცნაური სასახლე

ამნაირი დარებით,
კიდითკიდე დარებით,
ფერის ფერთან დარებით
შენობების შენება.

ცამაც ქარვად მიქარვა
და ოცნება მიქარვა,
მწუხარებით მიქარვა...
მტანჯავს მე უშენობა!

მან კოშკების ამაღა
ხან ეთერში ამაღა,
ხან ქარივით ამაღა,
გაქროლება ანაზდა.

ცვივა ლურჯი ფარული,
მოგონება ფარული,
ფართან ლანდი ფარული
და ბალები განაზდა.

ყველაფერი სადაა,
მაგრამ, მითხარ, სადაა.
ის, რაც ალერსადაა:
ტრიანონი, შირაზი?

ველი წამით ნანამებს,
პოეზიით ნანამებს,
რასაც იტყვის ნანამებს
ფიქრი ამ სიხშირეზე.

დასთა უცხოთ დასობა,
თვალთა ქროლვით დასობა –
ხანჯლის გულში დასობა...
გულში, გულში ტარება.

ელვარება ამიდის,
ანთებული ამიდის
და ფიქრები ამიდის
აღარ მომეკარება.

შადრევენებმა ათასმა
ლაჟვარდები ათასმა,
მარმალილომ და თასმა
სამუდამოდ დარეკა.

ყრუ ოხვრით და ზარებით,
იდუმალი ზარებით,
განტევება-ზარებით
და ვედრებით: ჰარიქა!

ცვივა ლურჯი ფარული,
მოგონება ფარული,
ფართან ლანდი ფარული,
აჩონჩხილი შენობა.

ცამან ქარვად მიქარვა
და ოცნება მიქარვა,
მწუხარებათ მიქარვა:
მომკლავს მე უშენობა!

[1919 წლის მაისამდე]

LXVII

მამული

ცვრიან ბალახზე თუ ფეხშიშველა
არ გავიარე – რაა მამული!
წინაპართაგან წავიდა ყველა,
სხვა ხალხის ისმის აქ ჟრიამული.

გაშალა ველი ნელმა ნიავმა
და მელანდება მე მის წიაღში
მოხუცი მამა, მოხუცი მამა
სასხლავით ხელში დადის ვენახში.

აქ თითო ლერწი და თითო ყლორტი
მასზე ოცნებას დაეგვანება,
ისევ ამწვანდა მდელი და კორდი!
დავდივარ... ვწუხვარ და მენანება!

[1919 წლის მაისამდე]

LXVIII

მწუსარება ზენზა

მე გარს მეხვევა მუდამ, იგივე
შენ მიერ ნაზად ნაქსოვი რიდე.
ხალხს მოვშორდები, მაგრამ ლამეებს
სად დავემალო, სად წავუვიდე?

ღვინით თასები ისევ ივსება,
ისევ მევსება დარდით თვალები.
შორით მომესმის ყრუ ტაშისცემა,
მაგრამ იქ ვისმეს შევებრალები?

მე ვიხდი ნილაბს! მომგვარეთ რაში!
შენთან! ნუგეშთან! ო, ჩქარა, ჩქარა!
მე მომდევს განთქმულ სახელის ტაში,
დიდება, ცრემლი, ღელვა, მუქარა.

[1916]

LXIX

შენ ერთი მაინც

საქართველოში შენ ერთი მაინც
არ იტყვი, როგორც იტყვიან სხვები,
შეგებრალემა თვითონ კაინიც –
თუკი პოეტის ჰქვია სახელი.

ოჰ, ჩემი სული ბევრს დაიმონებს,
მეგობრები კი არ მეყვარება –
სხვაგვარ თიბათვის დღეებს იგონებს
ჩამავალ მზეთა მგლოვიარება.

გიგზავნი ამ წიგნს... როგორც ოდესმე
მომქონდა შენთან წიგნი პირველი,
შენმა ღიმილმა უბოროტესმა
დაინდოს წიგნი და შემწირველი.

[1918]

LXX

სიზმრები

შეღამდა. მე ნაველ იქ, სადაც სიზმრები
ნიგნებში დარდობენ დახუჭულ თვალებით,
ჰანგები დაქრიან ვით ქარში ისრები
და სული ფითრდება ნათელის ცვალებით.
ნავიდენ ლანდები, მეორე, მესამე...
და ღამე დაჭრილი ფრთებივით დაქანდა,
შენ იცი? შენ იცი – მე როგორ ვენამე?
როდესაც მე მოველ – არავინ არ სჩანდა!
მე მქონდა ვაზაში ვარდები მრავალი
უცხო და შორეულ მდინარის ნაპირთა,
არ იყო იქ მხოლოდ ნაცნობი ყვავილი,
იდუმალ ძახილმა ღამით რომ დამპირდა.

[1916-1917]

LXXI

მე მოვალ

ძვირფასო, ძვირფასო! ბედი კლავს ჩემს სხეულს,
თვალეებში ყორნების მქენჯნიან კლანჭები,
ამირანს მიჯაჭვულს და მგოსანს ნაქცეულს
ვილაც ფრთებს მიკვეცავს... ეჰა, ვიტანჯები!

ამაოდ მომესმის დედოფალთ გროვიდან
დახილი უცნობი, მსუბუქი, ცისმარი:
„მე მოვალ და მრავალ ყვავილებს მოვიტან,
მე მოვალ, მე მოვალ, მე მოვალ – სიზმარი!“

[1916-1917]

LXXII

ლოცვისთვის

ვით ლოცვა – ედება საღამო მთის კალთებს.
შორს ქარი გაჰკივის, ბნელდება თანდათან.
მე გავალ ამ ქარში, გავიტან ამ ვარდებს
და შენი ლოდინის სიმღერას გავატან.

ასეთი ვარდებით ივსება აუზი,
დარეკა გრიგალმა და ხმები გარეკა:
წმინდა არს, წმინდა არს, წმინდა არს ქაოსი!
შენ, ჩემო გენიავ – გრიგალმა დარეკა!

[1916-1917]

LXXIII

სასწაულს

შეუნდე, შეუნდე, შეუნდე ბნელ-ცოდვილს
ლღუციფერს, ჩემს სულში ავობით მძვინვარეს,
ლღუციფერს, მრისხანე ვეფხვივით დაკოდილს
და ეხლა მიძინარეს.

შეუნდე, შეუნდე ჯოჯოხეთს – ჩემს თვალებს!
შეუნდე ჩემს ხელებს, ბოროტად დაღალულს.
მე შენი უმანკო ნათელი მანვალებს,
მე ველი სასწაულს.

[1916-1917]

LXXIV

დრო

აზიის დაშლილი თმის შავი გიშერის
მსუბუქი ტალღები და ლურჯა ცხენები!
შენ მხოლოდ მარადი სიმაღლე გიშველის,
როს შუქად მშობლიურ ცას შეეშენები.

სარკეთა სახეებს სანთლები მოედო
და შვენის რუსთაველს შირაზის ვარდები;
სიმღერის მხურვალე დრო არის, პოეტო,
თუ ასე წარმართი გზით წარემართები.

[1919 წლის მაისამდე]

LXXV

მწოლარე

იყო ის მწუხარება – ბალახებში მწოლარე
და ეფინა ალვათა ხეივანის სუმბული,
მიდიოდა მდინარე, როგორც ლურჯი ოლარი
და მახლობლად კიოდა მეთორმეტე ბუღბული.

და ფოთლების შრიალი იყო როგორც ოპერა,
შორეული ბალები, მედეას ხნის კამარა.
უცებ ქარმა ზვირთები დასავლეთით მობერა,
მიეფერა დაღალულს და ზღვებს გადააბარა.

კითხულობდა პოეტებს: ედგარს, ჰანრი რენიეს –
და ლანდები ჩქარობდენ ოცნებების კიდეზე
და ვერ წარმოედგინა ბედნიერს და მშვენიერს
ცა უფრო უმაღლესი, ცა უფრო უდიდესი.

[1919 წლის მაისამდე]

LXXVI

ნმ. გიორგი

უცნაურ ბინდში გუთნეული მიყვება ჭალას,
ქარი არ არხევს ოქროსფერი მინდვრების ჩალას.
ამოდის მთვარე. სადღაც ქოხში იელვებს კვარი,
იქ, სადაც არავის უერთდება მდინარე მტკვარი,
სადაც ცვარი სვამს ზამბახების სავსე ფიალას –
შეგვიანებულ გზით გაივლის ხევსური მწყემსი
და მისი სული ვარსკვლავების სულზე უვრცესი
ოცნებობს მთვარის სითეთრეში ვით ქანდაკება.
მას თან მიყვება უბრალოთა მშვიდი განგება,
ლურჯ ზღაპარივით ხავსი ფარავს დაწნეულ წისქვილს,
წყალი იმტვრევა გადაკეცილ ბროლის რკალებად
და სინათლეში სილამაზით სავსე ალები
კოჭამდე თმებით შადრევანზე აირევიან –
არის კივილი, მღელვარება, ცეკვა, სიცილი
ასიათასი და მრავალი ათასი ალის.
ამოდ შიშით შეიშლება გვიანი სული.
აღფრთოვანება-გაგიჟების ხმა არ შეწყდება –
სანამდე რაშით არ წამოვა წმინდა გიორგი!
ხმობა ნელდება, ცა ფითრდება და მზე ამოდის,
წელში მოხრილი ზვირთივით დგას ძველი წისქვილი.

[1919 წლის მაისამდე]

LXXVII

სროლის ხმა მთაში

გაისმა შორი სროლის ხმა მთაში
და მონადირემ დაკოდა შველი...
სალამო იწვა ხავერდის ყდაში
ვით წიგნი ლურჯი და ძველისძველი...
ეს იყო მაშინ, ეს იყო მაშინ,
როცა მე ბავში ვიყავ.

არ არის რამე უფრო მტანჯველი,
როდესაც კუბოს მიყვები ქარში:
„დარჩი“ – ქვითინებს ჰაერში მარში,
მაგრამ ვერავის ქვეყნად ვერ შველი.
ეს იყო მაშინ, ეს იყო მაშინ,
როცა მე ბავში ვიყავ.

კუბო, უმიზნოდ მცურავი ქარში
და უმიზეზოდ მოკლული შველი!
დაედევნება ბავშვებს სიზმარში
ეს მოგონების ლანდი, სანთელი.
რას იზამს მაშინ, რას იზამს მაშინ
მზე, ნაკადული, მთები და ველი?

ეხლა სხვა დროა! ნისლს ათამაშებს
შემოდგომის ტყე... ცხოვრება ძნელი!
ჩემთვის ერთია: ბედის წინაშე
ბავშვებს საიდან ელით საშველი,
მე აღარ ვამბობ: უშველეთ ბავშვებს,
მიეცით ბავშვებს სასუფვეელი.

მაგრამ ხანდახან მე გული მტკივა:
რად არის ასე, რად არის ასე?
რისთვის მოჰკალით ჩემი სინაზე?
მახსოვს ფოთლები, ვენახი, თივა...
ოჰ, მეგობრებო! სანამდე მივა...
ოცნება ფერფლზე, მზეზე, წვიმაზე!

[1919 წლის მაისამდე]

LXXVIII

ქველი რვეულიდან

მიყვარს შენი სახელის უცხოეთში ხსენება,
მოგონება ღრუბლების – მზე რომ ჩაესვენება.

რალაც შორეულია შენი კარგი სოფელი,
ალუბლების ღიმილი და მზე დაუნდობელი.

და ანთებულ თეატრში, სადაც მე ვარ პირველი,
ხშირად აშრილდება ტირიფების მწერვალი.

და მეძახის, მეძახის! და არ არის საშველი!
და დაქრიან ფარდებში ოცნებებათ აშლილი.

[1919 წლის მაისამდე]

LXXIX

მზის ჩასვლა

მზის ჩასვლა იყო – ვით ანარეკლი
ძველი დიდების,
ღრუბელთა შორის დაიმსხვრა ძეგლი,
პირამიდების.
მე მივდიოდი ნანგრევზე ობლად,
ობლად შენს გამო –
მწუხარედ ქროდა ციურთა სოფლად
ჩვენი საღამო.
ქარმა ვერცხლისფრად შემოსა ნელი
ცის დასავალი,
ღრუბლებმა მაშინ გამალეს ველი
ვარსკვლავთ სავალი.

[1919 წლის მაისამდე]

LXXX

რამდენიმე დღე პეტროპოლში

დაეშვა თოვლი, ფრინველი ლიბრი
ბოლოდანყობილ ფრთების ქაღარით
და ჩონჩხებიან ხეების ჯიბრი
დაფარა ნაბდით ნაყაჩაღარით.

რა სულიერიც არის ეს ქარი
ვიციტ: მოგვწყინდა ბაიათები!
გარედ ატლასთა არტყია ჯარი,
შიგნით შავი აქვს გულისნადები.

ქუჩა სიავის გრძნობამ შეფიფქა,
თან მეფიცება ძმობას და დობას
და ყორანივით უცნობი სკრიპკა
ჩემს მხართან ტირის უამიდობას.

კარგია ძილი რკინაზე მძიმე!
ან უცხოეთში უგზოდ დაკარგვა!
კარგია თოვლი, კარგია წვიმა,
მაგრამ, უცნობო, შენ რა დაგარქვა?

და როგორც ყორანს ააქვს ბრჭყალებით
ჰაერში ნაზი ხელები ქალის –
სიმები სწენენ შეუწყალებით
ამ გაგიჟებას, ვედრებას, ხალისს.

წყებათ დაღწილ ზარების დარდი,
დაღლილ ცხენების სუნთქვა და შური.
მე, ნოემბერი და პეტროგრადი
ასეთი კარგი და უდაბური.

და მარტოობამ სხვა ქადაგებით
გაიგო ჩემი: ვარ გაძარცული!
ამ უცხო ნისლის ბარიკადები
მე მიყვარს როგორც ჩემი ნარსული.

ათოვს გამვლელებს და გულცივ ბალებს,
სად უნდა ნახო აქ თავის თავი?
ვილაცა დაქრის და ცეცხლს აჩალებს,
მეც ყაჩაღივით ვარ გამბედავი.

მაინც სად გაქრა ეს წერეთელი,
ჩხეიძეც გაქრა, როგორც ასეთი!
ვიყავი ჩემთვის. ეხლა წერტილი:
სიკვდილი ერთი და უცაბედი.

და როცა ცეცხლში ქანაობს ლავრა,
ბრმების თუნუქებს ტყეხენ ლოთები,
ლავრაში ლოცვა ვერ დავამთავრე
და კალუგისკენ გზებს ველოდები.

თან ასე ვფიქრობ: ეს ბავშვი ტირის!
მე კი, რადგანაც გამძარცვეს გუშინ,
გავყიდი გაზეთს, გავყიდი ირისს,
ანდა რევოლვერს დავიცლი გულში!

[1917-1918]

LXXXI

საქუბი

საყვარელ ხელებს შეშლილივით დავენაფები,
ბროლის თითები, მზისგან სავსე ალისფერ ღვინით,
მე დამათრობენ:
გავეგები,
გავენაბები!

პოემას უვრცესს
დაერქმევა:
ალვა და სურო.
იქ შორეული მხარეები
უნდა გამეფდეს!

ოჰ!
ეს იქნება აღტაცება ჩემი ნამდვილი,
რომელიც დათვლის შენს თითებზე
დამსხვრეულ ბეჭდებს.

[1919 წლის მაისამდე]

LXXXII

გემი „დალანდი“

გამომალვია ღამის აღმა ნელმა და ქურდმა,
ბალი ყელამდე ზამბახებით იყო ნაბური,
ირგვლივ ეყარა დანგრეულთა ჩრდილთა ჩუქურთმა,
ბალს იქით მიძიმედ ხმაურობდა ზღვა უდაბური.

მე მივდიოდი. მალლა იდგა გემი „დალანდი“,
როგორც ნარცისი თავის ლანდზე შეყვარებული,
ჩემი დაფნისთვის მიტაცებდა ლურჯი მანდილი
ქვეყნად მთვარეულ ზამბახებში შეფარებული.

გემით „დალანდი“ მოვდიოდი სამშობლოსაკენ
და მთვარისაგან გაღვიძება გულს დარდათ ჰქონდა;
მაგრამ სამშობლოს ძველი გზებით ველარ მოვაგენ
და არ მახსოვდა: მქონდა იგი, თუ მომაგონდა.

გახსენებების მომძახოდა მტანჯველი ლანდი:
შენ და მოსკოვი, პეტროგრადი, ლენინი, კრემლი!
შავი ზღვის ზვირთებს მიაპობდა გემი „დალანდი“
და თვალზე მადგა განშორების მსუბუქი ცრემლი.

[1918]

LXXXIII

დაბრუნება

ლიხს აქით და იქით, მტკვარს, ლიხვს და ფაზისს
არქმევენ უდაბნოდ გადაშლილ ოაზისს,
სადაც მზე მწველია, ცხელია დარები,
მცხეთაში გრიალით მიქრიან ზარები,
გუგუნებს იტრიის ხეობა ულრანი
და ოხრავს წარსულზე ნანგრევი მუხრანი.
ყოველგან უჩინრათ ტირიან დანაკლისს
თამარის ტაძრები და ძვლები ირაკლის.

და

ყოველ საფლავზე, მზის ყოველ ღეროზე
ხაზებად იშლება ეროსი,
სიონი მთანმინდათ, გეგუთი გელათად,
არაბთა თვალები, ქცეული ელადათ,
აზია, –

აღელვებს ოცნებას.

სალამოს ლანდები ვით ბინდი ნიავის
მიდამოს სდებია,

გინახავთ თქვენ ფერი დაბინდულ ქლიავის?

ეს ჩემი სამშობლო მთებია!

მე რაღაც იდუმალ მოლოდინს ვუნდები...

ირგვლივ ზვირთებია

და გემი „დალანდი“, რომლითაც ვბრუნდები!

[1918]

LXXXIV

გზაში

I

ლურჯი აჩრდილი ცხელ ჰაერში დგას.
ისმის ნაცნობი ჟრჟოლა სიმინდის,
ზუზუნნი გააქვს უბინაო სკას,
ოჰ! სამუდამოდ დაწყველილ სინდისს.

სულს ენატრება ძველი ზღაპარი!
ნარსული წმინდა იყო ამ ქალის –
როგორც სოფელში სამრეკლოს ზარი,
როგორც ყანებში ელვა ნამგალის.

როდის მოვიდა ცოდვების გროვა
და ჯოჯოხეთი... მითხარი, როდის?
დაბრუნდა სული და ველარ ჰპოვა
რამე, გარდა გზის და ცივი ლოდის.

II

მინდვრები, მთები და ზღვა ყანები
მზეზე ელვარებს ნამებით სველი.
კვლავ უზრუნველად მივექანები
ურჩევად კარგი და ფეხშიშველი.

მოკლული ვიყავ უცხო ზმანებით,
დამწვარი ვიყავ ქალაქის ქაფით –
ხელები არ თრთის ხელთათმანებით!
სული არ ტირის შავი ნიღაბით!

III

მწვანე ქალებში აფრინდა მწყერი,
გაფრინდა ღაღღა, მიქრის ტოროლა,

მწვანე ტალღების მიდის მენყერი,
ისმის ჯეჯილის მარაო-ქროლა.

სადმე ყრუ ადგილს დავესახლები
სხვა საუკუნის მგზავრი გვიანი,
სადაც იქნება ცოფი ნაკლები
და უფრო ნაკლებ ადამიანი.

ცა ლაჟვარდია... დღე არის თბილი,
მზე არის მწარე... გზა არის ცხელი.
კმარა! მოვშორდი შფოთიან ტფილისს!
არც მსურს მახსოვდეს მისი სახელი!

IV

და ერთადერთი ნაზი დარაჯი,
გადიფრენს თვალწინ აჩრდილი მერის!
არ-ამქვეყნიურ უზუნდარაში
გაიყოლიებს სულის სიბერეს.

არ დაბრუნდება ამ მხარეს ცეცხლი
წარსულთა დღეთა სხვანაირ მხარის;
ეხლა უმიზნოდ მიდის სიცოცხლე
და დაბრუნება მაინც მიხარის.

მხოლოდ ხანდახან ქარი შეარყევს
ოდნავ გაღებულ კარებს ბალისას,
შრიალი გააქვთ ძველებურ არყებს:
სხვა ცხოვრებისთვის თითქო მალვიძებს!

V

აქ მრავალია ცისფერი ფერი!
ეს ფერი მარად თვალს ეყვარება.
როგორც ქალწულის სახელი: მერი –
არის ცისფერი და მწუხარება.

გახედე შორ მთებს! გახედე სერებს!
გახედე ტალღებს ჩაქსოვილს ტბაში,
ცისფერი ისე უცხოდ იფერებს
სამოსელს დღეთა ელვარებაში.

სული ეძახის იმ უჩინარ ტყვეს,
ვისაც სიზმრებში უხსნიან ბაგეს,
იისთვის ეძებს იისფერ სიტყვებს
და ცისფერ სიტყვით ეძებს ციაგებს.

[1916]

LXXXV

შიში

ქალაქში შიშია.
ქუჩებს და მოედნებს
ბურჟედ და მოლღერად
მოედო ხოლერა.

და თეთრი ეტლები
მიქრიან.
სკდებიან კედლები.
მე მიფიქრია

ამნაირ დღეებზე ჩუმად და
ცბიერად.
ცხედრები, ცხედრები...
ხოლერა, ხოლერა.

და როგორც მხედრები,
როგორც ცა-იერად,
მენწყერად, სამუმად
გვედება ეს ქირი.

მზე ჩავა, ამოვა,
ყოველთვის შავია!
ნიავიც სავსეა
ხოლერით!

მთვარესაც ედება
ბაცილა!
ფანჯრებზე ფარდები
არ შეირხევიან.

არტისტი
გადადგამს ერთ ნაბიჯს
სრულიად ცოცხალი
და
უცებ ეცემა.

ობერაში
მე ვხედავ: გადასძვრათ
მსმენელებს ტყავები
თავების სარქველიდან.
(ეს ხდება უეცრად)
დადიან ჩონჩხები:
ხოლერა, ხოლერა!

ქალაქს დალუპვა ელის!
ამაოდ გული
აევსება წინათგრძნობებით.
დადგება სიჩუმე:

დალუპვა ელის!
შავი აჩრდილი
სწუხს:
დალუპვა ელის!

ტკივილებით გამწარებული
ღრღნის მიწას...
ექახის...
ვინ ისმენს?
არავინ, არავინ:
ის იღუპება!

რაა ყორნის ხმა?
რას ნიშნავს ვაზა გატეხილი?

წინ მიაქვთ კუბო,
ქალაქი ფითრდება...
მან შეამჩნია,
რომ ბერდება,

ძლიერ ბერდება,
იქ ყველამ იცის
რომ დღეს თუ ხვალ
შეუერთდება მქროლავობას
და
შეჩერდება.

ჩემს მკერავს, რომელსაც
თითი არ სტკენია –

მთავრობამ ზედ კარზე
კირი მოუყარა!
და შემდეგ (ჯანმრთელი)
გაგზავნა... იმ ეტლით!

იქ ჩემი მკერავი
თავს გრძნობდა ტანჯულად.
ეტყოდა ექიმებს:
„მე ავად
არა ვარ!“

ვინ მოვა მსაჯულად?
არავინ!
მზე ჩავა, ამოვა,
ყოველთვის შავია!

ნიავიც სავსეა
ხოლერით!

მთვარესაც ედება
ბაცილა!

ხეებიც ხმებიან!
სახლებზე ფარდები
არ შეირხევიან.
და ერთ დღეს...

ხოლერა...
ის...

[1919 წლის მაისამდე]

LXXXVI

დომინო

შევდივართ სასახლეში.

წმინდაო, დამიცვე! სუროში საშიშრად მივარდნილ კედლებით
ეს სახლი მაგონებს დაწყველილ სამარეს:
აქ მკვდრები დაქრიან ზღაპრული რაშებით და ბედის ეტლებით.
ჰაერი სიკვდილით დაფარეს.
განდეგილ ცხოვრებით დღეგრძელი მოხუცი ცხოვრობდა აქ
ერთდროს.

ვინ იყო? სახელი არავინ იცოდა.

ათასგვარ წამლით და შელოცვით ეძებდა ბედნიერ სამკვიდროს
და მუდამ ფარული ლელვებით იწოდა.
მის თვალწინ ქარივით დგებოდენ ყოველდამ ფერმკრთალი ქალები:
სანთლების, ნიგნების წყევლა და ვედრება!
ისინი ტიროდენ, ისინი რეკავდენ თვალების რკალებით.
რისხვა! ამხედრება!

აქ ხშირად ვხედავდი საყვარელ აჩრდილებს:

უეცარი გახელა, საოცარი შენობა,
როგორ მოვანდომინო.

მესმის უცხო სახელი, მტანჯავს მე უშენობა,
იდუმალო დომინო!

არაფერი ეშველა: ნილაბები წითელი,
ნილაბები ათასი!

მაგრამ მე მომეჩვენა ჩემი ცა უწინდელი
უფრო უდიადესი.

ლანდად სჩანდა ხელები და გეძებდი თვალებით,
დაღალული თვალებით!

რეკდენ ცისარტყელები ფერის ჩუმი ცვალებით
და მძაფრი გამალებით.

წმინდაო, დამიცვე! სუროში საშიშრად მივარდნილ კედლებით
ეს სახლი მაგონებს დაწყველილ სამარეს,
აქ მკვდრები დაქრიან ზღაპრული რაშებით და ბედის ეტლებით,

რომელთაც ჰაერი სიკვდილით დაფარეს.
 თეთრი კვამლი ზღაპრების,
 ამართული კანკელი.
 მესმის ამ გამძაფრების
 წამნამების კანკალი.
 ქალთა ხმაში ფარული
 ყვავილები სუროთი,
 თოვლის ფერუმარული –
 გაფითრების სურათი!
 და თვალების წყვილი
 და სიცილის ფერება –
 როგორც ყრუ ბაიათი
 ფიფქით დამემტერება.
 ოჰ! ვიცი: სიცივიდან
 ტერფამდე ვარ: დიდება!
 მასთან ალებს მივიტან
 ვეფხვი... არდარიდება!
 ვიცი: ფრთასაც ვერ ახებს
 იდუმალად ბეჯითი,
 თითების გრძელ ზამბახებს
 დაჩრდილული ბეჭედი.
 ლანდივით მაქვს ნახული
 ბეჭდის თვალში მოლები:
 მოტეხილი ზაფხული
 და ოხვრის პაროლები.
 წმინდაო, დამიცევ! სუროში საშიშრად მივარდნილ კედლებით
 ეს სახლი მაგონებს დაწყველილ სამარეს!
 აქ მკვდრები დაქრიან ზღაპრული რაშეებით და ბედის ეტლებით,
 რომელთაც ჰაერი სიკვდილით დაფარეს.
 დარბაზში ისმოდა:
 დომინო! დომინო!
 გამოჩნდა **დომინო!**

[1919 წლის მაისამდე]

**ვერნიანტიეზი
შენიშვნიეზი
კმენტიერეზი**

ტექსტისათვის

გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა II ტომში შევიდა პოეტის 1915-1920 წლების ლირიკული ქმნილებანი. ლექსები წარმოდგენილია ორ განყოფილებად: 1. 1915-1920 წლებში დაწერილი ტექსტები, რომლებიც არ შესულა ეპოქალურ წიგნში „თავის ქალა არტისტული ყვაილებით“ და 2. თავად ეს წიგნი – „Crâne aux fleurs artistiques“.

პოეტის მეორე წიგნის ცალკე გამოყოფა განაპირობა იმან, რომ „თავის ქალა არტისტული ყვაილებით“, მსგავსად გალაკტიონის პირველი პოეტური კრებულისა (ლექსები, 1914), წიგნი-მთლიანობაა. მისი დაშლა და სხვა ლექსებს შორის ქრონოლოგიური პრინციპით გადანაწილება აკადემიურ გამოცემაში დაუშვებელია, რადგან იკარგება წიგნის აზრობრივ-სტრუქტურული ერთობა და მასთან ერთად – პოეტის თავდაპირველი ჩანაფიქრის კვალი.

მეორე ტომის მომზადებისას ჩვენ გავითვალისწინეთ გალაკტიონის თავისუფალი დამოკიდებულება დათარიღებისადმი და უარი ვთქვით ამ ტომში რამდენიმე ათეული ლექსის შეტანაზე, რომლებიც პირველად 1927 წლის კრებულში ან უფრო მოგვიანებითაც დაიბეჭდა და პოეტის მიერ ათი, ოცი და მეტი წლის შემდეგ პირობითად დათარიღდა 1915-1920 წლებით.

ძირითადი ტექსტის არჩევისას უპირატესობა მიეცა ქრონოლოგიურად ადრეულ პუბლიკაციებს. ისინი არ ატარებენ შემდეგდროინდელი ავტოცენზურის ნიშნებს და პოეტის ჭეშმარიტ ნებას გამოხატავენ.

ლექსების ვარიანტები შედგენილია გალაკტიონის სიცოცხლეში დაბეჭდილი ყველა პუბლიკაციისა და ავტოგრაფების მიხედვით, რომლებიც, როგორც წესი, გვიანდელია. ამის მთავარი მიზეზი ისაა, რომ 20-იანი წლების დასაწყისში პოეტმა დაწვა თავისი დღიურებისა და ხელნაწერების დიდი ნაწილი (სგ, XIII, გვ. 63).

ტომში დაცულია გ. ტაბიძის მართლწერა და, შექმნისდაგვარად, პუნქტუაციაც. ცვლილება შეეხო მხოლოდ კომპოზიტებს, რომლებიც წარმოდგენილია თანამედროვე ნორმების შესაბამისად. ტექსტში იშვიათი რედაქციული ჩარევანი ასახულია ვარიანტებში.

გალაკტიონის ხელნაწერები დაცულია საქართველოს გ. ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის გალაკტიონის ფონდში.

პირობითი ნიშნები და შემოკლებანი

ვარიანტების ჩვენებისას გამოყენებულია შემდეგი პირობითი ნიშნები:

] ნაცვლად (მაგ. **ბრძენთა**] იგი **BCDE**. ნიშნავს: BCDE ვარიანტებში სიტყვის „ბრძენთა“ ნაცვლად იკითხება „იგი“).

+ ტექსტს ემატება (მაგ. **ვიამაყო+მე B**. ნიშნავს: B ვარიანტში სიტყვას „ვიამაყო“ ემატება „მე“).

- ტექსტს აკლია (მაგ. **არტისტი**] – **BC**. ნიშნავს: BC ვარიანტებში არ არის სიტყვა „არტისტი“).

~ გადაადგილებულია (მაგ. **4-5 ~ BCDE**. ნიშნავს: BCDE ვარიანტებში მეოთხე და მესამე სტრიქონები გადაადგილებულია).

* პირვანდელი ტექსტი გადახაზულია (მაგ. **რტოების**] **აივნებს*** **B**. ნიშნავს: B ვარიანტში იყო სიტყვა „აივნებს“, რომელიც ავტორს გადაუხაზავს და შეუცვლია სიტყვით „რტოების“).

თთ – გ. ტაბიძე, თხზულებანი თორმეტ ტომად, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1966-1975.

სგ – გ. ტაბიძე, საარქივო გამოცემა ოცდახუთ წიგნად, გამომცემლობა „ლიტერატურის მატიანე“, თბ., 2005-2008.

გ. ტაბიძის თხზულებათა აკადემიური თხუთმეტტომეულის II ტომის მომზადებასთან დაკავშირებული ბიბლიოგრაფიული სამუშაოები შეასრულა ფილოლოგიის დოქტორმა **მამუკა შელევამ**.

ART POETIQUE (გვ. 7)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1915, №2, 11 იანვარი, გვ. 6 (A); ლექსები, 1927, გვ. 88 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 130 (C); რჩეული, 1944, გვ. 308 (D); რჩეული, 1954, გვ. 236 (E).

სათაური: – BCD; მიყვარდა ჰანგი E.

თარიღი: 1915 B; 1916 C; 1912 E.

2 მე მიყვარს] მიყვარდა BCDE. 4-5 ~ BCDE. 8 როცა] როს BCDE; იტევს] იტევდა BCD; სიღრმეში... იტევს] ვერ იტევდა სიღრმეში E. 9 მოდის... მოდის] გადმოდიოდა BCDE. 10,11 იმღერე] ვმღეროდი BCDE. 12 ოღონდ ყველაში] მსურდა ყოველში BCDE. 13 იყოს] გრძნობა BCDE. 14 გვისხნის] იგი BCDE. 15 ბრძენთა] იგი BCDE. 19 რითმათ თამაში] რითმათა ტაში C. 20 და] არამედ E; მშვენიერება] მშვენება E. 21-24 იმღერე... სილამაზე] – BCDE.

ლექსმა, რომელიც დიდი პოეტური რეფორმის დასაწყისში (1915) ავტორის ესთეტიკურ პოზიციას გამოხატავდა, მეორე პუბლიკაციისას (1927) მნიშვნელოვანი ცვლილებანი განიცადა, ამიტომ რეალური ვითარების აღსადგენად ძირითად ტექსტად პირველნაბეჭდი შეირჩა.

ამ ლექსის შესახებ აღ. აბაშელი (სატურნი) წერდა: „ეს იყო თანამედროვე მგონებისადმი პირველი მანიფესტი, მოწოდება მუსიკისა და სილამაზისადმი, მსგავსი პარიზის ბოგემის მეფის პოლ ვერლენის მოწოდებისა“ (ჟ. „ახალი ცისკარი“, 1916, №1, გვ. 11).

ნაწარმოების ანალიზს სპეციალური წერილი მიუძღვნა ა. ხინთიბიძემ (იხ.: გალაკტიონის პოეტიკა, თბ., 1987, გვ. 23-29).

პედიწურა (გვ. 8)

ნაბეჭდი: ჟ. „განთიადი“, 1915, №2, იანვარი, გვ. 26 (A); ლექსები, 1927, გვ. 317 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 380 (C); რჩეული, 1944, გვ. 425 (D).

თარიღი: 1914 C.

2 ყვავიან] ჰყვავიან BCD. 9 შეწვევია] შეწვია C; მხოლოთ] მხოლოდ BCD.

აკაკის გარდაცვალების გამო (გვ. 9)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 8121-8122 (B); 8312-8316 (C); 8696 (D); 8712-8713 (E).

ნაბეჭდი: ქ. „განთიადი“, 1915, №3, თებერვალი, გვ. 2 (A).

ლექსის ავტოგრაფები გვიანდელია. B, D და E ავტოგრაფები გადმოწერილია ქ. „განთიადიდან“. B ნასწორებია და ეს ცვლილებანი გადატანილია C-ში, რომელიც მანქანაზეა გადაბეჭდილი. თავის მხრივ, C ავტოგრაფიც ნასწორებია, D ვარიანტში კი მხოლოდ ტექსტის ფრაგმენტებია წარმოდგენილი (სტრ. 22-25; 50-57).

ქ. „განთიადში“ ტექსტი ხარვეზებით დაიბეჭდა, ამიტომ იგი გავასწორეთ იმ ავტოგრაფების მიხედვით, რომლებიც, მართალია, ამჟამად უკონადაა გადმოწერილი, მაგრამ აღნიშნულ ხარვეზებს არ შეიცავენ. კერძოდ, ლექსის ოქტავური სტროფიკის ფონზე, მეოთხე ნაკლულ, შვიდტაქიან სტროფს და მის სართიმო თანაცალის გარეშე დარჩენილ 38-ე სტრიქონს დაემატა ერთი, 39-ე სტრიქონი: „გაიხსენებს ის მერცხალიც თავის ლექსით მკობელს“. გარდა ამისა, 50-ე სტრიქონში სიტყვების გადაადგილების გამო (ტოტებს ჩამოაფენს) დაიკარგა რითმა. ავტოგრაფების გათვალისწინებით ჩვენ აღვადგინეთ სიტყვების სავარაუდო, სწორი თანამიმდევრობა („ჩამოაფენს ტოტებს“), რის შედეგადაც აღდგა რითმა (ტოტებს – მიდამოებს). ავტოგრაფში იკითხება გვიანდელი, უფრო გაუმჯობესებული ვარიანტიც: ტოტებს] რტოებს.

ლექსი დაწერილია 1915 წლის 26 იანვარს – აკაკი წერეთლის გარდაცვალების დღეს, სამწუხარო ამბის შეტყობისთანავე. ჭაბუკი გალაკტიონი ჩართული იყო დიდი ეროვნული პოეტის დამკრძალავი კომიტეტის საქმიანობაში.

აკაკისადმი მიძღვნილი, თითქმის ერთდროულად დაწერილი ორი პოეტური ნაწარმოები – „აკაკის გარდაცვალების გამო“ და „აკაკის ლანდი“ განხილულია ლ. ბრეგაძის წერილში „აკაკის ლანდი“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, V, თბ., 2010, გვ. 61-71).

ჰაზნერი (გვ. 11)

ნაბეჭდი: ჟ. „განთიადი“, 1915, №3, 1 თებერვალი, გვ. 6 (B); ლექსები, 1927, გვ. 107 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 154 (C); რჩეული, 1944, გვ. 315 (D).

თარიღი: 1915 ACD.

4 დისსონანსების] დისონანსების BC; მშვენიერებათ] მშვენიერებად C. 9 და] მე B; ბოროტად] ბოროტათ B. 11 გაჩნდება] გაჩდება B. 12 მარა] მარად C; ცად] ცათ B. 14 მომხიბვლელად] მომხიბვლელათ B. 17 ძეგლად] ძეგლათ B.

პირველნაბეჭდში (B ვარიანტი) 7-ე, 8-ე და 9-ე სტრიქონები ასეთი თანამიმდევრობითაა წარმოდგენილი: 8, 9, 7. 1927 წლის გამოცემაში პოეტმა აღადგინა ლექსის დარღვეული რითმათა წყობა (aa bb).

პირველი ტომის მაკეტში (№5760, გვ. 152) არის ამ ნაწარმოების წიგნიდან ამოჭრილი ტექსტი, რომელიც ნასწორებია ავტორის მიერ: გადახაზულია სათაური, 3-4 სტრიქონებში კი წაშლილია „ვაგნერი“ და მიწერილია „მუსიკა“.

ლექსში მოცემულია დიდი გერმანელი კომპოზიტორის, საოპერო ხელოვნების რეფორმატორისა და პოეტის რიხარდ ვაგნერის (1813-1883) მუსიკის ავტორისეული რეცეფცია და დახასიათება.

ლოენგრინი, ტრისტანი და იზოლდა – რ. ვაგნერის ოპერების („ლოენგრინი“, „ტრისტანი და იზოლდა“) მთავარი პერსონაჟები.

„სიმღერა ვალკირიების“ – იგულისხმება სკანდინავიური მითოლოგიიდან მომდინარე ქალი-პერსონაჟების სიმღერა ოპერიდან „ვალკირია“, რომელიც ნაწილია ვაგნერის მონუმენტური ტეტრალოგიისა „ნიბელუნგების ბეჭედი“.

ზანტაზია (გვ. 12)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1915, №9, 1 მარტი, გვ. 6.

მერი (გვ. 13)

ნაბეჭდი: ქ. „განთიადი“, 1915, №8, აპრილი, გვ. 1 (A); ლექსები, 1927, გვ. 151 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 33 (C); რჩეული, 1944, გვ. 336 (D). „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 119 (E); ლექსები, 1953, გვ. 138 (F); რჩეული, 1954, გვ. 178 (G); რჩეული, 1959, გვ. 375 (H).

სათაური: „შენ ზღვისპირად BCDEF; შენ ზღვის პირად GH.“

თარიღი: 1915 BCGH.

ეპიგრაფი: „...სინათლე მთვარისა მოვა ნებასა“. შოთა რუსთაველი E.

2 პირათ] პირად BCDEFGH. 7 სიყვარულათ] სიყვარულად BCDEF GH; ვცანი] ვცანი BCDH. 10 უცხო] კარგი BCDEFGH; შევნიერი] მშვენიერი BCDEFGH. 14 სევდაზე] კრთომაზე E] კრთობაზე H. 17 შენკენ] შენსკენ BCDEF; მოქრის] მოჰქრის BCDEFGH.

სახელი **მერი** გალაკტიონთან პირველად ამ ლექსში გამოჩნდა და სათაურადაც იყო გატანილი. გახმაურებული ლექსი „მერი“ („შენ ჯვარს იწერდი...“) იმავე 1915 წელს, ცოტა მოგვიანებით დაიბეჭდა, ოღონდ უცხო დაწერილობის სათაურით „Meri“ (ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, №36, გვ. 2). „არტიტული ყვავილებისათვის“ (1919) პოეტმა ამ ლექსის ახალი რედაქცია შექმნა, უარყო სათაურის უცხოური დაწერილობა და მასაც „მერი“ უწოდა. 1927 წლის კრებულში, – სავარაუდოდ, სახელწოდების გამეორების თავიდან ასაცილებლად, – პოპულარულ ლექსს, რომელსაც ლეგენდის შლეიფი ახლდა, იგივე სათაური („მერი“) დაუტოვა, ხოლო მერისადმი მიძღვნილ პირველ ლექსს „შენ ზღვისპირად“ უწოდა.

მერის ციკლის განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამო ძირითად ტექსტად შეირჩა პირველი პუბლიკაცია, რომელსაც შემდგომ გამოცემებში ცვლილებანი თითქმის არ განუცდია. ამის შედაგად აღდგა ლექსის თავდაპირველი სახელწოდება და მასთან ერთად თემის შემოტანის რეალური სურათი.

ყვითელი ზოთოლი (გვ. 14)

ნაბეჭდი: ქ. „განათლება“, 1915, №9, სექტემბერი, გვ. 484.

გალაკტიონის ერთ ჩანაწერში ვკითხულობთ: „უნდა აღვადგინო ჟურნალ „განათლებაში“ დაბეჭდილი „ყვითელი ფოთოლი“. მე ის წავიკითხე ქუთაისში, სალამოზე, რომელსაც დაესწრო აკაკი წერეთელი“ (სგ, XVI, გვ. 475-476). აქვე პოეტი იმოწმებს სტრიქონებს, რომელთაც იგი – „მრისხანე მომწოდებელი“ და „მეამბოხე“ – ხმის აწევით კითხულობდა:

ყვითელ ფოთოლს ღმერთი არ სწამს,
ღმერთი არ სწამს ყვითელ ფოთოლს.

ჟ. „განათლებაში“ ერთი და იმავე სათაურით – „ყვითელი ფოთოლი“ გალაკტიონის ორი ლექსი დაიბეჭდა – 1912 (№9, გვ. 697) და 1915 (№9, გვ. 484) წლებში, მაგრამ დამოწმებული სტრიქონები არც ერთ ტექსტში არაა.

ტ. ტაბიძის წერილი „მარტოობის ორდენის კავალერი“ (გ. „საქართველო“, 1916, №3-4), შეიცავს მინიშნებას გალაკტიონის სტრიქონებზე (ნახსენებია გამხმარი ფოთოლი, რომელსაც ღმერთი არ სწამს), რაც მათ რეალურად არსებობას უნდა მოწმობდეს. შესაძლოა, ეს სტრიქონები იყო 1915 წლის მეტრულად იდენტურ ტექსტში, მაგრამ ცენზურამ ამოიღო და ზეპირი გზით ვრცელდებოდა.

თეთრი ლანდებით (გვ. 15)

ნაბეჭდი: კრ. „სხივი“, 1916, გვ. 84

თარიღი: 1915 წ. წაღვერი.

კრებულში „სხივი“ საერთო სათაურით „მთვარის ლანდები“ ოთხი ლექსი დაიბეჭდა: „თეთრი ლანდებით“, „აღვები თოვლში“, „ვერხვები“ და „ის“ („Nocturne“), რომელთაგან ბოლო სამი გალაკტიონმა „არტისტულ ყვავილებში“ შეიტანა.

პოეზი (გვ. 16)

ნაბეჭდი: ჟ. ახალი ცისკარი“, 1916, №1, 28 თებერვალი, გვ. 1 (A).

ლექსი „იმდენად ადამიანური დიდების წარმავალობაზე არ მიუთითებს, რამდენადაც ლირიკული „მე“-ს ისტორიულ-გენეალოგიურ კავშირებიდან ამოვარდნასა და დაობლებაზე“ (ზ. შათირიშვილი, გალაკტიონის პოეტიკა და რიტორიკა, თბ., 2004, გვ. 63-64).

თთ-ში (ტ. I, გვ. 299) მითითებული კიდევ ერთი ნაბეჭდი წყარო – ქ. „კანდელი“ (1922, №2, გვ. 3), სამწუხაროდ, ვერ მოიძებნა.

შენი ღიმილი (გვ. 17)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 59 (B).

ნაბეჭდი: ქ. ლიგეია“, 1917, №1, გვ. 3 (A).

სათაური: – B.

ქვესათაური: – B.

ხელმოწერა: NN. B.

3 ღიმილით] ღიმილი A. **6** ადრე] ასე B. **7** მზეს, იტალიას] მზეს იტალიის A. **11** შენ] იმ B. **13** მაგრამ] შენი B.

კრებულში „გალაკტიონოლოგია“ (I, თბ., 2002, გვ. 234) გამოქვეყნებულია ლექსის უცნობი ავტოგრაფის ფოტოპირი კერძო კოლექციიდან. იგი ზუსტად მისდევს B ავტოგრაფის ტექსტს და თარიღიც ახლავს: 1916 წელი, 16 აპრილი. ჩვენ ვითვალისწინებთ ვ. ჯავახაძის შენიშვნას (იხ. მისი: უცნობი, თბ., 2013, გვ. 769) და პირველნაბეჭდში გაპარულ შეცდომებს ვასწორებთ ავტოგრაფების მიხედვით.

ლექსში საუბარია ლეონარდო და ვინჩის (1452-1519) შედევრზე „მონა ლიზა, ჯოკონდა“ და პორტრეტზე გამოსახული ქალის იდუმალ, გამოუცნობ ღიმილზე. ტილო 1911 წელს გაიტაცეს პარიზის ლუვრის მუზეუმიდან და სამი წლის ძიების შემდეგ დაუბრუნდა თავის ადგილსამყოფელს.

„ტორკვატოს ცის ქვეშ“ – იგულისხმება XVI საუკუნის იტალიელი პოეტი, „გათავისუფლებული იერუსალიმის“ ავტორი ტორკვატო ტასო (1544-1595) და მისი სამშობლოს – იტალიის ცა.

დროშები ჩქარა! (გვ. 18)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3060 (B); 6865 (C); 6876 (D); 6877 (E); 7388 (F); 6637-6638 (G).

ნაბეჭდი: გ. „სოციალ-დემოკრატი“, 1917, №1 (A); ლექსები, 1927, გვ. 438 (H); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 7 (I); ლექსები, 1937, გვ. 9 (J); ლირიკა, 1940, გვ. 7 (K); რჩეული, 1944, გვ. 95 (L); ლექსები, 1953, გვ. 83 (M); რჩეული 1954, გვ. 7 (N); რჩეული 1959, გვ. 33 (O).

სათაური: – B;

თარიღი: 1917 HIJKLNO; 1917 წ. 13 მარტი A.

ხელმოწერა: გალაქტიონი A.

ლექსის ყველა ავტოგრაფი გვიანდელია. BCF ავტოგრაფები, ძირითადად, იმეორებს A ვარიანტს. 40-იანი წლების ბოლოს, პოეტი, როგორც ჩანს, ლექსის განსხვავებული რედაქციის შექმნას აპირებდა. ამ პროცესს ასახავს DEG ავტოგრაფები 1947 წლის უბის წიგნაკიდან. ავტორის მიერ განხორციელებული ცვლილებების ასახვა ტექნიკურად შეუძლებელია.

8 დაღვარა] დაჰღვარა C. **9** სანთლებათ] სანთლებად BCFJMNO. **13** მედგრათ] მედგრად BCFJMNO. **15** დროშები... ჩქარა!] დროშები ჩქარა! CN.

საბჭოთა ლიტერატურათმცოდნეობის მიერ, გალაქტიონის თანამონაწილეობით, 20-იანი წლების დასაწყისიდან დაუინებით ვრცელდებოდა ლეგენდა, თითქოს პოეტი მოწმე იყო „დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციისა“ და „დროშები ჩქარა“ ამ მოვლენას მიუძღვნა. რეალურად ლექსი დაიწერა 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ, როგორც გამოხმაურება რუსეთის იმპერიის ტახტის დამხობაზე. არსებობს პოეტის რამდენიმე ჩანაწერი, რომლებშიც მოთხრობილია, თუ სად, როდის და რა ვითარებაში დაიწერა ეს პოეტური ნაწარმოები (სგ, XVII, გვ. 83-84; XXII, გვ. 209-210).

ერთ ჩანაწერში (სგ, XIX, გვ. 516) პოეტი მიანიშნებს პარადლელებზე ი. ევდოშვილთან („მეგობრებო, წინ, წინ გასწით!“) და ვ. მაიაკოვსკისთან („მარცხენა მარში“).

ნიკოლოზ II (გვ. 19)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7388 (B).

ნაბეჭდი: გ. „სოციალ-დემოკრატი“, 1917, №3, 25 მარტი (A); ლექსები, 1927, გვ. 438 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 8 (D); ლექსები, 1937, გვ. 10 (E); ლირიკა, 1940, გვ. 8 (F); რჩეული, 1944, გვ. 95 (G); ლექსები, 1953, 84 (H); რჩეული 1954, გვ. 8 (I); რჩეული 1959, გვ. 34 (J).

სათაური: – BC; ათრობდა ხალხთა მწუხარება DEFFGIJ; ტახტი დაეცა H.

თარიღი: 1917 წ. 24 მარტი A; 1917 CDEFGIJ.

4 ყავდა] ჰყავდა BCDEFGHIJ. 6 ნიკოლოზი] ნიკოლოზი FI. 7 ლაჩარი იყო] იყო უნებო B; ლაჩარი] საზარი H. 8 გარყვნილ... სხვებს] ფრეილინების და დედოფლის ბედს BCDEFGHIJ. 10 სასაფლაოზე] სასაფლაოსი BCDEFGHIJ. 11 მეკუბოვეს] მეკუბოვეებს H] მეკუბოვეთ II; ეყო] ეყოთ II. 12 ყოფნიდა] ჰყოფნიდა BEFH. 15 იმედათ] იმედად EFHIJ; იმედათ ქაოსზე ~ B.

არსებობს გალაკტიონის ამ ლექსთან დაკავშირებული ჩანაწერი: „რა უძლოდა წინ პირველ რევოლუციის დღეებს? „სოციალ-დემოკრატი“ იბეჭდება პოეტის ერთნაირი დახასიათება რევოლუციის წინა ხანისა, რომლის მთავარი ხაზი იყო მონარქიზმი. მოცემულია პორტრეტი ნიკოლოზ მეორისა“ (სგ, XXIII, გვ. 14)

ნიკოლოზ II (1868-1918) – რუსეთის უკანასკნელი იმპერატორი, რომელიც ტახტიდან გადადგა 1917 წლის მარტში.

ქალის ძანღაპება (გვ. 20)

ნაბეჭდი: ქ. „მზიური საქართველო“, 1920, №1, გვ. 13.

თარიღი: 1917.

***ორი ზღვა ვმხვდა მართიმეორეს (გვ. 21)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 4035 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1927, გვ. 113 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 163

(C); რჩეული, 1944, გვ. 320 (D); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 120 (E).

სათაური: ექსპრომტი B; ორი ზღვა შეხვდა ერთიმეორეს E.

ეპიგრაფი: ...გამოვლენ ზღვანი ერთგან ძმათ შენაფიცართა. შოთა რუსთაველი E.

მინაწერი: ძღვნად ოლ-ოლს B.

თარიღი: 1914 AC; 1917 B.

6 სდგას] დგას CE.

B-ში ლექსი ასეა წარმოდგენილი:

ექსპრომტი

საოცნებო ნავს ცილდება კორდი
ამაყი ღორდი სდგას მიმზიდველი,
მძლავრ ლექსებს ისმენს მერი ჩავორტი
და ოცნებებში მცურავი შელლი.

ორი ზღვა შეხვდა ერთი მეორეს
ერთი მრისხანე, მეორე – მშვიდი
მათ აღტაცებით გაიმეორეს
მწუხარე ლოცვა ძველი სიწმიდის.

ტალღები სთვლემენ და ოხრავს ლედი,
როგორც ტბის გედი მისცურავს ნავი.
ასე დიდია მგოსნების ბედი!
ასე მძლავრია ლექსების ზეავი!

ვით მძლავრი სუნთქვა ღამეთა ბადის
შორს იალქანი მისცურავს შავი
ყველაფერს მოკლავს დრო ცვალებადი
მხოლოდ ოცნება არის უკვდავი.

საოცნებო ნავს სცილდება კორდი:
ამაყი ღორდი სდგას მიმზიდველი
ლექსებს ყურს უგდებს მერი ჩავორტი
და ოცნებებში მცურავი შელლი.

ერთადერთი ავტოგრაფი ლექსისა დაწერილია ღია ბარათზე, რომელზეც დაბეჭდილია რეპროდუქცია მხატვარ პერედის ფერწერული ტილოსი „ბაირონი და შელი“. სურათზე გამოსახულია ორი დიდი რომანტიკოსის გასეირნების ეპიზოდი ბაზელის ტბაზე. მეგობრებთან ერთად. სხვა პიროვნებათა ვინაობის შესახებ იხ.: ი. მერაბიშვილი, გალაკტიონის ენიგმები, თბ., 2003, გვ. 164-165.

მერი ჩავორტი – ბაირონის სიტაბუკის ხანის დიდი სიყვარული და მისი მერის ციკლის პროტოტიპი. იგი ტილოზე აღბეჭდილი არაა, რადგან პოეტთან ქალის ურთიერთობა უფრო ადრეულ ხანას განეკუთვნება.

ლექსს, რომელიც შთაგონებულია პერედის ნახატით, ავტოგრაფში სათაურად აქვს „ექსპრომტი“ და დათარიღებულია 1917 წლით. იგი, ავტორისეული მინაწერის თანახმად, ეძღვნება ოლ-ოლს ანუ ოლია ოკუჯავას, რომელიც იმჟამად მოსკოვში იმყოფებოდა. პირველი პუბლიკაციისას (1927) ავტოგრაფმა მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადა, ამიტომ ლექსს ორმაგი თარიღი მიეცით.

ოფორტი (გვ. 22)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 312 (B).

ნაბეჭდი: გ. „პოეზიის დღე“, 1922, №1, მაისი, ბათომი (C); ლექსები 1927, გვ. 131 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 189 (D); რჩეული, 1944, გვ. 326 (E).

სათაური: თოვლში* B.

თარიღი: ცარსკოე სელო. პეტერბურგი. 1918 B; 1915 C.

B-ში ლექსის გადაშლილი სათაურის („თოვლში“) ზემოთ შემოსახულია:

მე სხვა სამშობლო არ გამაჩნია
ჩემი სამშობლო მხოლოდ თოვლია.
შეხვედრა ქართან – ყრუ სიშორეში.

2 ელვარე] ბუქიან *B; მიჰქრის] მიქრის B. 4 ამ] აქ B. 5 ცივი]

ცივი* B] ძველი B. B-ში 5-ე სტრიქონის შემდეგ იკითხება: ტყემლის, ვარდების და ზამბახების ირევა ფერი; „ფერის“ ნაცვლად იყო „ჯარი“. 6 მისი] აქ B; ელამ მზის] უეცარი* B] არეული B; ხილება] მხილება B. 6-7-ე სტრიქონებს შორის B-ში იკითხება: მე მეშინია არ გაიბზაროს. 7 ეშორება] ზეწრებით აკრავს* B] ოცნებით ფარავს B] არ ეშორება C. 8 მხოლოდ] ატმის* B] ტყემლის B; ტყემლების] ვარდების B. 12 თითქო] თეთრი B. 13 წუხს] სწუხს* B] წუთს B. 15 გზებს] მარხილს* B] ველებს B; ნაკვალევი] ოცნება B; აქვე გადახაზულია: გულს მწუხარება. 17 რომ ეს] მხოლოდ B.

B-ში ხელმოწერისა და თარიღის შემდეგ შემოთავაზებულია 17 სტრიქონის ვარიანტი: თოვლია, სულა, ჩემი სამშობლო. იქვეა მიწაწერი: ჩემთა ხეტიალთა თანამგზავრს.

გალაკტიონისგან მომდინარე ცნობით, რასაც მხარს უჭერს ავტოგრაფი, ლექსი პეტერბურგში ყოფნისას, ცარსკოე სელოში დაიწერა 1918 წელს (ნ. ტაბიძე, გალაკტიონი, თბ., 2000, 437-438).

ტექსტი გაანალიზებულია ზ. შათირიშვილის წიგნში „გალაკტიონის პოეტიკა და რიტორიკა“ (გვ. 111-114).

რეპოლვარი (გვ. 23)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 874 (B);

ნაბეჭდი: ლექსები, 1927, გვ. 179 (A).

სათაური: – B.

თარიღი: 1918 B.

2 ცივი, შავად] ერთადერთი* B; შავად] მაგრამ* B. 4 მყუდროებას] იცქირება* B] მხოლოდ ჩემი* B. 6 რაღაც... ხმათა] ის აღონებს სულის B; „სულის“ გადახაზულია და მიწერილია „შორი“. 9 მე არ] არა* B. 10 საზარ] ბნელი B. 14 ერთადერთ ფიქრს] და ერთმანეთს* B. „და“ გადახაზულია და მიწერილია „ჩვენ“. 15 ვშორდებით] – B. 16 სიხარულით, მწუხარებით] დაღლილი ვარ, დაღლილი ვარ* B.

ლექსში ყურადღებას იპყრობს სიტყვიერი ანუამბემანი ანუ სიტყვის გაკვეთა და გადატანა ერთი სტრიქონიდან მეორეში (გარდაცვალებით).

წერილი მებობრებისადმი (გვ. 24)

ნაბეჭდი: ლექსები 1927, გვ. 119 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 172 (B); რჩეული, 1944, გვ. 321 (C); რჩეული, 1954, გვ. 159 (D); რჩეული, 1959, გვ. 26 (E).

თარიღი: 1916 ABCDE.

5 ოცნებებით] ოცნებით ABC; ვიამაყო+მე B. 8 მოსწედენ] მოსწედეს B] მოსწედნენ DE. 15 საცოდავობა] საცოდაობა DE. 17 რევოლუცია] რევოლუცია DE.

ყველა გამოცემაში ავტორის მიერ ლექსი 1916 წლით თარიღდება. თთ-ში ო. ოკუჯავას წერილის საფუძველზე გამოიკვეთა ახალი თარიღი – 1918 (თთ, ტ. II, გვ. 313), რასაც ვიზიარებთ კიდევ, თუმცა გალაკტიონის ერთი ჩანაწერი გვაფიქრებინებს, რომ „წერილი მეგობრებისადმი“, შესაძლოა, უფრო გვიანაც იყოს დაწერილი. პოეტის დღიურში ვკითხულობთ: „დაწებულა პოემა „კოსმიური ორკესტრი“. დაწერილია ლექსი „მეგობრებისადმი“ (სგ, XIII, გვ. 296). ჩანაწერის სავარაუდო თარიღია 1925-1926 წლები.

ხიდი „რიალტო“ მთის მდინარეზე (გვ. 25)

ნაბეჭდი: ქ. „სმარაგდი“, 1919, №1, ივლისი, გვ. 3 (B); ლექსები, 1927, გვ. 238 (A). თხზულებანი, I, 1937, გვ. 156 (C); რჩეული, 1944, გვ. 386 (D).

8 ფეხებს] ფერებს B.

რიალტო – კუნძული ვენეციაში, ცნობილი თავისი ბაზრით და ულამაზესი ხიდით.

ლექსის შესახებ იხ.: ვ. ჯავახაძის ესკიზი „ჩემი პირველი ცრემლი“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, VI, თბ., 2012, გვ. 164-168).

ტფილისი (გვ. 26)

ნაბეჭდი: ქ. „ტფილისი“, 1920, №1, იანვარი (A); ლექსები, 1927, გვ.

9 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 13 (C); რჩეული, 1944, გვ. 256 (D); რჩეული, 1959, გვ. 425 (E).

სათაური: თბილისი CE.

თარიღი: 1916 BCE.

8 აიმართენ] აიმართენ CE. 10 სიონი ჩემი] ეს შელამება CE. 16 ღვთისმშობლის] თბილისის CE. 18-21 მომაჯადოვა... ტფილისი] – BCDE. 24 ტფილისი] თბილისი CE. 27 მადონნას] მადონას BD] ახალი CE. 29 უდაბურება] უბედურება BCDE. 34-41 სიონი... პატიოსნებით] – BCDE.

ლექსს გამოქვეყნებისთანავე გამოეხმაურა კ. ნადირაძე (ჟ. „მშვიდღოსანი“, 1920, №2-3).

სტრიქონებში „და აიმართენ ვით ჟირაფები/ მთა არსენალის და მთა სავანე“ ვ. ჯავახაძე ფიროსმანის ტილოებზე მინიშნებას ხედავს, ხოლო IV სტროფის გამო წერს: „მხოლოდ გალაკტიონს შეეძლო აღბათ ფიროსმანის თვალებში მაშინვე აღმოეჩინა და ამოეცნო „ღვთისმშობლის ცქერა, სავსე ქართული პატიოსნებით“ („უცნობი“, გვ. 340-341).

„ათოვს მადათოვს“ – იგულისხმება მადათოვის კუნძული მდინარე მტკვარზე, თბილისში, რომელიც გასული საუკუნის 30-ინი წლებიდან აღარ არსებობს. სახელწოდება მომდინარეობს XIX საუკუნეში მისი მფლობელის – გენერალ ვ. მადათოვის გვარიდან. აღრე კუნძული ორბელიანებს ეკუთვნოდა და შესაბამისად, ორბელიანების კუნძულს ეძახდნენ. ა. ბაქრაძე წერს: „ისე უცნაური კია: ამ კუნძულს, ვინ უწყის, რამდენი საუკუნე ფლობდნენ ორბელიანები. მერე, მე-19 საუკუნეში, გენერალ მადათოვს მიჰყიდეს, ნახევარი საუკუნე არ ყოფილა იგი ამ კუნძულის პატრონი, მაგრამ ქართველებმა მაინც მისი სახელი დაარქვეს და ორბელიანები დაივიწყეს. ამას ჰქვია, მამა დავიწყებოდა და მამინაცვალს იფიცებოდაო“ (იხ. ცამეტი წელიწადი კინოში, თბ., 1996, გვ. 62).

ნერონის ცეცხლი – რომის დიდი ხანძარი 64 წელს. ერთ-ერთი ვერსიით, ქალაქის გადაწვა თავად იმპერატორ ნერონს მიეწერება.

ბოტიმს (გვ. 28)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5540 (B).

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1920, №199, 1 სექტემბერი (C); ლექსები, 1927, გვ. 112 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 162 (D); რჩეული, 1944, გვ. 319 (E).

თარიღი: 1920 ტფილისი. 1 ენკენისოვე ABDE.

20 ესლა] გამადლობთ! BC. 21 ჩამავალი] ჩამავალ მზის B] გოტიე შენი C.

თეოფილ გოტიეს (1811-1872) პოეტური კრებული „მინანქრები და კამეები“ გალაკტიონის სამავიდო წიგნი იყო 10-20-იანი წლების მიჯნაზე. ფრანგული პარნასული სკოლის მეთაურისადმი განსაკუთრებულ ინტერესზე მეტყველებს ეს ლექსიც, რომელშიც მრავლადაა მინიშნებანი ადრესატის ცხოვრებისა და შემოქმედების რეალიებზე.

პიმოდანი – სასტუმრო პარიზში, რომელიც ჯერ მისი ამშენებლის – ჰერცოგ ლოზენის სახელს ატარებდა, შემდეგ კი მარკიზ დე პიმოდანისა, რომელმაც შენობა XVIII საუკუნის მიწურულს შეიძინა. ამ სასტუმროში XIX საუკუნის 40-იან წლებში ცხოვრობდნენ თ. გოტიე და შ. ბოდლერი. აქვე დაარსდა „ჰაშიშისტთა კლუბი“ – არტისტული სალონი, რომელშიც მონაწილეობდნენ ვილიე დე ლილ ადანი, დიუმა-მამა... კლუბის ატმოსფერო ასახულია თ. გოტიეს მოთხრობაში „ჰაშიშის მწვეველთა კლუბი“.

სახეები „მენადები-გედები“ და „ფრთები-ინფანტები“ ალუზიებია გოტიეს მხატვრულ სამყაროზე და, ერთდროულად, მინიშნებაც ცხოვრების არისტოკრატიულ-ფრივოლურ სტილზე.

პოლ დელაროში (1797-1856) – ფრანგი ფერმწერი, ცნობილი თავისი ბატალური ტილოებით. პიმოდანის ჰერი მოხატული იყო მითოლოგიური სიუჟეტებით, ხოლო კედლები – ძველ იტალიელ ოსტატთა ფრესკების ასლებით. გოტიეს ცნობით, იქ ასევე ყოფილა დელაროშის ნახატიც. მხატვარს გალაკტიონი ასხენებს სხვა ლექსშიც – „საახალწლო ეფემერა“ (1922).

ბრიუმელი – ჯორჯ ბრაიენ ბრემელი (1778-1840), სახელგანთქმული ინგლისელი დენდი, მოდის კანონმდებელი.

ლექსი გაანალიზებულია თ. მირზაშვილის წერილში „გოტიეს ნათელი“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, II, თბ., 2003, გვ. 102-110).

ღმება შემოღობა (გვ. 29)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1920, №214, 21 სექტემბერი (A); ლექსები, 1927, გვ. 270 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 342 (C); რჩეული, 1944, გვ. 403 (D); რჩეული 1954, გვ. 194 (E); რჩეული, 1959, გვ. 363 (F).

თარიღი: 1920. ტფილისი A; 1914 CF; 1913 E.

15 გაქრენ] გაქრენ B] გაქრენ EF. **16** გაღვისობ] გაღვისვამ E.

ვატერლოო – ვატერლოოს ბრძოლა (1815), რომელშიც ინგლისის, პრუსიისა და ნიდერლანდების კოალიციურმა არმიამ ჰერცოგ ველინგტონისა და ფელდმარშალ ბლიუხერის მეთაურობით ვატერლოოს მიდამოებში (ბრიუსელის მახლობლად) დაამარცხა გადასახლებიდან დაბრუნებული საფრანგეთის იმპერატორი ნაპოლეონ პირველი (1769-1821). ვატერლოო საბედიწერო დამარცხებისა და დაღუპული იმედების სიმბოლოდ იქცა.

შენ და შემოღობა (გვ. 30)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1920, №214, 21 სექტემბერი (A); ლექსები, 1927, გვ. 261 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 332 (C); რჩეული, 1944, გვ. 395 (D); რჩეული, 1959, გვ. 506 (E).

თარიღი: 1920. ტფილისი A; 1916 CE.

2 ხშირად] ხშირათ BCD. **9** არსად] არსათ BC. **10** მხოლოდ] მხოლოთ BD. **11** მოგონებათ] მოგონებად E.

შენ და შემოღობა (გვ. 31)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1920, №214, 21 სექტემბერი (A); ლექსები, 1927, გვ. 271 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 343 (C); რჩეული, 1944, გვ. 400 (D); რჩეული, 1959, გვ. 364 (E).

სათაური: – E.

თარიღი: 1920. ტფილისი A; 1914 CE.

2 შენს] შენ BC. 2, 9, 16 მხოლოდ] მხოლოთ BC. 3 უგონოდ] უგონოთ BCD. 4 შენს] შენ BCD. 8 ესლა] ახლა E; შენ არ] შენა BCDE. 13 იპოება] იპოვება BCDE. 14 უმიზეზოდ] უმიზეზოთ BCD. 16 დავიწყებთ ეძებ] დავიწყება ეძებს BCDE.

ცხრაას თვრამეტი (გვ. 32)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“, 1920, №272, 28 ნოემბერი (B); ლექსები, 1927, გვ. 493 (A); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 38 (C); რჩეული, 1944, გვ. 100 (D); რჩეული, 1959, გვ. 49 (E).

სათაური: ლაღო მესხიშვილი B.

თარიღი: 1919 CDE.

2 იგი] ერთი B; მახსოვს] არის B. 10 მეპატიოს] გვეპატიოს B. 11 თეთრად] რისთვის B. 13 აზრისთვის იგი] განაჩენისთვის B. 14 და] ოჰ B. 17 იმ... უბედნიერესს] შენს სახელს უმშვენნიერესს B. 18 მახსოვს + პატარა დაბა B. 20 დაგვესხნენ] დაგვესხენ B. 25 აცდა] ასცდა E; აცდა ლიანდაგს] მიჰკივის რელსებს E. 26 ჩემი] შენი B. 28 ანგელოსები] ანგელოზები BE. 29 ტიროდენ] ტიროდნენ E. 30-37 რად... თავდავიწყება] – CDE. 30 რად აირჩიე] მოხუცო დენდი B 33 ახალგაზრდობა] გატაცებები B. 34 გვეშალა] გეშალა B. 35 ვამბობდი] ამბობდი B. 36 გვწყუროდა] გწყუროდა B. 38 მიგვაფრენდა] მიგაფრენდა B; ლოცვათ] ლოცვად CD. 40 ოჰ] და B. 43 თრთოლვარებდენ] თრთოლვარებენ CD] თრთოლვარებდნენ E. 45 აგვემართა] აგემართა B; კართაგენი] კარფაგენი B. 47 ფერით] ჰანგით B. 49 ვილოდენ] ვილოდნენ E. 50 გრძნობით] გრძნებით B. 51 მკაცრი] შენი B. 53-ე სტრიქონის შემდეგ B-ში იკითხება:

შენ მრავალ ახალ გზებს მიაგენი,
სად წინად ლიპი იყო დაღმართი,
გობელენებით მოფარ[დ]აგენი
შენ ციხეები ზღვაზე აღმართე.

55 გავდა] ჰგავდა E. 58 დაჰქროდა] დაქროდა B. 59 მიმოგონება] შენი ხმა იყო B. 60 დაჰყროდა] დაკროდა B. 65 გრძნობენ] გრძნობდნენ B. 67 ვიგრძენით] ვიგრძნევით A. 69 დაუუსხით] დაუსხით D. 70 წარმოსთქვა] წარმოთქვა B. 71 მე... ჩემი] შენ მოიხადე შენი B. 72 ცივად] სხივად B. 83 შესწვევით] შეწვევით B. 85, 98 ესლა] ახლა E; ვქნა] ვქნათ B. 90-97 არ... ითანდათანა] – D. 99 დიდს და] ძლიერ B. 102 ჰქრიან] ქრიან B. 104 მწარე] შენი B. 106-109 მე... ნაძირალებს] – CDE. 108 გენიას] გენიოსს B.

თთ-ში ლექსის პირველნაბეჭდ წყაროდ მითითებულია 1927 წლის კრებული, რაც არ არის სწორი – ნაწარმოები პირველად დაიბეჭდა 1920 წელს გაზეთ „ერთობაში“ სათაურით „ღადღო მესხიშვილი“.

შემონახულია პოეტის ჩანაწერი ამ ლექსის გამო: „ამავე წიგნში მოთავსებულია ლექსი „1918“ (დიდი მსახიობის ვლადიმერ ალექსი-მესხიშვილის გარდაცვალების დღეს დაწერილი)“, (სგ, XIX, გვ. 102). „ამავე წიგნში“ ნაგულისხმევაა „არტისტული ყვავილები“, თუმცა „ცხრაას თვრამეტი“ აღნიშნულ წიგნში შეტანილი არაა.

პირველი პუბლიკაციის თარიღისა და იმის გათვალისწინებით, რომ ლექსი ლ. მესხიშვილის გარდაცვალებისთანავე (1920 წლის 24 ნოემბერს) დაიწერა, უტყუარი ჩანს თარიღი 1920 და არა 1919, როგორც აქამდე იყო მიხნეული.

არსებობს გადმოცემა, რომ 1918 წელს ოდესიდან ფოთამდე გაღააკტიონმა და ვლ. ალექსი-მესხიშვილმა გემით ერთად იმგზავრეს.

ერთგან გაღააკტიონს ჩაწერილი აქვს ნეჟინის ეპიზოდის საღეჟსო სტრიქონებად დაღააგებული პროზაული ვერსია რუსული სათაურით: „Воспоминание о Нежине“ (სგ, XXII, გვ. 37-38).

ნეჟინი – ქალაქი უკრაინაში, რომელიც მატარებლით გამოიარა რუსეთიდან სამშობლოსკენ მომავალმა გაღააკტიონმა.

ლექსი დ. კლდიაშვილის მხატვრულ სამყაროსთან მიმართებით განხილული აქვს რ. ჩხეიძეს ბიოგრაფიულ რომანში „კომიკოსი ტრაგედიაში. გაღააკტიონ ტაბიძის ცხოვრების ქრონიკა“ (თბ., 2012, გვ. 416-418).

პოეზია უპიძველეს ყოვლისა (გვ. 36)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8208 (B).

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1920, №284, 12 დეკემბერი (C); ლექსები, 1927, გვ. 81 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 120 (D); რჩეული, 1944, გვ. 306 (E); რჩეული, 1954, გვ. 236 (F); რჩეული, 1959, გვ. 536 (G).

სათაური: – B; გვარდია C.

თარიღი: 12. XII. 1920 C; 1919 ADG; 1920 F.

7 ვუნახავარ] უნახავარ F] ვუნახივარ G. 8 მაგრამ] მარად FG. 16 ბროლისა] ბრძოლისა F.

B ავტოგრაფი ფრაგმენტია – შეიცავს მხოლოდ 2-6 სტრიქონებს. C-ში ლექსი ასეა წარმოდგენილი:

გვარდია

სული გვქონდეს უსპეტაკეს თოვლისა!
პირადათ მე სიკვდილამდე მექნება –
მხოლოდ ერთი სიხარულის შეგნება:
პოეზია უპირველეს ყოვლისა!
პოეზია უპირველეს ყოვლისა!
და გვარდია მიყვარს, მასთან ნახევარ
გზად დაღლილი არვის არ ვუნახავარ.
ერთი გვანთებს შუქი სვეტიცხოვლისა:
საქართველო უპირველეს ყოვლისა!
საქართველო უპირველეს ყოვლისა!
დაგამცირონ, მაგრამ ვერსად დაგტონ,
მაინც დაფნით გელის შენ, გალაკტიონ,
ამდერება რეზონანსით მოვლისა,
პოეზია უპირველეს ყოვლისა!
პოეზია უპირველეს ყოვლისა!
დღეს ჰყვავის ბზა, აღუბლები, ატამი...
ისევ დღეა შენი, მაშასადამე –
შორი სული დოვინ-დოვენ-დოვლისა...
საქართველო უპირველეს ყოვლისა!
საქართველო უპირველეს ყოვლისა!

1920 წელს, სახალხო გვარდიის შექმნის სამი წლისთავზე, ლექსები – „პოეზია უპირველეს ყოვლისა“, „პირველ თაველებს“ და

„თვალს ნაზი და მთვარეული“ გაზეთ „ერთობაში“ დაიბეჭდა ერთი და იმავე სათაურით „გვარდია“.

ი. კენჭოშვილის აზრით, თავდაპირველი ვერსია ლექსისა „პოეზია – უპირველეს ყოვლისა“ („გვარდია“), რომელშიც რეფრენულად მეორდება სტრიქონი „საქართველო უპირველეს ყოვლისა“ ნაკარნახევია ჰოფმან ფონ ფალერსლენის განმაშრებული სტრიქონით „გერმანია – უპირველეს ყოვლისა“ ლექსიდან „გერმანელების სიმღერა“ (იხ. მისი: გალაკტიონ ტაბიძის სამყაროში, თბ., 1999, გვ. 54).

საქართველოში ბოლშევიკების შემოსვლის შემდეგ გალაკტიონმა შექმნა ეროვნული დამოუკიდებლობის სულისკვეთებით გამსჭვალული ამ ტექსტის ახალი რედაქცია, რომელშიც „საქართველო“ ჩაანაცვლა „პოეზიამ“.

არსებობს გადმოცემა, რომ პოეტების მეფის გამოსავლენად გალაკტიონმა ეს ლექსი წარადგინა.

პირველ თაველეებს (გვ. 37)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5762 (B).

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1920, №284, 12 დეკემბერი (C); ლექსები, 1927, გვ. 56 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 92 (D); რჩეული, 1944, გვ. 291 (E); რჩეული, 1959, გვ. 357 (F).

სათაური: გვარდია C.

თარიღი: 12. XII. 1920 C.

B-ში ლექსის დასაწყისში გადახაზულია: სიმღერით ბრუნდებოდენ/ ყანიდან ქალები.

4 აივნებს მალეუ ბადებს რტოები* B. 5 რტოების] აივნებს* B. 7 თვალეებში ფეთქდა] თვალეებს მოედო* B. 8 ჰქვია] ქვია B. 9 ჩვენ] და* B. 14 ავშაღეთ... ფუტკრის] ფუტკრის მტევნები ავშაღეთ მთაში B. 16-17 უცებ... ესტიროლით] – B. 15 სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

ქალებო ტაში, ვაჟებო ტაში
ფოთლებო ტაში ნუ დაირიდეთ.

ლექსის პირველნაბეჭდი განსხვავებულ რედაქციას იძლევა, ამიტომ მოგვაქვს სრული ტექსტი:

გვარდია

ვდღესასწაულობთ პირველ თაველებს
მოსასწაულე ვარდთა დაგებით,
ბაღებს რტოები აყვავილებს,
აივნებს ნოხი და ფარდაგები.
განთიადისას წავედით ტყეში,
თვალებს მოედო ელევა წყაროთა,
ყვავილს, რომელსაც ჰქვია ნუგეში,
ჩვენ დავეძებდით და გვიხაროდა.
ვეძებდით ომებს, მტრების ხაზინას,
თოფების ბოლი ცრემლებს გვადენდა,
არც მოგვასვენეს, არც დაგვაძინეს
და ასე, აჰა, შემოგვათენდა.
უეცრად მტერი ავშალეთ მთაში,
გამოვედვენეთ ისართ ჯირითით.
შეკრთომით დაკრეს ფოთლებმა ტაში,
ჩვენც სიხარული არ დავირიდეთ.

იხ. კომენტარი ლექსისა „პოეზია უპირველეს ყოვლისა“ (გვ. 36).
დაჭრილი ნუკრის მოტივი გამოძახილია ვაჟა-ფშაველას მოთხრობისა „შველის ნუკრის ნაამბობი“.

თვალს ნახი და მივარეული (გვ. 38)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1920, №284, 12 დეკემბერი (B); ლექსები, 1927, გვ. 218 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 287 (C); რჩეული, 1944, გვ. 375 (D); რჩეული, 1959, გვ. 495 (E).

სათაური: გვარდია B.

თარიღი: 12. XII. 1920 B; 1916 CE.

3 აღელვებენ] აღელვებდენ B. 4 ღხინში] თქვენში B. 5 ღვინთო] ღხინით B. 6 უცებ გაჩნდა] მოგვეჩვენა B. 10 მივაფრენდი

ამაქ მითაფრენდით ქარში B. **11** ჭიხვინებდენ] ჭიხვინებდნენ CE. **13** ცვლიდენ] სცვლიდენ C] სცვლიდნენ E. **14, 16** ვხედავდი] ვხედავდი B.

B-ში ლექსს ბოლოში ემატება:

სამშობლოზე ოცნებები
თითქო შვლის სიმარდვა.
წინ, გვარდია! შენი ხმები
მხოლოდ სხვაზე დარდია.

იხ. კომენტარი ლექსისა „პოეზია უპირველეს ყოვლისა“ (გვ. 36).

დე გრიე და მანონი – ფრანგი მწერლის ანტუან ფრანსუა პრევოს (1697-1763) პოპულარული რომანის – „მანონ ლესკოს“ მთავარი პერსონაჟები. 1939 წელს ამ რომანის ქართულად თარგმნასთან დაკავშირებით მთარგმნელის – ქეთევან ირემადის თხოვნით გალაკტიონმა დაწერა ლექსი „წარწერა წიგნზე „მანონ ლესკო““.

საქართველო (გვ. 39)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 163 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „სახალხო გვარდიელი“, 1920, №1, დეკემბერი, გვ. 7 (A); ლექსები, 1927, გვ. 72 (C).

სათაური: – BC.

7 თამარის] წარსულთა C. **9** სვეტიცხოველი] სვეტიცხოველი* B] ციხე ყოველი B. **10** მოდის... კვლავ] ხან სიმშვიდეა, ხან მძაფრი C. **17** გაშუქებული სვეტიცხოველი] გაშუქებული სვეტიცხოველი* B] ვეფხისტყაოსნის გამომთხოველი B. **36** გაყვა] გაჰყვა C.

B-ში გადახაზულია **22-25** (აქ... სვეტიცხოველი), **33-ე** და **36-39** (და... მთხოველი) სტრიქონები.

თ-ში არ არის მითითებული ტექსტის პირველი პუბლიკაცია (ჟ. „სახალხო გვარდიელი“, 1920, №1, დეკემბერი, გვ. 7), რომლის გათვალისწინებით ლექსი 1920 წლით დათარიღდა.

თეთრი პელიგანი (გვ. 41)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 967 (B); 1086 (C); 1466 (D); 2686 (E); 3408 (F); 7393 (G); 7413 (H); 7757 (I).

ნაბეჭდი: ჟ. „აისი“, 1920, №2, დეკემბერი (J); ლექსები, 1927, გვ. 10 (A); თხზულებანი, I 1937, გვ. 15 (K); რჩეული, 1944, გვ. 254 (L); რჩეული, 1959, გვ. 426 (M).

სათაური: შავი პელიგანი J; – BCDEFIM; ტფილისი G.

თარიღი: 1919 A.

2-4 გადმოფრენას... ნაპირებს] –I. **4** რესტორანი] ელექტრონი G. **6-25** ასე... დაუღეველი] – H. **6** ასე მიდის] რომ გავიდეს B] რომ წავიდე F; ასე ისე J. **7** სიზმარივით] ცივი სულის J. **8** ასე რომ BF; რეკავს] ტირის D] რეკავდეს BF] სტირის J. **10** რომ ისმოდეს] გამაგონეთ DJ. სადათნოვას] საიათნოვას M. **12-25** მიეთოვოს... დაუღეველი] – E. **14-25** სული... დაუღეველი] – I. **14-21** სული... შემაქცევარი] – C. **14** სული... ნანას] რომ ბურუსში მომეზმანოს B. **15** ჰპირდები] ვარდები BF] მპირდები DGJ. **16** დაანებე] ოფორტები BF] დამანებეთ D] დამანებე GJ. **17** სევდიანი] და ირმების BF] შემოდგომის GJ; ტვირთები] დარდები BF. **18-21** რომ... შემაქცევარი] – D. **18** წავიდე] გავიდე BF; რომ წავიდე] ასე გავა*F] ასე წავა J. **19** სიზმარივით მდევარი] როგორც ტკბილი ტკივილი BF] ცივი სულის ტკივილი J. **20** რომ რეკავდეს] საზანდარი J. **21** უქმი შემაქცევარი] და ფერების კივილი BF] და კახპების კივილი J. **22-25** ოცნებაო... დაუღეველი]

რომ მათობდეს ვილინო
გულო, რასაც მპირდები,
ყვაილები თასით ღვინო
და მუსიკის ზვირთები.

24-25 კიდევ... დაუღეველი] – D. **24** კიდევ ბევრი] ბევრი, ბევრი C] მხოლოდ ერთი J.

E-ში ლექსის დასაწყისში იკითხება:

ეს
ეს ეს
ეს ყორანი
ეს ყორანი

B და F ავტოგრაფებში გაერთიანებულია ოთხი ლექსი „თეთრი პელიკანი“, „ხვალემ იზრუნოს ხვალისა“, „სადღეგრძელო იყოს მისი“ და „ხსოვნას“.¹ ტექსტი იწყება „თეთრი პელიკანის“ ბოლო სტროფით (ოცნებაო... დაუღვეველი). განსხვავებები, რომელსაც „თეთრი პელიკანი“ B და F ვარიანტებში ამჟღავნებს, აღნიშნული გვაქვს ზემოთ, ძირითად ტექსტთან მიმართებით.

I ავტოგრაფში ტექსტი იწყება ლექსის „სადღეგრძელო იყოს მისი“ პირველი სტროფით:

სადღეგრძელო იყოს მისი
ვინც ოცნებით იწოდა.
ვინც პოეტის მარადისი
აღტაცება იცოდა.

C ავტოგრაფში გაერთიანებულია ორი ლექსი – „თეთრი პელიკანი“ და „სადღეგრძელო იყოს მისი“: ჯერ „თეთრი პელიკანის“ ტექსტია (I, II, III და VI სტროფები), შემდეგ კი II და III სტროფები ლექსიდან „სადღეგრძელო იყოს მისი“, ბოლოს კვლავ მეორდება „თეთრი პელიკანის“ VI სტროფი (ოცნებაო... დაუღვეველი).

თთ-ში ლექსის პირველნაბეჭდ წყაროდ მითითებულია 1927 წლის წიგნი და თარიღი – 1919, რაც სწორი არაა. ნაწარმოები პირველად დაიბეჭდა 1920 წელს ჟ. „აისში“ (№2, დეკემბერი) სათაურით „შავი პელიკანი“, ამიტომ იგი 1920 წლით დავათარიღეთ.

პირველ პუბლიკაციაში „შავი პელიკანი“ გალაკტიონს ბრტყალებში აქვს ჩასმული, რაც მხარს უჭერს მოსაზრებას, რომ იგი რესტორნის/სამიკიტნოს სახელწოდებას აღნიშნავდა, მაგრამ ძნელი დასაჯერებელია, რომ ეს რესტორანი მდებარეობდა უშუალოდ მადათოვის პატარა კუნძულზე, სადაც ნაგავსაყრელი იყო.

„მიეთოვოს, მოეთოვოს კედლებს ფარშავანგები“ – არსებობს ცნობა, რომ ფიროსმანს ერთ-ერთი სამიკიტნოს კედელზე დახატული ჰქონია „ფარშავანგები“, რომელიც შენობასთან ერთად გაქრა.

---

1 F-ში ტექსტი ხუთჯერ მეორდება მცირე ცვლილებებით. ნაწარმოებების გაერთიანებით მიღებული ვრცელი ტექსტი დაბეჭდილია მესამე ტომში, 1921 წელს დაწერილი ლექსის – „სადღეგრძელო იყოს მისი“ ვარიანტებში.

როგორც ვ. ჯავახიძე წერს, „მხოლოდ პოეტის სტრიქონებში დარჩა და გადარჩა მხატვრის ფრესკა“ („უცნობი“, გვ. 339).

კოჭლი საჰაკა – სავარაუდოდ, მესაზანდრე. მის შესახებ გაღიჟინონს ამოუწერია ორი სტროფი აშუღლ შაქარ ოღლანის მუხამბაზიდან, რომელიც ასე იწყება:

კოჭლი საჰაკ დადის დაღახლახითა,

თავი, პირი გაესია ტალახითა...

(სგ, XXII, გვ. 301)

*****მზეო თიბათვისა (გვ. 42)**

ნახეტი: ჟ. „სახალხო გეარდიელი“, 1921, №2, იანვარი, გვ. 6 (B); ლექსები, 1927, გვ. 235 (A); რჩეული, 1944, გვ. 388 (C).

სათაური: 1920 B.

B ვარიანტი წარმოადგენს ლექსის ვრცელ, განსხვავებულ რედაქციას:

1920

მზეო-ღვთისმშობელო, მზეო-ნებიერო,
მზეო თიბათვისა – გრაალს შევედრები...
იგი, ვინც მიყვარდა დიდი სიყვარულით,
ფრთებით დაიფარე – ამას გევედრები.
მწარე მოჩვენებებს თვალნი მიურიდენ,
ღამე გაუთენე კარგი, შენმიერი...
დილა მიანიჭე ისევ ციურიდან,
შუქი უმანკოთა მიეც შევნიერი.
ღაე, ნუ მოწყდება ბაგეს ამოოხვრა,
თვალეებს ნუ მოწყდება ცრემლი უეცარი,
სხვად ნუ შეიცვლება მისი მიმოოხვრა
მით, რომ საუკუნე დაღვა უმეცარი.
ამას გევედრები, დროის შეჩვენება
სიკვდილს უცხოეთში მე ნუ გამაგონებს.
იგი, თანამგზავრი, სშირად მჩვენება,

იგი, მწუხარება, ხშირად დამაღონებს...
წელმა საოცარმა, გზა რომ შეეღება,
უხვად მოიტანა სისხლი და ცხედრები...
მძაფრი ქართველი მას ნუ შეეხება,
მზეო-ღვთისმშობელო, ამას გეკედრები.

თთ-ში ლექსის პირველი პუბლიკაციის წყაროდ მითითებულია გაზეთი „ჩვენი მეგობარი“ (1917, №259) და ამის კვალობაზე ნაწარმოები 1917 წლით არის დათარიღებული. სინამდვილეში ლექსი ამ გაზეთში არ დაბეჭდილა – მისი ადრეული, პირველი რედაქცია გამოქვეყნდა ჟ. „სახალხო გვარდიელში“ (1920, №2, გვ. 6) სათაურით „1920“. პოეტური ტექსტის ბოლო, ჩვენთვის კარგად ცნობილი რედაქცია შეიქმნა 1921 წლის მაისამდე, ამიტომ იგი ორმაგად დათარიღდა (1920, 1921).

გრაალი – წმ. გრაალი, თასი, რომელშიც იოსებ არიმათიელმა ქრისტეს ჯვარცმისას მოაგროვა მაცხოვრის ჭრილობებიდან გადმომდინარე სისხლი. გადმოცემის თანახმად, იოსებ არიმათიელმა თასი ბრიტანეთში ჩაიტანა. გრაალის თასს მთელი ცხოვრების მანძილზე დაეძებდნენ „მრგვალი მაგიდის“ ლეგენდარული რაინდები.

ლექსთან დაკავშირებული პრობლემატიკის ანალიზი მოცემულია თ. დოიაშვილის წერილში „მზეო თიბათვისა“ (იხ. მისი: მოტირალ-მოცინარი, თბ., 2013, გვ. 167-180).

ტალახში (გვ. 43)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1927, გვ. 425 (A); თხზულებანი, ტ. I 1937, გვ. 421 (B); რჩეული, 1959, გვ. 540 (C).

თარიღი: 1920 BC.

ბაღია (გვ. 44)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1921, №1, 1 იანვარი (B); ლექსები, 1927, გვ. 131 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 190 (C); რჩეული, 1944, გვ. 326 (D); რჩეული, 1959, გვ. 399 (E).

ქვესათაური: ფრაგმენტი B.

4 უშუალოდ] უშუალოდ ACD] უშუალოდ E. 7 დაყურებს] დაჰყურებს E. 9 ბავშვივით] ბავშვივით BDE. 14 ღბილ] რბილ C] თბილ D. 9 უსუსურდათ] უსუსურად DE.

„გადია“ და მომდევნო ოთხი ლექსი – „აჰა, ბინდღება“, „ჩვენი დღის ამბებს“, „მაგრამ მე რა ვქნა?“ და „მაგიდა აღემბიკებით“ გაზეთ „ერთობაში“ დაბეჭდილია მთლიან ტექსტად, საერთო სათაურით „გადია“, რომელსაც ახლავს ქვესათაური „ფრაგმენტი“. 1927 წლის გამოცემაში გალაკტიონმა ერთიანი ტექსტი დაშალა და ხუთ დამოუკიდებელ ლექსად შეიტანა წიგნის სხვადასხვა თემატურ რუბრიკაში.

„ავიღებ მანონს“ – იგულისხმება ფრანგი მწერლის აბატი პრეგოს რომანი „მანონ ლესკო“ (იხ. კომენტარი ლექსისა „თვალს ნახი და მთვარეული“, გვ. 38).

აჰა, ბინდღება (გვ. 45)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1921, №1, 1 იანვარი (A); ლექსები, 1927, გვ. 111 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 161 (C); რჩეული, 1944, გვ. 318 (D); რჩეული, 1959, გვ. 538 (E).

თარიღი: 1918 BD; 1919 CE.

19 მიუღწეველს] მიუღწეველს CDE.

1927 წლის წიგნში, სადაც „აჰა, ბინდღება“ პირველად არის წარმოდგენილი დამოუკიდებელი ნაწარმოების სახით (იხ. ამავე გვერდზე კომენტარი ლექსისა „გადია“), ტექსტი დაბეჭდილია უხეში კორექტურული შეცდომებით, ამიტომ ძირითად ტექსტად ავიღეთ პირველნაბეჭდის შესაბამისი მონაკვეთი, რომელსაც ყველა შემდგომი გამოცემა, ფაქტობრივად, უცვლელად იმეორებს.

ლოენგრინე – რიხარდ ვაგნერის ოპერა „ლოენგრინის“ ცენტრალური პერსონაჟი (იხ. კომენტარი ლექსისა „ვაგნერი“, გვ. 11).

***ჩვენი დღის ამბებს (გვ. 46)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 187 (B).

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1921, №1, 1 იანვარი (C); ლექსები, 1927, გვ. 75 (A); რჩეული, 1944, გვ. 302 (D).

სათაური: –* B; მოხუცი ქალი B.

1 ჩვენი დღის] ამნაირ C. 11 მიწაში] მინაში C; ნაშენს] ნაშენ C. 12 სხივები] სხივების C. 19 მთვარეული] შორეული C. 26 სულით] სულის C.

B არის 1927 წლის კრებულიდან ამოტრილი, ავტორის მიერ ნასწორები ტექსტი. ლექსის ბოლოს მიწერილია სტრიქონები:

მაგრამ ჩვენ რა ვქნათ, ჩვენ ვისაც სული
გვაქვს დაწეწილი ქართო, აფრებით,
ვინც დამშვიდება არ ვიცით სრული,
არც სვეტიცხოვლით, არც სხვა ზღაპრებით?

ეს სტროფი ვარიანტია მომდევნო ლექსის – „მაგრამ მე რა ვქნა?“ – 2-5 სტრიქონებისა.

იხ. კომენტარი ლექსისა „გადია“ (გვ. 194).

მაგრამ მე რა ვქნა? (გვ. 47)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1921, №1, 1 იანვარი (B); ლექსები, 1927, გვ. 313 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 311 (C); რჩეული, 1944, გვ. 419 (D); რჩეული, 1959, გვ. 501 (E).

თარიღი: 1916 CE.

4 აღტაცება] გატაცება B. 5 სიყვარულით] სისარულით B. 7 ტფილისით] თბილისით CE. 9 იცხოვროს] ივინოს B. 11 ნდომას] ნდობას E. 12 სიკვდილში როდი] მე ყველაფერში B; ვეჭვიანდები + და ტაძრებშიაც B. 16 უიმედოთ] უიმედოდ E; მივჰქროდი] მივქროდი BE.

1927 წლის წიგნში, რომელშიც ბევრია კორექტურა და ტექნიკური ხარვეზი, 14-15 სტრიქონებში, როგორც ჩანს, სიტყვების მექანიკური გადაადგილება მოხდა: „მე დემონები ქროლვით მარადით/ მომაგონებენ დაფარულ შხამით“. ეს წაკითხვა შემდგომ გამოცემებშიც გადავიდა. ამის გამო რითმათა ევფონიური თანხმიერება დაირღვა (მარადით—ლამით, შხამით—მუხარადით) და შეიცვალა გარითმვის სისტემა. ხარვეზი სრულიად აშკარაა პირველნაბეჭდი ვარიანტის ფონზე:

მე დემონები დაფარულ შხამით
მომაგონებენ ქროლვით მარადით,
რომ უიმედოთ მივქროდი ლამით
გატეხილ შუბით და მუხარადით.

ჩვენ გავითვალისწინეთ ეს ფაქტი, A ტექსტი პირველნაბეჭდის საფუძველზე აღვადგინეთ და რითმაში დეფექტიც გასწორდა (შხამით—ლამით, მარადით—მუხარადით).

იხ. კომენტარები ლექსებისა „გადია“ (გვ. 194) და „ჩვენი დღის ამბებს“ (გვ. 195).

არტურ შოპენჰაუერი (1788-1860) – გერმანელი ფილოსოფოსი, ავტორი ფუნდამენტური ფილოსოფიური ნაშრომისა „სამყარო, როგორც ნება და წარმოდგენა“, რომელმაც დიდი გავლენა მოახდინა „საუკუნის დასასრულის“ მწერლობაზე, განსაკუთრებით, სიმბოლისტებზე.

მაგიდა ალემბიკებით (გვ. 48)

ნაბეჭდი: გ. „ერთობა“ 1921, №1, 1 იანვარი (B); ლექსები, 1927, გვ. 312 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 309 (C); რჩეული, 1959, გვ. 539 (D).
თარიღი: 1920 CD.

2 ლურსმებს] ლურსმნებს D; აკიდა] აჰკიდა D. 10 რას მოელიან] გაქრა, გადია B; რგული?] რგული B. 11 ყვაილებს... ელვათა] იმ ჩვენ ყვაილებს მოედო B. 12 თენდება] გადია B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „გადია“ (გვ. 194).

ალემბიკი – მომცრო ამბუხი ანუ რეტორტი სითხეთა გამოსახედ-
ლად. იხმარება ქიმიასი (იოსებ იმედაშვილი).

„ვხედავ: ვით გლოტე, ზის იქ სატანა“ – მინიშნება გოეთეს „ფაუს-
ტზე“, კერძოდ, ფაუსტის სამუშაო ოთახზე, რომელსაც, ლექსის
მიხედვით, სატანა დაპატრონებია.

CRÄNE AUX FLEURS ARTISTIQUES

მეორე პოეტური კრებულის გამოცემაზე ზრუნვას გალაკტიონ
ტაბიძე 1915 წლიდან შეუდგა. ჟურნალი „თეატრი და ცხოვრება“
(№52) ამ წლის ბოლოს იუწყებოდა, რომ ნახალწლევს დაიწყებოდა
ხელმოწერა პოეტის ლექსების მეორე ტომზე.

წიგნზე ინტენსიური მუშაობა 1916-1917 წლებში გაგრძელდა,
განსაკუთრებით, მოსკოვში ყოფნის პერიოდში. ო. ოკუჯავას დღი-
ურში ჩაუწერია: „უკვე მოამზადა მეორე წიგნი“ (სგ, XXIV, გვ.
391). გალაკტიონის ცდას, წიგნი მოსკოვშივე გამოეცა, შედეგი არ
მოჰყოლია.

1918 წლის ზაფხულში პოეტი საქართველოში დაბრუნდა, წიგნს
საბოლოო სახე მისცა და, მიუხედავად უმძიმესი სოციალურ-ეკონო-
მიკური ვითარებისა, იგი **1919 წლის მაისში** თბილისში გამოვიდა.

ფრანგული სათაურის მქონე კრებულს „Cräne aux fleurs artistiques“
(„თავის ქალა არტისტული ყვავილებით“), რომელმაც ახალი ეპოქა
შექმნა ქართული პოეზიის ისტორიაში, ეპიგრაფად წამძღვარებუ-
ლი ჰქონდა ოთხი ფრანგი პოეტის სტრიქონები ორიგინალის ენაზე.
ამის თაობაზე გალაკტიონს ჩაუწერია: „ციტატები შ. ბოდლერის,
ტ. გოტიესი, პოლ ვერლენისა და ჰანრი დე რენიესი ამოღებულია
რემი დე გურმონის წიგნიდან „ყვავილები“,¹ გარდა ვერლენისა,
რომელიც ამოღებულია ვერლენის წიგნიდანვე“ (სგ, XIII, გვ. 293).

გთავაზობთ ეპიგრაფების ქართულ თარგმანს:

---

1 სათაური რემი დე გურმონის რუსულად გამოცემული მოთხრობების
წიგნისა, საიდანაც ეპიგრაფებია ამოღებული, იყო არა „ყვავილები“
(„Цветы“), არამედ „ფერები“ („Цвета“, М., 1910).

**„მოულოდნელი მომხიბლობა სამკაულისა –
ვარდისფერის და შავის“
შარლ ბოდლერი**

**„ცისფერი ქალწული ნაკადულის გრილ ნაპირებზე“
თეოფილ გოტიე**

**„ჩამავალ მზეთა მელანქოლია“
პოლ ვერლენი**

**„...და ვარდები მეტად ტანმადალი“
ანრი დე რენიე**

პოეტის არქივმა შემოინახა წიგნის სათაურის ავტორისეული მოგვიანო ინტერპრეტაცია, რომლის მიხედვით, სიკვდილის („თავის ქალა“) და ხელოვნების („არტისტული ყვავილები“) დაპირისპირებისას იმარჯვებს ხელოვნება (სგ, XIX, გვ. 102). რეალურად, „არტისტულ ყვავილებში“ გატარებულია სიმბოლისტური იდეა მშვენიერების/ ხელოვნების ძალით სინამდვილის / სიკვდილის გარდაქმნისა და დაძლევისა. წიგნის სათაურის შესახებ იხ. ზ. კიკნაძის წერილი – „თავისქალა“ და „ხელოვნების ყვავილები“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, III, თბ., 2004, გვ. 81-87).

„არტისტული ყვავილები“, მსგავსად გ. ტაბიძის პირველი პოეტური კრებულია, წიგნი-მთლიანობაა, რამაც განაპირობა ტომში სხვა ლექსებისგან მისი ცალკე გამოყოფა. საბაზისო, ძირითად ტექსტადაც 1919 წლის გამოცემა შეირჩა, რომელიც ზუსტად ასახავს ავტორის მსოფლმხედველობრივ-ესთეტიკურ პოზიციას შემოქმედების სიმბოლისტურ ეტაპზე. შემდგომ პუბლიკაციებში ბევრმა ლექსმა მეტ-ნაკლები ცვლილებანი განიცადა, რაც ნაჩვენებია ვარიანტებში.

შემოღობა „უმანკო ჩასახეობს“ მამათა საზანუში (გვ. 53)

ნაბეჭდი: უ. „თოლაბულისის სარტყელი“, 1919, №1, მაისი, გვ. 7 (B); ლექსები, 1919¹, გვ. 9 (A); ლექსები, 1927, გვ. 247 (C); თხზულებ-

---

1 „ლექსები, 1919“ – აქ და მომდევნო პასპორტებში გულისხმობს გალაკტიონის მეორე პოეტურ კრებულს „თავის ქალა არტისტული ყვავილებით“.

ბანი, I, 1937, გვ. 307 (D); რჩეული, 1944, გვ. 389 (E); რჩეული, 1959, გვ. 500 (F).

თარიღი: 1917 B; 1916 DEF.

6 ჩაქრება] ჩაჰქრება C. **16** თვალები] თაღები B. **19** დაქრიან] დაჰქრიან BCDEF; უდაბნო] უდაბნოს F. **30** მფარველი] მტანჯველი B. **32** ლოცვისთვის ზმანებამტკივანი] ზმანებას ოცნება – მტკივანი B.

ერთ ჩანაწერში გალაკტიონი აღნიშნავს: „ასეთი რიტმი და მეტრი პირველად იქნა შემოღებული ამ ლექსით“ (სგ, XIII, გვ. 299).

ნაწარმოები წარმოადგენს „არტისტული ყვავილების“, როგორც წიგნი-მთლიანობის, პროლოგს, რომელიც დაიწერა ფრანგული პარნასული სკოლის მეთაურის თეოფილ გოტიეს (1811-1872) „მინანქრების და კამეების“ წინათქმისა და იოჰან ვოლფგანგ გოეთეს (1749-1832) „დასავლურ-აღმოსავლური დივანის“ პროლოგის („ჰიჯრა“) გათვალისწინებით. ლექსი უნდა შექმნილიყო წიგნის მომზადების ბოლო ეტაპზე, რაზეც ირიბად მიუთითებს ერთ-ერთი თანამედროვის გამოსმაურება: „ლექსის დატა აღნიშნულია 1917 წლით, რაც ჩვენ საფუძვლიანად გვაეჭვებს: ლექსი უფრო ორიოდ თვისაა, ვიდრე ორიოდ წლისა“ (გ. „ჩვენი ქვეყანა“, 1919, №63).

„უმანკო ჩასახების“ მამათა სავანე – გალაკტიონის ცნობით, „ასეთი სავანე არსებობდა ახალი ათონის ახლო, შავი ზღვის პირად“ (სგ, XIII, გვ. 299).

სანდალი – მარადმწვანე, სურნელოვანი ხე.

„რომანში შეშლილი სკვითელი“ – ზ. შათირიშვილის მოსახრებით, რომანში უნდა იგულისხმებოდეს ფ. დოსტოვესკის „ძმები კარამაზოვები“, „შეშლილ სკვითელში“ კი – მისი ერთ-ერთი მთავარი პერსონაჟი ივან კარამაზოვი.

„გაზელებს – მგოსანი სასახლის...“ – არაბ. დაზალი, სპარს. ყაზალი; ლექსის აღმოსავლური ფორმა, რომლის განთქმულ ოსტატად ითვლებოდა დიდი ირანელი ლირიკოსი ჰაფეზი (1300-1389). „გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალში“ (1922, №1, გვ. 18) დაიბეჭდა გალაკტიონის მცირე განმარტება „გაზელა“, სადაც ნათქვამია:

„ჰაფეზი, მსოფლიოში განთქმული ლირიკოსი, რომელიც გავლენას ახდენდა ევროპის ლიტერატურაზე, და რომლის გავლენის ქვეშ დასწერა გიოტემ თავისი „დასავლეთის დივანი“ (ამ წიგნს თეოფილ გოტიე უწოდებს „ლაზისს, სადაც რეკავდა ქნარი“), იყო უდიდესი პატრიოტი გაზელის“. გამოთქმულია ვარაუდი, რომ „სასახლის მგოსანი“ და, ამავე დროს, „სასახლის მდივანი“ ალუზიაა გოეთეზე.

ლექსის ანალიზი იხილეთ: თ. დოიაშვილი, „არტისტული ყვავილების“ პროლოგი (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, II, გვ. 41-61); ზ. შათირიშვილი, რამდენიმე ტროპოლოგიური და ინტერტექსტუალური ექსკურსი (კრ. „სჯანი“, II, თბ., 2001, გვ. 91-96).

ლურჯა ცხენები (გვ. 55)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5387 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „ცისფერი ყანწები“, 1916, №1, გვ. 7 (C); „ახალი პოეზიის ანტოლოგია“, ქუთაისი, 1919, გვ. 17 (D); ლექსები, 1919, გვ. 11 (A); ლექსები, 1927, გვ. 3 (E); ლექსები, 1937, გვ. 76 (F); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 5 (G); ლირიკა, 1940, გვ. 30 (H); რჩეული, 1944, გვ. 246 (I); რჩეული, 1954, გვ. 189 (J); რჩეული, 1959, გვ. 374 (K).

თარიღი: 1915 FGHJK.

4 სჩანდა] ჩანდა FGHJK. **5** ცივ... მიუსაფარი] რუხი და ქერაფერის B. **10** სახეების] სახეებით BD. **16** გაქრა] გაჰქრა BCD. **17** სულის] ქალის B; ლოცვის] ვნების B. **18** ვით... ხეტიალი] როგორც შხამი ფიალის B. **19, 33** ქრიან] ჰქრიან BCDJK. **21** ესლა] ახლა JK. **22** ცნობს] სცნობს BCJK. **23** ძახილს, ძახილს] სახელს, სახელს CD. **25** სძინავთ] სძინავს B; ხეულებში] ჯურღმულებში B. **26** დაფარა] დაჰფარა BCD. **30** თარეშში] თარეში B. **32** ზღვის ხეტიალი] ელვა ფიალის B.

ლექსი „მთაწმინდის მთვარესთან“ ერთად პირველად დაიბეჭდა ჟ. „ცისფერ ყანწებში“. სიმბოლისტთა ორგანოში გალაკტიონის მონაწილეობას საზოგადოება იმდენად უარყოფითად შეხვდა, რომ პოეტი იძულებული გახდა განეცხადებინა, თითქოს ნაწარმოებები

მასთან შეუთანხმებლად დაბეჭდეს. სინამდვილეში, „ცისფერი ყან-
წების“ გამოსვლამდე პრესაში არაერთგზის იყო ანონსირებული
გალაქტიონის მონაწილეობა.

ჩანაწერებში პოეტი საგანგებოდ აღნიშნავს „ლურჯა ცხენების“
ვერსიფიკაციულ სიახლეს და მუსიკალურობას: „ხსენებული რიტ-
მი და მეტრი შემოდებული იქნა პირველად ამ ლექსით“ (სგ, XVI,
გვ. 299), „ფორმა – უაღრესად მუსიკალური, მანამდე არ არსებუ-
ლი“ (სგ, XX, გვ. 170). შემჩნეულია ლექსის მეტრული წყობისა
და გართემის სისტემის სიახლოვე, ერთი მხრივ, აკაკის ლექსთან
„საიდუმლო ბარათი“, ხოლო, მეორე მხრივ, კ. ბალმონტის ვერსი-
ფიკაციულ ცდებთან.

„ლურჯა ცხენების“ დაკავშირებას ვ. ბრიუსოვის „Конь Блед“-თან
(„მწვანე ცხენი“) გალაქტიონი უარყოფითად შეხვდა.

პოეტის მოგვიანო ხანის ჩანაწერებში სიმბოლისტური შედეგრე-
ბის „ახალი“ თვალსაზრისით წარმოჩენის სურვილი „ლურჯა ცხე-
ნებსაც“ შეეხო, კერძოდ, მოცემულია ცდა ლექსის ჩანაფიქრის, თე-
მისა და შინაარსის რეალისტური ახსნისა (სგ, XX, გვ. 170).

გალაქტიონოლოგიურ კვლევებში „ლურჯა ცხენების“ კულ-
ტურული და ინტერტექსტური არეალი ფართოდ არის შემოწერი-
ლი. მასში მოქცეულია პლატონის „ფედონი“, ა. შოპენჰაუერისა და
ფ. ნიცშეს იდეები, სიმბოლიზმის ფილოსოფიურ-ესთეტიკური კონ-
ცეფცია და პოეზია...

ანბელოუს ეპიგრა ბრძელი პერბამენტი (გვ. 57)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7389 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „თოლაბულუსის სარტყელი“, 1919, №2, მაისი, გვ. 3
(C). ლექსები, 1919, გვ. 13 (A); ლექსები, 1927, გვ. 331 (D); რჩეული,
1944, გვ. 429 (E); რჩეული, 1954, 185 (F); რჩეული, 1959, გვ. 511 (G).

სათაური: ანგელოზი პერბამენტით B; მშვიდობით F.

თარიღი: 1915 F.

3 გრძელი] ხელში B. 4 დაყურებდა] დაჰყურებდა BDEFG. 9 ლი-
დიის] ზმანებათ FG. 10 ფეხთქვეშ] ფერხთქვეშ FG. 11 ოპ] ო B. 14
გადაუარეთ] გადაუარეთ EFG. 21 კვდება] ჰკვდება B.

გრაალის კოშკები – გრაალი (იხ. კომენტარი ლექსისა „მზეო თიბათისა“, გვ. 42); გრაალის კოშკები ანუ ციხე-სიმაგრე, სადაც გრაალი ინახებოდა.

ლიდის სამრეკლო – ლიდია, უძველესი სახელმწიფო მცირე აზიაში, რომელიც VI საუკუნეში სპარსელებმა დაიპყრეს. რ. ბურჭულაძის ვარაუდით, აქ იგულისხმება ქალაქი ლუდი, სადაც იოსებ არიმათიელის ინიციატივით პირველი ქრისტიანული ტაძარი აიგო (რ. ბურჭულაძე, „მხოლოდ ინტეგრალები...“, თბ., 2000, გვ. 70).

„ოცნება ნახაზი საგანთა უარით“ – მიჩნეულია გალაკტიონის ამოუხსნელ პოეტურ ენიგმად (მ. კვესელავა), მეორე ვერსიით – აბსტრაქტული, უსაგნო ხელოვნების ინტუიციურ სახელდებად (ვ. ჯავახიძე). სხვა მკვლევართა ინტერპრეტაციის თანახმად, სინამდვილის ანტონიმიური ცნება – ოცნება პოეტის მიერ გაიაზრება, როგორც შედეგი ობიექტურ რეალობასთან, საგნობრივ სამყაროსთან გათიშვისა (თ. დოიაშვილი, ლ. ბრეგაძე).

ნაწარმოებთან დაკავშირებით იხილეთ: რ. ბურჭულაძე, „მხოლოდ ინტეგრალები...“ (გვ. 62-76); ზ. შათირიშვილი, სიფითრე და სიბნელე: ინტერტექსტუალობა „არტისტულ ყვავილებში“ (კრ. „სჯანი“, I, თბ., 2000, გვ. 89-92).

საშუაბრი ელზარზი (გვ. 58)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7390 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 14 (A); ლექსები, 1927, გვ. 335 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 400 (D); რჩეული, 1959, გვ. 513 (E).

თარიღი: 1916 DE.

17 უშფოთველი] უშფოთელი CD. **19** დამტკნარია] სხვაგვარია B. **21** კვდება] ჩნდება B.

ლექსი იდუმალების ესთეტიზაციის ქრესტომათიული ნიმუშია. იგი მჭიდროდაა დაკავშირებული ამერიკელი რომანტიკოსის – ედგარ ალან პოს (1809-1849) შემოქმედების ატმოსფეროსთან.

ფურცალი – გალაკტიონის ნეოლოგიზმად მიჩნეული ამ სიტყვის მნიშვნელობაზე გამოთქმულია სხვადასხვა თვალსაზრისი. იგი

უნდა აღნიშნავდეს ნიუანსს, ელფერს, რასაც მხარს უჭერს ერთი ფრაზა პოეტის ჩანაწერისა: „შკოლა დიქციისა და ფერვალებისა“ (სგ, XXII, გვ. 450).

ლექსის ინტერტექსტური წაკითხვა მოცემულია ზ. შათირიშვილის წერილში „სიფითრე და სიბნელე: ინტერტექსტუალობა „არტისტულ ყვავილებში“ (კრ. „სჯანი“, I, გვ. 92-95).

მარიამ ანტუანეზა (გვ. 59)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 021371-41 (B); 196 (C); 1098 (D); 5391 (E); 6151 (F).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 15 (A); ლექსები, 1927, გვ. 147 (G); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 24 (H); რჩეული, 1944, გვ. 339 (I); რჩეული, 1954, გვ. 174 (J); რჩეული, 1959, გვ. 432 (K).

სათაური: გული* B; პრელიუდიები* B; მხოლოდ ერთხელ* B; გედე-ბი. ვარდები B; მოვა... მაგრამ როდის? CGHIJK; – DEF.

თარიღი: მოსკოვი. 1917. 21 ივნისი. ოთხშაბათი, საღამოს 10 ს. B; 1916 GHIJK.

4 ხასახლეში] სიცოცხლეში CDJK. 10 ყვავილები] ყვავილები C. 10-17 ყვავილები... დედოფალი] –DJK. 14 ლანდებათ] ლანდებად HI. 18 ზრდილი, ნაზი] რაღაც უცხო D. 19 ჩემი] შენზე D. 20 არის] მქონდა D] იყო J. 18-33 ზრდილი... თოვლი]

აღარ მიბგერს. მყოფს ამ დღეში
გული ცივი ღოდის...
სიყვარული სიცოცხლეში
მხოლოდ ერთხელ მოდის. D

ეს სტროფი ნასწორებია. მასში შეტანილია შემდეგი ცვლილებები: 1 აღარ მიბგერს] რაღა დამრჩა*. 2 გული ცივი] სული ფერფლის, გული*.

23 მე] კვლავ C; მე ვერსალის] მოკისკასე J] მოკისკისე K. 26 დედოფალი] აჰა, ვხედავ JK. 27, 30 მიქრის] მიჰქრის CGHIJK.

J-ში ლექსის ბოლოს მეორდება პირველი სტროფი.

BEF ავტოგრაფებში ლექსის განსხვავებული რედაქციაა. B-ში დასაწყისში გადახაზულია:

ყვავილია ერთნაირი, მხოლოდ ერთხელ ჰყვავის.

ერთნაირი ვარდი ვიცი, მხოლოდ ერთხელ ჰყვავის.

მთელ მრავალხნის სიცოცხლეში მხოლოდ ერთხელ ჰყვავის.

დანარჩენი ტექსტი კი BEF-ში ასეა წარმოდგენილი:

ერთნაირი ვარდი არის,

მხოლოდ ერთხელ ყვავის,

ქარში ათრობს არე-მარეს

სუნთქვა მომაკვდავის.

ასეთია ნაზი ბედი,

ბედი რჩეულ ფერის,

სიცოცხლეში თეთრი გედი

მხოლოდ ერთხელ მდერის.

შორეული ქალის ეშხი

მოვა მაგრამ როდის?

სიყვარულიც სიცოცხლეში

მხოლოდ ერთხელ მოდის.

მოგეხვევი როგორც დედას,

როგორც მზრუნველ დობილს,

საყვარელო, ვინ შეხედავს

ჩემს სულს დაუნდობელს.

ამის შემდეგ F-ში კიდევ ერთხელ მეორდება პირველი სტროფი (ერთნაირი... მომაკვდავის). ტექსტის ბოლოს ორჯერ არის მიწერილი „ისრები ქარში“.

B ავტოგრაფი ნასწორებია. მასში შეტანილია შემდეგი ცვლილებები:

1 ერთნაირი] ვარდი ვიცი*] ვარდი არის*; ვარდი არის] ერთნაირი*;
იქვე მიწერილია: „გვიმრაში რომ ვარდი არის“. 4 სუნთქვა] მხოლოდ

(?)*. 12-ე სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: „მგზავრად წავალ და სულ ასე/ ვივლი ასე, ასე“. 15 საყვარელო, ვინ] სხვა ვერავინ ვერ*.

მარია-ანტუანეტა – გართობითა და ამურული თავგადასავლებით ცნობილი საფრანგეთის ახალგაზრდა დედოფალი, რომელიც გვირგვინოსან მეუღლესთან – ლუდოვიკო XVI-სთან ერთად 1793 წელს საფრანგეთის რევოლუციამ სიკვდილით დასაჯა. არსებობს პოეტის ასეთი ჩანაწერი: „ვერსალის სასახლეებს შორიდან ეჩვენება გასისხლიანებული ლანდი ლუდოვიკ მე-XVI-ისა და ანტუანას წითელი ხავერდებით იმოსება რევოლუციის მიერ ანთებული კატაკომბები“... (სგ, XXII, გვ. 441). გალაკტიონის ლექსის რეალიებს ლირიკული პერსონაჟის ცხოვრების ტექსტზე გავყავართ.

ვერსალი – საფრანგეთის მეფეთა სადღესასწაულო რეზიდენცია პარიზის ახლოს, სახელგანთქმული სასახლითა და უნიკალური პარკით.

ტრიანონი – ვერსალის პარკში აგებული იყო ტრიანონის დიდი და მცირე სასახლეები, რომლებიც ლუდოვიკომ მეუღლეს გადასცა უშუალო განმგებლობაში.

ესტარგეზი – ვალენტინ ესტერჰაზი, უნგრელი არისტოკრატი, ავსტრია-უნგრეთისა და საფრანგეთის სამეფო კარზე ცნობილი პიროვნება, დაახლოებული მარია-ანტუანეტასთან.

შუაზელი – დედოფლის მოტრფიალე, სამეფო დრაგუნების ახალგაზრდა პოლკოვნიკი, რომელიც თან ახლდა ლუი XVI-ის ოჯახს გაქცევისას და მათთან ერთად შეიპყრეს 1791 წლის 20 ივნისს ქ. ვარენაში.

დოინ-დოვენ-დოვლი – ასემანტიკური რიტმულ-მელოდიური ფრაზა მუსიკალური ფუნქციით.

ლექსის გენეზისი რ. ბურჭულაძემ დაუკავშირა მ. მეტერლინკის დრამას „ჟუაზელი“ (იხ.: „პოეტური ინტერალეები“, გვ. 134-147), რაც არ იქნა გაზიარებული (თ. დოიაშვილი, ლ. ბრეგაძე, დაკარგული გასაღების ძიებაში, თბ., 1986, გვ. 50-56). იგივე ლექსი კ. ჰაინეს „მარია ანტუანეტასთან“ მიმართებით განხილული აქვს ვ. კავთიაშვილს (იხ. მისი: გერმანული ლიტერატურულ-ესთეტიკური რეცეფციები გ. ტაბიძის შემოქმედებაში, თბ., 2006, გვ. 44-48).

თოვლი (გვ. 61)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 17 (A); გ. „სახალხო საქმე“, 1919, №612, 28 აგვისტო (B); ლექსები, 1927, გვ. 129 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 185 (D); ლირიკა, 1940, გვ. 45 (E); რჩეული, 1944, გვ. 328 (F); რჩეული, 1959, გვ. 469 (G).

თარიღი: 1916 DG.

3, 19 ცვენა] ფენა CDFG. 36 ტყეების] ტყეების B.

ლექსის ანალიზი მოცემულია ნაშრომებში: რ. ბურჭულაძე, „მხოლოდ ინტეგრალები...“ (გვ. 120-131); გ. ლომიძე, მელანქოლიური დისკურსი და უხილავი სუბიექტი (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, II, გვ. 162-168); ა. გომართელი, „ზუბოკიდან“ გალაკტიონის „თოვლამდე“ (იხ. მისი: ლიტერატურული წერილები და ესეები, თბ., 2005, გვ. 3-22); მ. ჯალიაშვილი, სიზმრისეული რეალობა (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, IV, თბ., 2008, გვ. 83-90); ლ. სორდია, გ. ტაბიძის სახის-მეტყველებისა და მსოფლმხედველობის საკითხები (თბ., 2009, გვ. 165-173) და სხვ.

უნაზუსი ხელნაწერი (გვ. 63)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 19 (A); ლექსები, 1927, გვ. 24 (B) და 89 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 40 (D); რჩეული, 1944, გვ. 309 (E); რჩეული, 1959, გვ. 378 (F).

თარიღი: 1916 C.

4 სურნელება] სურნელობა CE. 10-13 გაჰქრენ სინაზეთა] – D. 10 გაჰქრენ] გაქრენ F.

შეზიგება (გვ. 64)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8832 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 20 (A); ლექსები, 1927, გვ. 94 (C);

თხზულებანი, I, 1937, გვ. 136 (D); რჩეული, 1944, გვ. 310 (E); ლექსები, 1953, გვ. 110 (F); რჩეული, 1954, გვ. 198 (G); რჩეული, 1959, გვ. 461 (H);

სათაური: –B.

თარიღი: 1915 DEG.

2 ტოტებს... მარტი გაქრა ზმანებათ მსუბუქი დარდი B; გადაყვა] გადაჰყვა CDEFGH. **3** შავ] თეთრ CDEFGH; ტანსაცმელ-ით] ტანთსაცმელში B] ტანსაცმელში CDEFGH. **4** გავალ] წავალ CDEFGH. **5** მიყვარს... ზვირთები] გულში სიმღერის მსუბუქ ზვირთებით BCDEFGH. **6** ეხლა... სივრცეს] დღეს ყველგან მხუა BCDEFGH. **8** ჩემი... გააზამბახებს] მაისი ალით ააზამბახებს BCDEFGH. **11** ცეცხლთა] შუქთა CDEGH] შუქის F. **14** ამადლდი... თეთრ] მე ისევ ვდგევარ ფიქრთ B. **17** შენი] ჩემი BCDEFGH.

ლექსის ბოლოს B ვარიანტში მეორდება პირველი სტროფი.

შერიგების ცნება „არტისტული ყვავილების“ ერთ-ერთი ძირითადი ფილოსოფიურ-ესთეტიკური კონცეპტია. ლექსში მინიშნებულია მისტიკური გაზაფხულის ნაადრევ „გარდაცვალებაზე“ სასტიკი სინამდვილის ზემოქმედებით („ტოტებს ქარისას გადაჰყვა მარტი“). რეალობის პირისპირ დარჩენილი ღირიკული სუბიექტი ესთეტიზმის პოზიციიდან ეგუება, ურიგდება ცხოვრებას/სიკვდილს მშვენიერებისა და პოეზიის მარადიულობის სახელით.

პოეტის მოგვიანო დროის ერთი ჩანაწერი გვაუწყებს: „შერიგება – ოპტიმისტური ლექსი“ (სვ, XIX, გვ. 101).

ვოლფგანგ ამადეუს მოცარტი (1756-1791) – კომპოზიტორის გვარი ლექსში გამოყენებულია მეტონიმიის ფუნქციით, როგორც ალუზიამის „რეკვიემზე“ (ზ. შათირიშვილი).

შერიგების მოტივი გაანალიზებული აქვს ზ. შათირიშვილს წიგნში „გალაკტიონის პოეტიკა და რიტორიკა“ (გვ. 89-95).

პოეტი ბრბოში (გვ. 65)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 21 (A); ლექსები, 1927, გვ. 324 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 372 (C).

სათაური: ფოთლების ღანდი BC.

თარიღი: 1915 C.

6 ოპ] ო BC. 14 ვიქნები] იქნება BC. 15 მსუბუქ მანდილით] ქარის მანდილი BC.

პირიმზუ (გვ. 66)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 22 (A); ლექსები, 1927, გვ. 19 (B); რჩეული, 1944, გვ. 265 (C).

2 კარბაზე] კარებზე C.

პირიმზეს თემა და სიმბოლო, რომელიც გენეტიკურად ვა-უა-ფშაველას პოეზიას უკავშირდება და მშვენიერების, სიკეთის, მამულის სახეა, გალაკტიონის ადრეულ ლირიკაშივე იჩენს თავს – 1912 წლის ლექსებში „სერენადა“ და „გამოსაღმება“ (ტ. I, გვ. 62, 63). „არტისტულ ყვავილებში“ შესული „პირიმზე“ ინარჩუნებს მამულის თემასთან კონტაქტს, ოღონდ იგი ირეალური ხილვის ფორმაში, ფოლკლორულ-მითოლოგიური წარმოდგენების მოხმობით და ლიტერატურული აღუზიებით მუშავდება.

1920 წელს „არტისტულ ყვავილებში“ შესული ლექსებიდან ი. გრიშაშვილმა „ლურჯა ცხენებსა“ და „მერისთან“ ერთად გამოყო „პირიმზეც“, რომლის შესახებ წერდა: „ამ უკანსკნელში თინათონობს საქართველოს ყოფილი სევდა“ (ქ. „ლეილა“, 1920, №2).

ლექსის ანალიზი იხილეთ გ. ლომიძის წერილში „გალაკტიონის „პირიმზე“, დეკოდირება და რეკონსტრუქცია“. კრ. „გალაკტიონი – 125“, თბ., 2016.

VOILES (გვ. 67)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 23 (A); ლექსები, 1927, გვ. 147 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 195 (C); რჩეული, 1944, გვ. 336 (D); რჩეული, 1959, გვ. 473 (E).

თარიღი: 1916 BCE.

7, 17 მწერვალები მწვერვალები CDE. 15 ქრიან] ჰქრიან BCDE.

ლექსში „VOILES“, როგორც ბგერით-მუსიკალურ პიესაში, წამყვანია ბგერა „ლ“, რომლის შესახებ გალაკტიონს ჩაუწერია: „ამ ანბანის მნიშვნელობა ცნობილია პოეზიაში, განსაკუთრებით ლირიულში, უნახესი ემოციების გამოსახატავად“. საილუსტრაციოდ დამოწმებულია კ. ბალმონტის სტრიქონები და „ვუალები“ დასაწყისი (სგ, XIII, გვ. 477).

ლექსი სიმბოლიზმის ესთეტიკურ-პოეტიკურ კონტექსტში გაანალიზებულია თ. დოიაშვილის წერილში „მეტყველი ბგერა პოეზიაში“ (იხ. მისი: ლიტერატურულ-კრიტიკული წერილები, თბ., 1982, გვ. 60-62).

მერი (გვ. 68)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2308 (B); 7629 (C); 8941 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1915, №36, 5 სექტემბერი, გვ. 2 (E); ლექსები, 1919, გვ. 24 (A); ლექსები, 1927, გვ. 149 (F); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 30 (G); ლირიკა, 1940, გვ. 41 (H); რჩეული, 1944, გვ. 398 (I); რჩეული, 1954, გვ. 167 (J); რჩეული, 1959, გვ. 354 (K).

სათაური: – BCD; MERI E.

თარიღი: 1914 FGK; 1915 K.

3 კედომა] კროთმა B. 4 სანდომიან ცის] მაგ უცხო სახის B. 6 აფეთქებული] ათეთრებული B. 7, 10 იწოდა] იწვოდა JK. 9 გაფითრებული] შენ იქ თან[ხმობის] B. 10-49 იწოდა... დატოვებული – B. 21 გავდა] ჰგავდა HJK. 24 დაქროდა] დაჰქროდა FGHIJK. 31 ჩემს] ჩემ J. 32 აშრიალებდენ] აშრიალებდნენ GHJK. 37 მიყვებოდა] მიჰყვებოდა FGHIJK. 38 სოქვი] თქვი H] ვოქვი JK. 44 „მესაფლავეს“] „გურიის მთებს“ J. 47 წყდებოდენ] წყდებოდნენ GHJK. 49 დატოვებული] მიტოვებული JK.

C ავტოგრაფში მხოლოდ პირველი სტროფის ვარიანტია. ეს სტროფი პოეტს ორჯერ გადაუწერია:

შენ ჯვარს იწერდი იმ ღამეს მერი,
შენი იმ ღამეს თვალთ კრთომა,
მაგ უცხო სახის ელვა და ფერი –
გაფითრდა ვით შემოდგომა.

D-ში პირველი სტროფის სამი სხვადასხვა ვარიანტია წარმოდგენილი: თითოეული მათგანი განსხვავებული საზომითაა დაწერილი (10, 16 და 14-მარცვლედით). ათმარცვლედით დაწერილი ემთხვევა F-ის პირველ სტროფს. მოგვაქვს 14-მარცვლედით დაწერილი სტროფი და 16-მარცვლედის თავისებურებებს ვაჩვენებთ მასთან მიმართებით:

შენ იმ ღამეს ჯვარს იწერდი, მშვენიერო მერი.
ვინ ასწეროს შენი სახის მაშინდელი ფერი.
ვინ ასახოს მისი იმჟამ კრთომა და იერი.
მაინც ტურფა, მაინც სათნო, მაინც მშვენიერი.

1 იწერდი+ჩემო. **2** მაშინდელი+ელვა. **3** იმჟამ+უცხო. **4** მაინც მშვენიერი] და უზომოდ მშვენიერი. ამის შემდეგ ემატება კიდევ ერთი სტრიქონი: „შენ იმ ღამეს ჯვარს იწერდი, იმ ღამეს მაგ თვალთა კრთომა“.

ჟურნალში „თეატრი და ცხოვრება“ (E) ლექსი ასეთი რედაქციითაა წარმოდგენილი:

MERI

შენ ჯვარს იწერდი იმ ღამეს, მერი!
მერი, იმ ღამეს მაგ თვალთა კრთომა,
მაგ უცხო სახის ელვა და ფერი
მწუხარე იყო ვით შემოდგომა.

ათეორებული და მოცახცახე
თრთოდა სანთლების მთელი კრებული,
მაგრამ სანთლებზე უფრო ეგ სახე
იყო იდუმალ-გაფითრებული.

ელავდა ტაძრის გუმბათი, კალთა,
ვარდთა დიოდა ირგვლივ სურნელი,
მწუხარე იყო, მაგრამ მაგ თვალთა
სხვა იყო სევდა განუკურნელი.

შენ იქ თანხმობის წარმოსთქვი ფიცი...
მერი, ძვირფასო! დღესაც არ მჯერა
და იმის შემდეგ დღესაც არ ვიცი:
ეს გლოვა იყო თუ ჯვარისწერა?

თითქო ვილაცა მწარედ გოდებდა,
ვილაცა თავის ყრმობას ჰკარგავდა,
დაგიტირებდა, შეგიცოდებდა...
დღესასწაულს კი ის დღე არ ჰგავდა.

შენ ჯვარს იწერდი იმ ღამეს, მერი...
მერი! იმ ღამეს გული მწყდებოდა,
ვიდექი სვეტთან და ყველაფერი
მწარე ოცნებად მეჩვენებოდა.

ნუთუ დაგკარგე? ნუთუ არასდროს
ბედი ჩემთან არ გაგათანაბრებს?
სხვისმა აღერსმა უნდა დაგათროს?
სხვამ უნდა მიგცეს იღუმალ ზღაპრებს?

ნუთუ სხვამ უნდა დასწვას ეგ მკერდი
თოვლივით თეთრი და მშვენიერი?
დაბრუნდი, მერი! მერი, შეჩერდი!
მე აქ ვარ, აქა, ძვირფასო მერი!

შენ ჯვარს იწერდი იმ ღამეს, მერი!
იმ ღამეს შენი სიცოცხლის ბედი
გათავდა... ჩაჰქრა შუქთა ჩანჩქერი.
ტაძრიდან მწარე გესლით გავედი.

სად მატარებდა ნაბიჯი ჩქარი
არ მახსოვს, თვალთა ხედვა მიძიმდა...

ბნელოდა, მძაფრი დაჰქროდა ქარი
და განუწყვეტლად სწვიმდა და სწვიმდა.

ნაბადი ტანზე შემოვიხვიე,
თავი მივეცი ფიქრს შეუწყვეტელს,
დაგკარგე ძალა და სახლთან იქვე
ღონემისხილი მივაწექ კედელს.

ასე მწუხარე ვიდექი დიდხანს
და ჩემს წინ შავი, სწორი ვერხვები
აშრილებდენ ფოთლებს ბნელხმიანს
როგორც გაფრენილ არწივის ფრთები.

და შრილებდა ტოტი ვერხვისა,
რაზე – ვინ იცის... ან და ვინ ასწერს
იმ ბედს, რომელიც მე არ მეღირსა,
რისთვისაც გული ეხლაც ისევ სძგერს.

ან უეცარი გასხივოსნება
რად ჩაჰქრა ასე? ვის ვევედრები?
რად აშრილდა ჩემი ოცნება,
როგორც გაფრენილ არწივის ფრთები?

ან ცას ღიმილით რად გავცქეროდი,
ან რად ვიჭერდი შუქს მოკამკამეს?
ან „მესაფლავეს“ რად ვატირებდი,
ან რად ვკენესოდი ჩემს „მე და ღამეს“...

ქარი და წვიმის წვეთები ხშირი
კენესოდენ, როგორც კენესოდა გული
და მე ავტირდი ვით მეფე ღირი,
ღირი ყველასგან მიტოვებული.

ლექსი რიგით მეორე ნაწარმოებია მერის ციკლისა. პირველი
ლექსი ამავე სათაურით გამოქვეყნდა ექვსი თვით ადრე (იხ. კომენ-
ტარი ლექსისა „მერი“, გვ. 172).

„მერის“ პირველმა, ე.წ. რომანტიკულმა ვერსიამ, რომელიც „თე-

ატრსა და ცხოვრებაში“ დაიბეჭდა (1915), დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია ქუთაისში. ლექსი საზოგადოებამ აღიქვა, როგორც ჭაბუკი პოეტის მიერ რეალური გრძნობის ღია გაცხადება უღამაზესი არისტოკრატი ქალბატონის – მერი შერვაშიძისადმი (1888-1986). რუსეთის საიმპერატორი კარის ყოფილი ფრეილინა იმჟამად ცხოვრობდა ქუთაისში, ნათესავის, პრინც ოლდენბურგის მეუღლის – გრაფინია ზარნიკაუს (აგრაფინა ჯაფარიძის) სასახლეში. საქმემ იმდენად სერიოზული ხასიათი მიიღო, რომ გალაკტიონი იძულებული გახდა, უარყო გავრცელებული ხმები. ლექსის საბოლოო, სიმბოლისტურ რედაქციაში („არტისტული ყვაილები“, 1919) პოეტმა ტექსტიდან ამოიღო ეროტიკული შეფერილობის ორი სტროფი.

მერი შერვაშიძე, რომელიც რევოლუციის შემდეგ საფრანგეთში წავიდა საცხოვრებლად, მისივე ზეპირი თუ წერილობითი განცხადებების თანახმად, გალაკტიონ ტაბიძეს არ იცნობდა, ხოლო პოეტი სიცოცხლის ბოლომდე იღუმალებით მოსავდა, არ უარყოფდა ლეგენდას, რომელიც მისგან დამოუკიდებლად შეიქმნა. გალაკტიონის 1958 წლის ერთ ჩანაწერში ვკითხულობთ:

„მას შემდეგ, რაც დაიბეჭდა ჩემი ლექსი „მერი“, ძალიან ხშირად მკითხავდნენ, თუ ვინ იყო ეს მერი, მაგრამ მე ყოველთვის უარს ვამბობდი პასუხზე. როგორც პოეტი, მე ვსარგებლობდი უფლებით, თვითეული ლექსისთვის დამერქმია ის სახელი, რომელიც მსურდა. ერთხელ მე ამის გამო გულიც კი მომივიდა. თითქმის გაცოფებაში მოვედი და ამხანაგებმა გაიგეს, რომ მეტი აღარ შეიძლება ჩემთან ჩაცივება. მერი კი... აღბად, არსებობდა. იყო ასეთი ქალი!“ (სგ, XIX, გვ. 511).

მერი შერვაშიძე გალაკტიონს ნახსენები ჰყავს „გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალში“ (1923, №5, გვ. 2), აგრეთვე, სპეციალურ ჩანაწერში (სგ, XXII, გვ. 233).

საკუთრივ ლექსს „მერი“ ეძღვნება პოეტის 1935 წლის ექვსპუნქტიანი მონახაზი სათაურით „მერი“ (სგ, XV, გვ. 228-229).

არსებობს ცნობა „მერის“ კავშირზე ძველ რუსულ რომანსთან, რაც გალაკტიონს, როგორც გადმოგვცემენ, დაუდასტურებია (გ. ჩიქობავა, გალაკტიონის ახლოს, ჟ. „საბჭოთა ხელოვნება“, 1960, №7, გვ. 87).

„მერი“, როგორც პოეტური ტექსტი, გენეტიკურად დაკავშირებულია რომანტიკულ-სიმბოლისტურ ტრადიციასთან. ძირითადი ვერსიები ლირიკული პერსონაჟის შესაძლო პროტოტიპის შესახებ

მოცემულია ნაშრომებში: ბ. ჩიქობავა, ვინ არის მერი – გალაკტიონ ტაბიძის სატრფიალო პოეზიის გმირი ქალი (ქ. „მნათობი“, 1973, №7, გვ. 103-111); ბ. დადიანი, გალაკტიონ ტაბიძის მერის ვინაობის შესახებ (ქ. „მნათობი“, 1975, №11, გვ. 167-168); აკ. ვასაძე, „ვინ იყო გალაკტიონის მერი“ და ზოგი რამ პოეზიაზე (ქ. „მნათობი“, 1976, №6, გვ. 141-149); ი. მერაბიშვილი, გალაკტიონის Meri. პროტოტიპის ძიება. თბ., 2012.

აღვები თოვლში (გვ. 70)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5390 (B).

ნაბეჭდი: კრ. „სხივი“, 1916, გვ. 64 (C); ლექსები, 1919, გვ. 26 (A); ლექსები, 1927, გვ. 132 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 191 (E); რჩეული, 1944, გვ. 329 (F); რჩეული, 1954, გვ. 174 (G); რჩეული, 1959, გვ. 472 (H).

სათაური: ალვის ხე B; ალვის ხე თოვლში C.

თარიღი: 1915 წ. წაღვერი C. 1916 EGH.

4 შეენის] ჰშენის G; მწერვალებს] მწვერვალებს EFGH. 10 დაცვივა] დასცვივა GH. 11 შუქი] შუქის H. 14 სღვას] ღვას EGH. 15 გიორგის] მალალი DEFGH.

C-ში ლექსი ასეთი სახითაა წარმოდგენილი:

ალვის ხე თოვლში

როდესაც მოვარე თოვლიან ალვებს
ათრობს ცისფერი ყინვის თასებით,
შეენის ბეჭდები ალვის მწვერვალებს
ვით სასძლოს ფარჩა და აღმასები.
მოკრიალებულ ჰაერში ოდეს
ვერცხლივით ბრწყინავს ფარჩა ნათელი,
ოჰ, ნეტავი არ შეირხეოდეს
გადაზნექილი ალვის ხის წელი.
თოვლი გუნდ-გუნდათ დასცვივა ტოტებს,
ჩამოიშლება თეთრი პირბადე

და უცნობ ღამის საკურთხეველთან
იტირებს ალვა განთიადამდე.
სულ სხვაა, როცა მის სველ რტოებზე
სევდიან მოვარეს გააქვს კაშკაში
და უჩვევ სიზმრებს ეაღერსება
ჩვეულ სიცივის მძინარებაში.

C მიღებულია B ვარიანტის სწორების შედეგად. B ავტოგრაფის დასაწყისში მიწერილია:

ეს ჰანგი კი არ გვეღონოს,
ეს გული კენესის, ოჰ, ჩუმად, ჩუმად!

B ვარიანტში ლექსის თავდაპირველი სათაური იყო „სიცადლი-ერე“, შემდეგ „თოვლივით“, „სახალწლო“, „ზამთრის ღამე“, „მარტობა“. საბოლოოდ დატოვებულია „ალვის ხე“. B-ში სათაურის შემდეგ გადახაზულია: „დაჭრილ მხეცივით ზუზუნებს ქარი, ღამეა... ო. ღიას“.

B ვარიანტი C-სთან მიმართებით იძლევა შემდეგ განსხვავებებს:

2-5 როდესაც... ალვებს] ღამეა. თოვლი მთებსა და სერებს* B] თოვლით დაფარულ მთებს და მდინარეს B. **3** ათრობს ცისფერი] მთვარე ანათებს B; ყინვის თასები] ღამეა ჩუმი* B] მღუმარებს მთები B] ბრწყინავენ მთები B. **4** შეენის... ალვის] სარკმლის წინ ალვის ხის* B. **5** აღმასები] აბრეშუმი* B. **5-ე** სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

ოჰ, ნეტავი არ შეირხოდეს
გადაზნექილი ალვის წელი,
დამცვივა ტოტებს გუნდ-გუნდათ თოვლი.
ჩამოიშლება.

7 ფარჩა] თოვლი* B] სვეტი B. **10** გუნდათ] გუნდად B. **12** უცნობ] წყნარი* B] მყუდრო B. **13-ე** სტრიქონის შემდეგ B-ში იკითხება: ასულხარ როსმე თოვლიან მთაზე, ო. **15** სევდიან] მიბნედილ B. **16** უჩვევ] ჩვეულ* B. **17** ჩვეულ] ზამთრის* B] უჩვევ* B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „თეთრი ლანდებით“ (გვ. 173).

მხატვრული სახე „ივლისისფერი ყინვა“ სხვადასხვაგვარად არის ინტერპრეტირებული რ. ბურჭულაძის, აკ. ვასაძის, მ. კვესელავასა და სხვა მკვლევართა წერილებში.

ლექსი სიმბოლისტური პერიოდის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ტექსტია, რომელშიც მხატვრულად არის ხორცშესხმული ე.წ. სიმბოლისტური რეალიზმის ფუძემდებლური პრინციპი „რეალობიდან ზერეალურისაკენ“ (იხ. თ. დოიაშვილი, „ივლისისფერი ყინვის თასებით“, წიგნში: ლიტერატურულ-კრიტიკული წერილები, გვ. 65-74).

ბრალანცია (გვ. 71)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 27 (A); ლექსები, 1927, გვ. 431 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 386 (C); რჩეული, 1944, გვ. 490 (D).

სათაური: ფარულ ტკივილებით BCD.

თარიღი: 1915 C.

6 ჩრდილოეთში] უცხოეთში BCD.

სილაშვარღე ანუ ვარღი სილაში (გვ. 72)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 36 (B).

ნაბეჭდი: უ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1917, №1, 1 იანვარი, გვ. 7 (C); „ახალი პოეზიის ანტოლოგია“, ქუთაისი, 1919, გვ. 17 (D); ლექსები, 1919, გვ. 28 (A); ლექსები, 1927, გვ. 280 (E); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 357 (F); რჩეული, 1944, გვ. 404 (G); რჩეული, 1959, გვ. 366 (H).

სათაური: – B; დედაო ღვთისაგ! CD.

თარიღი: 1914 FH.

16 ოცნების ბაღით] ფრთების ცახცახით CD. 20 წინედ] წინეთ CD] წინათ H; ფეთქდენ] ფეთქდნენ F. 23 მგოსნები] მგოსანი CD. 25 ვედრებით განაოცები] ლურჯფრთება და მეოცნებე CD. 27-30 სად... დაფარული] – CD. 31 და... გზახე] მოკვდები ასე ნელი და ნაზი CD. 31 დაწვევლილ] დაწვევტილ H. 32 სიკვდილის ლანდი]

მაგრამ როს კუბო CD. 34 ჩემთან] შენთან CD; შენი] ჩემი CD. 38 ჩემს] ცივ CD.

B-ში წარმოდგენილია ლექსის განსხვავებული რედაქცია:

დედაო ღვთისაჲ, დედოფალო წმიდა მარიამ,
როგორც მზისაგან დათოვლილი სილაში ვარდი
ჩემი ცხოვრება მარტოობა და სიზმარია
ჩემთვის მკვდარია, დამტკნარია [?] ცის სილაჟვარდე.
მზე მგლოვიარე ჩაგა უხმოდ და მიმქრალივით
და თუ როგორმე, დედოფალო, ისევე გათენდა,
დამენათევი, ფერწასული და ნამთვრალევი
დადლილ ქალივით მივალ ჩემებრ დადლილ ხატებთან.
დამენათევი, ფერწასული და ნამთვრალევი,
მე მივეყრდნობი მამა-პაპათ სალოცავ კარებს,
შემოიჭრება თეთრ სიონში მზის [...] სხივი
და თეთრ ოღარებს თეთრ თოვლივით ააქვვარებს.
და მაშინ ვიტყვი, დედოფალო, აჰა, მოვედი
გედი ბედისგან დაკოდილი ფრთების ცახცახით,
შეხედე, დასტკები [...] ყმაწვილურ ბედის
დადლილ ხელებით, მეტყველებით, წამებულ სახით.
შეხედე, დასტკები, დედოფალო! ჩემი თვალები
სავსე რომ [იყო] გაზაფხულის ცისფერ იებით,
დამენათევი, ძიღგამკრთალი და ნამთვრალევი
სავსეა მხოლოდ საოცარი შურისძიებით.

ავტოგრაფში შეტანილია შემდეგი ცვლილებები:

1 დედაო ღვთისაჲ] ცათ დედოფალო*. 2 მზისაგან დათოვლილი] მზის ნათელს მოკლებული*. 4 მკვდარია, დამტკნარია] უცხოა და არ არი*. 5 მგლოვიარე... უხმოდ] ჩაგა უხმოდ, დადლილივით*. 8 მივალ... დადლილ] დაღალული მივალ*.

ლექსის დაწერის საბაბი, გალაკტიონისგან მომდინარე ცნობით, ყოფილა მონანიე მეძავის ხილვა ეკლესიაში, ღვთისმშობლის ხატის წინ (ნ. ტაბიძე, წერილები, თბ., 1978, გვ. 10-11).

უ. „თეატრი და ცხოვრების“ 1917 წლის პირველი ნომერი, რომელშიც დაიბეჭდა „სილაჟვარდე ანუ ვარდი სილაში“, გამოვიდა 1 იანვარს, ამიტომ ლექსი 1916 წლით დათარიღდა.

ე.წ. საუკუნის რითმის „სილაში ვარდი – სილაჟვარდე“ გენეზისთან დაკავშირებით იხ. თ. ბარბაქაძე, „სილაში ვარდი“ და „ყვავილი გაგსილი სილით“ (იხ. მისი: ქართული ლექსმცოდნეობა და სხვა, თბ., 2006, გვ. 15-20).

„ვით სამოთხიდან ალიგიერი...“ – იგულისხმება დანტე ალიგიერი (1265-1321) და მისი „ღვთაებრივი კომედიის“ ნაწილები, სამოთხე – დანტესთან, ხოლო ჯოჯოხეთი – ლირიკულ სუბიექტთან მიმართებით.

ლექსის განსხვავებული ინტერპრეტაციები იხილეთ ნაშრომებში: რ. ბურჭულაძე, „მხოლოდ ინტერგრადები...“ (გვ. 107-115); თ. დოიაშვილი, ლ. ბრეგაძე, დაკარგული გასაღების ძიებაში (გვ. 60-63); ე. ჯაველიძე, გალაკტიონის ერთი ლექსის ინტერპრეტაციისათვის (ქ. „მნათობი“, 1982, №1, გვ. 116-124); ნ. ნაკუდაშვილი, სილაჟვარდე ანუ ვარდი სილაში (ქ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1991, №5, გვ. 153-167); კ. ჯამბურია, „ბედით დაწყვეტილ გზაზე“ (ქ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1991, №6, გვ. 66-75); გ. ბუაჩიძე, „სილაჟვარდე ანუ ვარდი სილაში“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, III, თბ., 2004, გვ. 244-248); ი. მერაბიშვილი, გალაკტიონის ენიგმები (გვ. 98-135); თ. დოიაშვილი, „ენიგმები“ და „მიგნებები“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, V, თბ., 2010, გვ. 209-214) და სხვ.

შემოღობის ფრაგმენტი (გვ. 74)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 30 (A); ლექსები, 1927, გვ. 243 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 313 (C); ლირიკა, 1940, გვ. 45 (D); რჩეული, 1944, გვ. 391 (E); რჩეული, 1959, გვ. 503 (F).

თარიღი: 1916 CE.

3 [ცენილი] ფენილი BCDE. **7** [ცენით] ფენით BCDE.

გამოთქმულია აზრი, რომ ლექსის ლირიკული „მე“ ოსკარ უაილდის დორიან გრეისა და ჰიუსმანსის რომანის – „დინების აღმა“ გმირის – ჟან დეზ ესსენტის სახეების გათვალისწინებით არის მოდელირებული (ი. კენჭოშვილი).

„მიდიან გრეი და ზეინაბი“ – დორიან გრეი, ოსკარ უაილდის (1854-1900) რომანის „დორიან გრეის პორტრეტი“ მთავარი პერსონაჟი. ზეინაბი – სავარაუდოდ, ალ. სუმბათაშვილის (1857-1927) პიესის – „ლალატის“ ერთ-ერთი მთავარი მოქმედი პირი.

ჟორჯანი (გვ. 76)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 32; ლექსები, 1927, გვ. 339; რჩეული, 1944, გვ. 435.

ლექსი ახლოსაა ედგარ პოს შემოქმედების ატმოსფეროსთან.

„**ოხვრა, პასტორალი**“ – მინიშნება სოფლის იდილიურ ცხოვრებაზე, ურბანისტულ კომპარტან დაპირისპირებულ, ჩაველილ პასტორალურ ყოფაზე.

ათოვდა ზამთრის ბაღებს (გვ. 77)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6553 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 33 (A); ლექსები, 1927, გვ. 130 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 187 (D); რჩეული, 1944, გვ. 325 (E); რჩეული, 1959, გვ. 471 (F).

სათაური: ათოვდა ზამთრის სასახლის ბაღებს B.

თარიღი: 1918 B; 1916 DF.

4, 9 მიქონდათ] მიჰქონდათ CDEF.

„ამ ლექსის თითოეული სიტყვა – იქნება ეს „შავი კუბო“, „თმაგაწეწილი ქარი“, „ყორნები“, ბაღი თუ თოვსა და თვით ინტონაცია გადმოსულია ფართო კონტექსტიდან... ეს ლექსი ნაცნობი მოტივების ვარიაციაა და სხვადასხვა ფრაგმენტებით არის ნაგები“ (ი. კენტოშვილი, გალაკტიონ ტაბიძის სამყაროში, გვ. 156). ლექსის ანალიზი მოცემულია ამავე ავტორის წიგნში „გალაკტიონ ტაბიძის პოეტიკა“ (თბ., 1980, გვ. 34-35).

სამრეპლო უღაბნოში (გვ. 78)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 34 (A); ლექსები, 1927, გვ. 183 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 236 (C); რჩეული, 1944, გვ. 358 (D); რჩეული, 1959, გვ. 369 (E).

თარიღი: 1914 CE.

13-22 და... ყვაველს] – C.

ლექსი ვერლიბრის ერთ-ერთი პირველი ნიმუშია გალაკტიონის პოეზიაში.

ბული (გვ. 79)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 35 (A); ლექსები, 1927, გვ. 237 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 148 (C); რჩეული, 1944, გვ. 386 (D).

9 ოქ] ო BCD.

დალილა – ძველი ალექსის პერსონაჟი, სამსონის სატროფო, რომელმაც დალატით გადასცა იგი ფილისტიმელებს (მსაჯულთა წიგნი 16: 4-22).

ვიქტორია – ვის გულისხმობდა აქ გალაკტიონი – გამარჯვების რომაულ ქალღმერთს, ისტორიულ პიროვნებას თუ რომელიმე მხატვრული ტექსტის პერსონაჟს, არ არის დადგენილი.

ლედი გოდივა – ლეგენდად ქცეული უკეთილშობილესი და უღამაზესი ბრიტანელი ქალბატონი, რომელმაც 1040 წელს მოსახლეობისთვის გადასახადების შემცირების მიზნით შეასრულა ქმრის – ქალაქის მმართველის ახირებული მოთხოვნა და ცხენით შიმველმა შემოიარა ქალაქის ქუჩები; ლიტერატურისა და ხელოვნების არაერთი ნაწარმოების პერსონაჟი.

მარმალილო (გვ. 80)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5389 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 36 (A); ლექსები, 1927, გვ. 103 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 150 (D); რჩეული, 1944, გვ. 315 (E); რჩეული, 1954, გვ. 200 (F); რჩეული, 1959, გვ. 463 (G).

სათაური: – B; ვარდისფერი საფეხურები F. მარმარილო G.

თარიღი: 1915 F.

4 ოპ] ო B. 8 აჰყვე] აყვე B. 9 სხივზე] მუდამ B; ლანდათ] ლანდად DEFG. 11-19 ერთნაირ... მთვრალი] – B. 14 მარმალილოს] მარმარილოს FG.

„აშკარად ანტიკური სული ტრიალებს გალაკტიონის ლექსში „მარმარილო“, რომელიც წარმოგვიდგენს ანტიკური ტაძრის პოეტურ ხატს. ეს არ არის რეალობა, ეს უფრო ტაძართან ოცნებით მიახლოებაა... პოეტი უდიდეს ნეტარებად თვლის მსგავსებას „ყრმა დიონისესთან“. ლექსის რეალიები (პრაქსიტელი, ყრმა დიონისე, ანტიკური ტაძარი) ასოციაციით აცოცხლებს **პრაქსიტელის** ცნობილ ქანდაკებას „ჰერმესი ყრმა დიონისეთი“... ყურადღებას იქცევს **„პრაქსიტელის თვალი“**, როგორც ანტიკური სკულპტურის ბრწყინვალეების სიმბოლო. რაც შეეხება **დიონისეს**, გალაკტიონთან მინიშნებაც არაა მის ერთ-ერთ უმთავრეს მახასიათებელზე – „ღვინის ღმერთი“. იგი დიონისეს წარმოგვიდგენს საკუთარი „მეს“ ორეულად... გალაკტიონს საკმაოდ საინტერესოდ აქვს გააზრებული **სფინქსის სიმბოლიკა**. ის, რომ სფინქსი ერთდროულად დაკავშირებულია შიშთან და მოახლოებულ ბედნიერებასთან, აშკარად ოიდიპოსის მითით უნდა იყოს შთაგონებული. როგორც ცნობილია, თებელთათვის ავისმომტანი სფინქსის გამოცანის ამოცნობასთან იყო დაკავშირებული ბედნიერება – ქალაქის დახსნა. ოიდიპოსი არის ის პიროვნება, ვინც ამ შიშის გავლით მივიდა სფინქსის საიდუმლოს ამოხსნამდე“ (ქ. გარდაფხაძე, ანტიკურობა და გალაკტიონი, კრ. „გალაკტიონოლოგია“, I, გვ. 184-185).

საფეხურებზე სვლის მოტივი გავრცელებული იყო რუსულ სიმბოლისტურ პოეზიაში (კ. ბალმონტი, ვ. ბრიუსოვი...).

სფინქსი – ზომორფული მითიური არსება ლომის ტანით და ადამიანის თავით.

პრაქსიტელი – ანტიკური საბერძნეთის (ძვ. წ. IV ს.) დიდი მოქანდაკე.

„და ვან დეიკის ლანდებივით მწვანდება ღამე“ – ანტონ ვან დეიკი (1599-1641) – გამოჩენილი ფლამანდრიელი მხატვარი. გალაკტიონის სტრიქონი „არაა დაკავშირებული ვან დეიკის ფერწერასთან (რომელსაც ლანდებისა და ღამის ფერწერასთან არაფერი აქვს საერთო), მაგრამ ამ შემთხვევაში ვან დეიკი სინონიმია დიდი ფერწერის... „ლანდებივით მწვანდება ღამე“ ახლოსაა სიმბოლისტურ ფერწერასთან, რომლისთვისაც უცხო არაა ლანდების მოტივი და თამამი ფერები“ (ი. კენჭოშვილი, გალაკტიონ ტაბიძის სამყაროში, გვ. 80).

ატმის ყვავილები (გვ. 81)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5535 (B); დ-130, გვ. 2-3 (C); 5354 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1915, №12, 22 მარტი, გვ. 9 (E); ლექსები, 1919, გვ. 35 (A); გ. „სახალხო საქმე“, 1919, №612, 28 აგვისტო (F); ლექსები, 1927, გვ. 196 (G); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 254 (H); ლირიკა, 1940, გვ. 43 (I); რჩეული, 1944, გვ. 363 (J); ლექსები, 1953, გვ. 142 (K); რჩეული, 1954, გვ. 139 (L); რჩეული, 1959, გვ. 484 (M).

სათაური: – D.

თარიღი: 1916 HJM; 1915 L.

B, C, D ავტოგრაფები ფრაგმენტებია – სამივეში ლექსის მხოლოდ პირველი სტროფია წარმოდგენილი.

2 ავობს| ავობს* C| ჩნდება C; ავობს ბებერი| სცურავს და ავობს E. 3 ყვავილთა... ბანაობს| ფიფქში ბანაობს ყვავილთა ჯარი C; ჯარი| ქარი E; ფიფქით| ფიფქში BD| ფიქრში E. 4 ტყდება| ღელავს E; ნანაობს| ნანაობს* C| იღევა C. 5 ნანაობს| ნანაობს* C| იმღერის C. 6 და... შეხვდა| ჩამოუქროლა E. 7 შეატყო ურეოლა| დაუწყო ბრძოლა E. 8 დაატოლა გაუშლელ| ააყოლა ვარდისფერ E. 9 დაწვდა| ჩასწვდა E| დასწვდა I. 11 იქ... მიღვევით| შუქთა ღივილივით E. 12 გაზაფხულ| ეღვარე E. 16 სწვავდა| წვავდა I. 32 მოჰკვდა| მოკვდა IKLM. 33 დაჰფარა| დაფარა IKM. 35 ზღვები| სევდა E. 39 მსურველი| სურვილი K. 40 გაჰქრა| გაქრა ILM; დასტკნა| დატკნა ILM.

ლექსი დაკავშირებულია გალაკტიონის ადრეული ლირიკის ერთ-ერთ საუკეთესო ნიმუშთან „წუხელი, ღამით“ (ტ. I, გვ. 85) და ყურადღებას იქცევს ვერსიფიკაციული სიახლით – შიდარიტმების ფორმირებით. ი. კენჭოშვილი სილამაზის განადგურების ამ პოეტურ დრამაში არ ნუვოს ფერწერისთვის დამახასიათებელ ნიშან-თვისებებს გამოყოფს (იხ. მისი: გალაკტიონ ტაბიძის სამყაროში, გვ. 89).

ღრუბლები ოქროს ამურებით (გვ. 83)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 39 (A); ლექსები, 1927, გვ. 333 (B); რჩეული, 1944, გვ. 430 (C).

სათაური: ღრუბლები ოქროს ამურებით დასახლებული C.

7-8 უფრო... ფლორენციაში] – C. 18-26 ამ... შენსას] – C.

შენიშნულია, რომ „ღრუბლები ოქროს ამურებით“ განთქმული სასახლე-მუხეუმის პალაცო პიტის ჭერის მოხატულობის იკონოგრაფიულ მოტივს იმეორებს (ი. კენჭოშვილი).

ვეზუვის ფერფლი – მინიშნება ვეზუვის ამოფრქვევაზე (ჩვ.წ. 79 წელი), რომელმაც იმსხვერპლა ქალაქი პომპეი.

stiaciato – ტერმინი აღნიშნავს რელიეფის დამუშავების სპეციფიკურ ტექნიკას რენესანსის ხანაში, უკავშირდება ფლორენციულ სკოლას და გამოჩენილი იტალიელი მოქანდაკის – დონატელოს (1386-1466) სახელს.

ჰიანურები (გვ. 84)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 40 (A); ლექსები, 1927, გვ. 184 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 237 (C); რჩეული, 1944, გვ. 359 (D); რჩეული, 1959, გვ. 482 (E).

თარიღი: 1916 CE.

25 გამმას] გამას E.

„მიდის ოპერა „ლაკმე“ – ფრანგი კომპოზიტორის ლეო დელიბის (1836-1891) ოპერა, რომლის მთავარი პერსონაჟია ინდოეთის უმაღლესი ქურუმის ასული ლაკმე.

„ხშირად ვიგონებ ვერლენს/ როგორც დადუპულ მამას“ – სტეფან მალარმე (1842-1898) პოლ ვერლენის (1844-1896) შესახებ წერდა: „ახალგაზრდობის ნამდვილი მამა არის ვერლენი, დიდებული ვერლენი“. ჭაბუკი გალაკტიონი, როგორც ჩანს, დიდი ფრანგი პოეტის შემოქმედებით მემკვიდრედ მიიჩნევდა თავს.

საღამო (გვ. 86)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6442-6448 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 42 (A); ლექსები, 1927, გვ. 26 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 43 (D); რჩეული, 1944, გვ. 269 (E); რჩეული, 1954, გვ. 209 (F); რჩეული, 1959, გვ. 380 (G);

სათაური: – B; ძველი ორნამენტი D.

თარიღი: 1915 FG.

5 მაცხოვრისადმი] უუძველესი D. 10 ჯვარი] კართან D. 12, 32 ანგელოსთ] დეღვაჲ და D; ანგელოსთ] ანგელოსთ FG. 13, 33 შენ ღვთისმშობელთ] ორნამენტებო კარის D. 15 დავით ნარინის ჯვარი] გამოუთქმელი ჯავრი D. 26 ჯვარზე] უცებ D. 30 ჯვართან მისული] ქვებზე ასული D.

სუბიექტურ, ემოციურ-ასოციაციურ სახისმეტყველებაზე დაფუძნებული ეს ლექსი „არტიტულ ყვავილებში“ ერთი ყველაზე იდუმალი ტექსტია.

კარის ღვთისმშობელი – ათონის ივერიის ღვთისმშობლის სასწაულმოქმედი ხატი, იგივე კარიბჭის ღვთისმშობლის ხატი, „პორტიცისა“ ანუ კარის მცველი.

დავით ნარინი – რუსუდან მეფის ძე, საქართველოს მეფე XIII საუკუნის მეორე ნახევარში (1245-1293).

ლექსის ანალიზი იხ.: ი. მერაბიშვილი, გალაკტიონის Meri. პროტოტიპის ძიება, გვ. 97-106.

მინ არის ეს ქალი? (გვ. 88)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 2689 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 44 (A); ლექსები, 1927, გვ. 139 (C); რჩეული, 1944, გვ. 333 (D).

სათაური: – B.

თარიღი: 1916 C.

B-ში წამოდგენილია ძირითადი ტექსტის 1-4 სტრიქონების ვარიანტი:

მიმაფრენდა ნაპრალებზე
ღურჯა ცხენი...
უცებ თვალწინ ღრმა უფსკრული
გაიშალა...
უკუნებლად დაჭრილი ვარ
დამეხსენი!

პირველი პუბლიკაციის შემდეგ „ვინ არის ეს ქალი?“ კიდევ ორჯერ დაიბეჭდა – 1927 და 1944 წლის კრებულებში, რომლებშიც ლექსს წამოდგარებული აქვს „არტისტული ყვავილების“ ეპიგრაფები.

რ. ბურჭულაძე ტექსტის პირველ ოთხ სტრიქონს, რომელთაც, მისი აზრით, ნაწარმოების შინაარსთან არაფერი აქვს საერთო, უკავშირებს ანტიკურ მითს ბელერაფონტზე, ხოლო ლექსის დარჩენილ მონაკვეთს განიხილავს პოლონელი სიმბოლისტი მწერლის – სტანისლავ პშიბიშევსკის (1868-1927) პიესა „თოვლთან“ მიმართებით (იხ.: „მხოლოდ ინტერალები...“, გვ. 208-209, 131-133).

სიკვდილი მთვარისაგან (გვ. 89)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 45 (A); გ. „სახალხო საქმე“, 1919, №612, 28 აგვისტო (B); ლექსები, 1927, გვ. 176 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 228 (D); რჩეული, 1944, გვ. 356 (E); რჩეული, 1959, გვ. 481 (F).

სათაური: სიკვდილი მთვარისაგან BDF.

თარიღი: 1916 DF.

3 მშვიდათ] მშვიდად DF. 9 შთაინთქენ] შთაინთქენ F.

ი. კენტოშვილი ამ ლექსს თითქმის პარნასულ, გოტიესებურ ლექსად მიიჩნევს, როცა „ავტორი მთლიანად გასულია ტექსტიდან, მისი ხმა არსად არ ისმის“ (იხ. მისი: გალაკტიონ ტაბიძის სამყაროში, გვ. 167).

ვ. ჯავახიძის ცნობით, ამ იდუმალი ლექსის განმარტება თავად გალაკტიონმა ვერ მოახერხა და „დაინტერესებულ ცნობისმოყვარეს გაუბრაზდა: მე თვითონ არ ვიცი და შენ როგორ აგისხნაო“ (იხ.: „უცნობი“, გვ. 224).

ერატო – ძველი ბერძნული მითოლოგიის პერსონაჟი, სასიყვარულო პოეზიის მუზა.

ოს (გვ. 90)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6552 (B).

ნაბეჭდი: კრ. „სხივი“, 1916, გვ. 84 (C); ლექსები, 1919, გვ. 46 (A); ლექსები, 1927, გვ. 144 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 134 (E); რჩეული, 1944, გვ. 334 (F); რჩეული, 1959, გვ. 368 (G).

სათაური: – B; Nocturne C.

თარიღი: 1915 წ. წაღვერი C; 1914 DEG;

2 ღამემ] მთვარემ C. **3** სარკმლის] სარკის DEFG. **7** გრძნებათ] გრძნობათ EG. **12** ჩნდება ვნებათ] სცხრება ფიქრთა C.

იხ. კომენტარი ლექსისა „თეთრი ღანდებით“ (გვ. 15).

ლექსი საყურადღებოა ვერსიფიკაციული ნოვაციით – რითმის ტაქტიდან ტაქტიში დინამიკური გადასვლით.

შუალისა და ვიოლდუს შუსახეზ (გვ. 91)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 47; ლექსები, 1927, გვ. 124; თხზულებანი, I, 1937, გვ. 181; რჩეული, 1944, გვ. 323.

„ლექსი ენობრივი ქსოვილის უკიდურესი ავტონომიურობითა და

პოეტური ტექნიკის უზენაესობით გ. ტაბიძის ლირიკაში ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მაღარმესეული ლექსია. ეს „ფრანგული კოდით“ – „ვეროპული“ კულტურის მეტონიმიებით გაწყობილი ლექსი გადაძახილია მაღარმესეულ პერმეტულ ტექსტებთან“ (ი. კენჭოშვილი).

„ვენერა სარკესთან“ – გაგრძელებული თემა მხატვრობაში. ცნობილია ველასკესის, რაფაელის და რუბენსის ამ სახელწოდების ტილოები.

ჟან ფრაგონარი (1732-1806) – ფრანგი ფერმწერი, რომელიც მუშაობდა როკოკოს სტილში.

პალაცო პიტი – ისტორიული სასახლე ფლორენციაში, მედიჩების ყოფილი რეზიდენცია, ფლორენციის უდიდესი მუზეუმი.

პერუჯა – იტალიის ერთ-ერთი რეგიონი. დამოუკიდებელი სახელმწიფო ისტორიული ვენეციის რესპუბლიკის ფარგლებში.

„ხმები მასენეტა“ – ჟიულ მასნე (1842-1912), ფრანგი კომპოზიტორი, პოპულარული XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე. ცნობილია, რომ გალაკტიონი „მერის“ მასნეს „ელეგის“ მელოდიის ფონზე კითხულობდა.

ვიოლე – სავარაუდოდ, ფრანგი არქიტექტორი, მხატვარი და ხელოვნების თეორეტიკოსი ვიოლე ლე დიუკი (1814-1874), რომელმაც 1850 წელს აღადგინა პარიზის დეთვისმშობლის ტაძარი. ავტორი ენციკლოპედიური ილუსტრირებული წიგნისა „შუა საუკუნეების ყოფა და გართობანი“ (ნ. დარბაისელი).

ლექსი განხილულია შემდეგ ნაშრომებში: თ. დოიაშვილი, ლექსის ეფონია (თბ., 1981, გვ. 180-183); ი. კენჭოშვილი, „ვუალისა და ვიოლეს შესახებ“ (კრ. „ლიტერატურული ძიებანი“, XX, 1999, გვ. 271-273); ნ. დარბაისელი, სამი ლექსი „არტისტული ყვავილებიდან“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, V, გვ. 83-92).

შენიშვნები (გვ. 92)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 6570 (B); 5385 (C).

ნაბეჭდი: კრ. „სხივი“, 1916, გვ. 85 (D); ლექსები, 1919, გვ. 48 (A); ლექსები, 1927, გვ. 291 (E); თხზულებანი, II, 1937, გვ. 369 (F); რჩეული, 1944, გვ. 410 (G); რჩეული, 1954, გვ. 178 (H).

სათაური: „რას ამბობენ ვერხვები“ B.

თარიღი: 1915 ბაკურიანი. ივლისი C. 1915 წ. წადვერი D. 1915 F. 1912 H.

3 ტყეს] ნისლს CD; გაიფრენს] გადაშლის BCD. **5** უშორეს] სა-
ოცარ* B] სევდიან BC. **7** ძველი... სმით] ხან სასიამოდ* B] ძველ
ღვინოსავით BCD; უგონოდ] ხან მწარედ* B] ტკბილად და BCD. **7-8**
სტრიქონებს შორის B-ში იკითხება: [...] მეოცნებე სულს, სიზმარისე-
ბურ ლანდებს თანაბრად. **8** სადღაც დაკარგულ] მოგონებათა BC. **9**
მოგონებებში] გრძნეულ შრიალში BCD; ვიჭერ] აფრქვევს* B. **10, 18**
წინად... წინად] წინედ... წინათ B] წინათ... წინათ H. **12** იყვენ] იყვნენ
H; მიეძინათ] ესლა სძინავთ B. **13** დელავს] თრთიან* B; მწყობრი
თეთრი C. **13-14** სტრიქონებს შორის B-ში გადახაზულია:

და ყოველივე ნისლმა დაჰფარა.
დრომ, დრომ დაჰფარა.
ან და არც ერთი აქ არ ყოფილა.
გულის მიუყნდა მწარე იარა.
წელი წელს გაჰყვა [...] ჩქარა.

14 მას... და] საუკუნეთა მძლე* B] მას შემდეგ ბედის მძლე BD.
14-18 მას... წინად]

ეს იყო ვერხვის ფოთოლთა კვნესა,
ოჰ, მეგობარო, რარიგად გძინავთ,
რარიგად გძინავს, ჩემო პრინცესა C.

15 ქარის] ზვირთთა* B] ქართა B. **16** შენ... ხარ] და გიციდი, გიც-
დი* B] საით ისვენეს B. **17** რისთვის ან] რად? რისთვის? B; ვისთან]
სანამ* B] ან ვისთან B. **18** სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

განმეორებას კი ისევ ვუცდი,
ლოდინში
ეს იყო ვერხვის ფოთოლთა კვნესა,
გამოიღვიძეთ, ესლა ნუ გძინავთ.
ნუ გძინავთ, ნუ ჰკლავთ ჩემს სიცოცხლესა.

19-ე სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

ოჰ, მეგობრებო, რარიგად გძინავთ.
რარიგად გძინავს, ჩემო პრინცესა.
დრომ ყვავილები [...]

BD-ში ლექსს ბოლოში ემატება:

ყოველთვის როცა დაბერავს ქარი
და ნისლს მთებისას გადაშლის აურად,
ვერხვის ფოთოლთა თეთრი ლაშქარი
აშრილდება სვედიან ზღაპრად

D-ში ამ სტროფის პირველ სტრიქონში ნაცვლად სიტყვისა „ყოველთვის“ არის „და ეხლა“, მეოთხე სტრიქონში კი ნაცვლად სიტყვისა „აშრილდება“ B-ში ჯერ იყო „ძველ დროს მაგონებს“, შემდეგ – „წარსულს მაგონებს“. D-ში არის „წარსულს მაგონებს“. იხ. კომენტარი ლექსისა „თეთრი ლანდებით“ (გვ. 15).

პარალელი (გვ. 93)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5386 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 49 (A); ლექსები, 1927, გვ. 117 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 169 (D); რჩეული, 1944, გვ. 322 (E); რჩეული, 1954, გვ. 196 (F).

სათაური: კონტრასტები B.

თარიღი: 1912 F.

2 იასამანთა გროვათ] ნაცნობი სივრცით მოდის B. 3 ვედრების...
ნელი] ოცნება გამოუთქმელი B. 7 პანი დაქრის] ნისლი იძვრის B;
დაქრის] დაჰქრის CDEF. 11 როცა შურივით] სადაც ნისლივით B. 12-
13 ასე... გაოცება] უფრო მკაფიო არის კაშკაში/ უფრო დიდია გასხ-
ივოსნება B. 14 ნელობა] ვით ფშვინვა B. 16 გოიას] რემბრანდტის
B; ბოტჩინელის] ბოტჩინელის F. 18 სულ... ზარის] მაგრამ სრბოლაა
შავი დრუბელის B. 19 მზის... დამჟკნარი] თრთის მხიბლავად ვით

წყნარი B; დამტკნარი] დამტკნართა CDEF. **20** იჭვით] ეჭვით F; მხატვარის] ვრუბელის B. B-ში ლექსს ბოლოში ემატება:

შენთვის არც ერთი არ არის უცხო,
მათში საერთო ჰპოვე, იცანი.
და სხვადასხვა გზით მისვლა ერთ გზასთან
იყოს მარადის შენი მიზანი.

ლექსთან მიმართებით არსებობს გალაკტიონის საინტერესო ჩანაწერი: „მოხდა ასეთი რამ: გაერთიანდა ორი საწყისი: ლირი-ულობისა და რევოლუციური დრამატიზმის, პათოსის. პირველი არ იჩრდილება მეორეთი და მეორე პირველით. პარალელი – ლექსი ნათლად ჰხატავს ორ მოპირდაპირე მიმდინარებას ხელოვნებაში. გოია და ბოტტიჩელი, შელლი და ბაირონი, მაიაკოვსკი და ესენინი (შეიძლება, ძალიან შორეულად), ჩემში კი ეს მთავარია“ (სგ, XVIII, გვ. 67-68).

ფრანსისკო გოია (1746-1828) – ესპანელი ფერმწერი, გრაფიკოსი და გრაფიკორი.

სანდრო ბოტიჩელი (1445-1510) – ადრეული რენესანსის ხანის იტალიელი მხატვარი, სივაქიზითა და დახვეწილობით გამორჩეული ნამუშევრების ავტორი.

„დემონი იჭვით საესე მხატვარის“ – იგულისხმება რუსი მხატვარი მიხაილ ვრუბელი (1856-1910), რომელმაც დემონის თემაზე არაერთი ტილო შექმნა. იგი ავტოგრაფში პირდაპირ არის დასახელებული.

„და სეგანტინის „Ave Maria“ – იტალიელი მხატვარი ჯოვანი სეგანტინი (1858-1899) და მისი ცნობილი ტილო ღვთისმშობლის გამოსახულებით.

ზარღების შრიალი (გვ. 94)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 50 (A); ლექსები, 1927, გვ. 190 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 247 (C).

თარიღი: 1916 C.

11 განუძრევლად] გაუნძრევლად C. **20** ანგელოზ] ანგელოს BC. **36, 39** გარედ] გარეთ C. **37** დაქრის] დაჰქრის B.

ლექსში საგრძნობია ედგარ პოს ქმნილებათა („ყორანი“, „ლი-გეა“, „ეშერთა სახლის დაცემა“...) იდუმალი ატმოსფერო.

ჩვენი საშუაანი (გვ. 96)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 52 (A); ლექსები, 1927, გვ. 76 (B); თხ-ზულებანი, I, 1937, გვ. 115 (C); რჩეული, 1944, გვ. 304 (D); რჩეული, 1959, გვ. 390 (E).

სათაური: წარსულის ჩრდილები CE.

21 ამელამ] ამალამ E. 24 გადაცდა] გადასცდა E. 46 ქრიან] ჰქრი-
ან BCDE.

კახაბერი – ქვეყნისთვის თავდადებული გმირის ზოგადი სახელი. მას მოიხსენიებს დავით გურამიშვილი: „ვინც არა ჰგავს კახაბერ-სა/ მე ვერ ვიტყვი კახაბერად“. კახაბერი ნახსენებია გალაკტიონის ჩანაწერში მამია გურიელზე: „მამია ხანდახან ბავშვებს მკლავებს უშინჯავდა და თავისებური სიძინჯით, თითქოს სიტყვები სხვა ქვეყნიდან მოდისო, კითხავდა ახლო მყოფს: დახედე, რა მკლავი აქვს, ვერ გასწევდა კახაბერობას?“ (სგ, XXIII, გვ. 150).

მთაწმინდის მთვარე (გვ. 98)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 618 (B); 1086 (C); 1916 (D); 3348 (E); 7441 (F); 7767 (G); 24361 (H).

ნაბეჭდი: ჟ. „ცისფერი ყანწები“, 1916, №1, გვ. 6 (I); ლექსები, 1919, გვ. 54 (A); გ. „სახალხო საქმე“, 1919, №612, 28 აგვისტო (J); ლექსები, 1927, გვ. 4 (K); კრ. „პატარა ჩანგი“ 1928, გვ. 92 (L); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 3 (M); ლექსები, 1937, გვ. 74 (N); ლირიკა, 1940, გვ. 29 (O); რჩეული, 1944, გვ. 249 (P); რჩეული, 1954, გვ. 188 (Q); რჩეული, 1959, გვ. 373 (R).

სათაური: ლექსიდან „მთაწმინდის მთვარე“ B; – CDE.

თარიღი: 1915 BHKMOPQ; 1916 წ. ტფილისი G.

2 შობილა] ყოფილა G. 5 ჩუმი] მშვიდი BHI; ნაზი] წყნარი BH; 7

მის... გახვეული] შორეულ მოგონების I; მსუბუქ] სუბუქ CE; **8** მოს-
ჩანს] მოჩანს OMPQ. **9** ოპ] ო CGH] ჯერ E; **9,27** შობილა] ყოფილა
BCDEGH; ნაზი] წყნარი BH] თეთრი DI. **10** ჩემს] ჩემ EP; მოხუცის]
მოხუცთა BH] აკაკის CDEIJPQ; სძინავს] სძინავთ BH; **11** მწუხარე]
სევდიან BCDEGH] მშობლიურ I. **13-27** დაწვევლილ... წყნარი] –BH.
13 დაწვევლილ ყრმას] ბარათაშვილს CDEGIJKLMOPQ] უსაფარ
ყრმას N; ობლად] ობლათ D. **14** ტბის სევდიან] მეოცნებე D; გედათ]
გედად Q. **16** შეისხა] გაშალა C. **17** ოცნებათა] მოგონებათ D. **19-20**
სტრიქონებს შორის I-ში იკითხება:

ვით ევრქვევა ეს ჩანჩქერი ტბის ნაპირს და ტყეებს
და ვით ახვევს კვდომის ბურუსს ვერცხლის მდინარეებს.

23 ჩუმი] ნაზი CE. **25** მგოსანი] პოეტი CO. **26** წაყვება] წაჰყვება
EGINPQ. **27** შობილა] ყოფილა C. **24-27** რომ... წყნარი] –D.

F-ში წარმოდგენილია ლექსის **2-5** სტრიქონები, რომლებიც იძლე-
ვა მხოლოდ ერთ ვარიანტულ სხვაობას: **2** შობილა] ყოფილა.

ნაწარმოების პირველი პუბლიკაციის თაობაზე იხ. კომენტარი
ლექსისა „ლურჯა ცხენები“ (გვ. 200-201).

არსებობს გალაკტიონთან დაახლოებული პირების (ფ. ნიშნიან-
იძე, გ. ჩიქობავა) ცნობები „მთაწმინდის მთვარის“ დაწერის გარე-
მოებებზე. ისინი, როგორც ირკვევა, სხვადასხვა ვარიაციით იმეო-
რებენ პოეტის ნაამბობს, რომლის შინაარსი შემონახულია მის ერთ
საარქივო ჩანაწერში. ახალგაზრდა გალაკტიონი ლიტერატურულ
საღამოში მონაწილეობის მისაღებად ფოთში იმყოფებოდა. ღამის
გათევა გიორგი ქუჩიშვილთან ერთ ოთახში მოუხდა. ზღვის პი-
რას, ღამის სიბნელეში გალაკტიონი აუღელვებია ქალის სიმღერას
(სხვა ვერსიით, გრამაფონზე მრავალგზის განმეორებულ სიმღერას)
მომაკვდავ გედზე. ამ შთაბეჭდილებით დაიწერა იმ ღამეს ლექსი
„გედის სიმღერა“. ეს ლექსი პოეტს წაუკითხავს შეკრებაზე, რო-
მელსაც აკაკიც ესწრებოდა, შემდეგ კი ტექსტი დაჰკარგვია. „მე
ამ პრინციპზე დავწერე მეორე ლექსი, რომელიც თითქმის იგივე
„გედის სიმღერაა“, გადაკეთებული „მთაწმინდის მთვარედ“, – ასე
ამთავრებს თხრობას გალაკტიონი (სგ, XXII, გვ. 222).

რამდენად რეალურია პოეტის მონათხრობი, ძნელი სათქმელია, თუმცა არსებობს გ. ქუჩიშვილის პირადი წერილი გალაკტიონისადმი, რომელშიც ის იხსენებს წარსულს – ფოთს და „გედის სიკვდილს“ (სგ, XXIV, გვ. 285).

„მთაწმინდის მთვარე“ გ. ტაბიძის საპროგრამო ლექსია, რომელშიც გატარებულია ესთეტიზმის დოქტრინიდან მომდინარე შემოქმედების, პოეზიის უზენაესობის იდეა. ნაწარმოები კონცეპტუალურად ახლოსაა გედის სიმღერის იმ ინტერპრეტაციასთან, რომელიც გადმოცემულია პლატონის „ფედონში“.

საბჭოთა ეპოქაში გალაკტიონმა მოისურვა ლექსისათვის ახალი, დროსთან მისადაგებული გააზრება მიეცა. იგი ჩიოდა, რომ, მიუხედავად პოპულარობისა, მისი შემოქმედების ეს ერთ-ერთი გასაღებთაგანი სათანადოდ არ არის შესწავლილი (სგ, XXII, გვ. 317). გალაკტიონი უარყოფდა ნაწარმოების პესიმიზტურ განწყობილებას, წინ წამოსწევდა „რომანტიკულ სიყვარულს სიცოცხლისადმი“ (სგ, XXI, გვ. 528) და კავშირს XIX საუკუნის ქართული პოეზიის ტრადიციებთან (სგ, XIX, გვ. 100-101). „აზრი „მთაწმინდის მთვარისა“ – წერდა იგი, – არის აზრი პოეზიის არსებობის, მისი სიღიადის, მისი „მემკვიდრეობისა“, აზრი – უშიშროებისა სიკვდილის წინაშე...“ (სგ, XVI, გვ. 218-219).

ლექსი გაანალიზებული აქვს ზ. კიკნაძეს წერილში „მთაწმინდის მთვარე“ (ქ. „ლიტერატურა და სხვა“, 1999, №1, გვ. 9-15).

ბოგელენი (გვ. 99)

ნახეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 56 (A); ლექსები, 1927, გვ. 249 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 315 (C).

თარიღი: 1916 C.

სულამითი – ბიბლიური „ქებათა ქების“ ქალი პერსონაჟი, მეფე სოლომონის სატრფო. ლექსში იგრძნობა ამ ტექსტის ატმოსფერო და რემინისცენციები. ნაწარმოები, შესაძლოა, გობელენზე გამოსახული „ქებათა ქების“ რომელიმე სცენით იყოს შთაგონებული.

შიშველი (გვ. 100)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 57 (A); გ. „სახალხო საქმე“, 1919, №612, 28 აგვისტო (B). ლექსები, 1927, გვ. 100 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 145 (D); რჩეული, 1944, გვ. 313 (E); რჩეული, 1959, გვ. 421 (F).
თარიღი: 1915 CDF.

6 შეფერის] შეპფერის CDEF.

ვენერა მილოსელი – ძველბერძნული სკულპტურა, რომელიც სილამაზისა და სიყვარულის ქაღალმერთს გამოსახავს, ლექსში ნახსენებია, როგორც მშვენიერების სიმბოლო ანტიკურ კლასიკურ ხელოვნებაში.

„გ. ტაბიძის „შიშველი“ ერთგვარი პოლემიკაა ქაღის შიშველი სხეულის „ნეოდიონისურ“ გააზრებასთან. სულისა და მატერიალურის დაპირისპირების ნაცვლად, წინ არის წამოწეული ამ ორი საწყისის ჰარმონიული ერთიანობის კლასიკური იდეალი“ (ი. კენჭოშვილი, გალაკტიონ ტაბიძის სამყაროში, გვ. 148).

მიცვალებულის ხსოვნა (გვ. 101)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 58; ლექსები, 1927, გვ. 323; რჩეული, 1944, გვ. 427.

ეს ლექსი, ისევე როგორც „ახალი მოსახლეობა“ (გვ. 120) ყურადღებას იქცევს სინამდვილისა და წარმოსახვის უცნაური თანაარსებობით, რაც ფანტასმაგორიის შთაბეჭდილებას ქმნის.

ზღაპარი (გვ. 102)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 59 (A); ლექსები, 1927, გვ. 24 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 39 (C); რჩეული, 1944, გვ. 266 (D).

2 პირად] პირას D. 9 სჩანს] ჩანს C.

ორხიდეები (გვ. 103)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 60 (A); ლექსები, 1927, გვ. 323 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 373 (C).

თარიღი: 1915 C.

10, 12 სტიროდენ] სტიროდენ C. **13** ხარობდენ] ხარობდენ C.

„ორხიდეები“ მიანიშნებს სიმბოლისტური ფლორის შემოსვლაზე გალაკტიონის პოეზიაში.

ლექსი ფრანგი მწერლის ვილიე დე ლილ-ადანის (1838-1889) „სასტიკი მოთხრობების“ ერთ-ერთ ტექსტთან („ვერა“) მიმართებით განხილულია ე. კვიციანიშვილის წერილში „ოცნების გამოსარჩლება“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, III, გვ. 189-203).

მბლოვიარე სმრაჟიმები (გვ. 104)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 61 (A); ლექსები, 1927, გვ. 86 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 127 (C); რჩეული, 1944, გვ. 307 (D); რჩეული,
1959, გვ. 459 (E).

თარიღი: 1916 BCE.

სათაური: მარმარილოს ქვეშ CE.

2 მარმალილო] მარმარილო CDE. **9, 10** სტიროდენ] სტიროდენ
C] ტიროდენ E. **17** გამოსცალე] გამოცალე E. **25** სდგანან] დგანან E.

„და უაილდის ყვავილივით დაეცი გზაზე“ – სავარაუდოდ, აღუ-
ზია ოსკარ უაილდის ზღაპარზე „ბუღბუღი და ვარდი“.

ავდრის მოლოდინი (გვ. 105)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 62 (A); ლექსები, 1927, გვ. 185 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 239 (C); რჩეული, 1944, გვ. 360 (D); რჩეული,
1959, გვ. 483 (E).

სათაური: ავდრის მოლოდინში E.

თარიღი: 1916 CE.

19 ეხლა] ახლა E. **30, 32** მიყვება] მიჰყვება BCDE.

კატრენული სტროფიკით დაწერილ ლექსში მეოთხე სტროფი სამტაპეიანია, ვ. ჯავახაძის ვარაუდით, მას მეორე სტრიქონი უნდა აკლდეს. ჩვენ არ გავიზიარეთ მის მიერ აღდგენილი ვარიანტი („უცნობი“, გვ. 767), რადგან ნაკლებ სარწმუნოა, რომ გალაკტიონმა ლექსის შემდგომ ოთხ პუბლიკაციაში ვერ შეამჩნია ე.წ. ხარვეზი და მხოლოდ ამიტომ არ გამოასწორა იგი. ამასთან, ჩარევის შედეგად სამტაპეიანი სტროფი კარგავს ექსპრესიულობას.

არ-ღაბრუნება (გვ. 107)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 64 (A); ლექსები, 1927, გვ. 152 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 199 (C); რჩეული, 1944, გვ. 340 (D); რჩეული, 1959, გვ. 474 (E).

თარიღი: 1916 BCE.

8 ტიცინე] ტიცინი BCDE. **13** გიყვარდი] გვიყვარდი BC.

„ვერონეზი და ტიცინე“ – გვიანი რენესანსის გამოჩენილი იტალიელი მხატვრები პაოლო ვერონეზე (1528-1588) და ტიცინო ვენეციელი (1488-1576) – ვერწერის ვენეციური სკოლის წარმომადგენლები.

მივარდნილი აივანი (გვ. 108)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 65 (A); ლექსები, 1927, გვ. 45 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 70 (C); რჩეული 1944, გვ. 283 (D); რჩეული, 1959, გვ. 449 (E).

თარიღი: 1916 CE.

8 ეხლაც] ახლაც E. **22** ოქტავებით] ოქტავებით CE. **30** ტფილისში] თბილისში E.

არსებობს გალაკტიონის ჩანაწერი სათაურით „ამპარტავანი თათარი ეზოში დადის მამალი“, რომელშიც გადმოცემულია ლექსის დაწერის გარემოებანი და განმარტებულია ზოგიერთი სტრიქონი (სგ. XVII, გვ. 510-511). პოეტი მოგვითხრობს: „ლექსი დაწერილია 1918 წელს, თათარი შემოესია ბათუმს... ძალიან ირეოდა თბილისი იმ ხანებში უცხოელებით: ვინ გინდა, საიდან გინდა, რომ აქ არ შეგენიშნათ... თბილისის მოსახლეობაში პროტესტის გრძნობას იწვევდა უცხოელთა ყოფა-ქცევა“... ამ და სხვა ჩანაწერშიც (სგ. XIX, გვ. 102) გალაკტიონი ხაზს უსვამს ლექსის ირონიულ-სატირულ ხასიათს.

დასტურლამალი – ქართული სახელმწიფო სამართლის ძეგლი, შედგენილი მეფე ვახტანგ მეექვსის მიერ 1707-1709 წლებში.

„ოკტავებით ვწერ პოემას“ – ოკტავა, იტალიური გენეზისის სალექსო ფორმა, რვატაქვიანი სტროფი გართიმვის სისტემით abababcc, რომელსაც, როგორც წესი, იყენებდნენ ეპიკურ პოემებში. ჩანაწერში „მივარდნილი აივანის“ შესახებ გალაკტიონი მიუთითებს, რომ მას მართლაც ჰქონდა ასეთი პოემა.

„ტფილისში მეფობს თათარხან“ – თათარხან (ნიკოლოზ) დადემქელიანი, სვანეთის მთავართა შთამომავალი, სიღამაზით განთქმული ვაჟკაცი, რომელმაც ქუთაისში ცოცხალ სურათებად დადგმულ „ვეფხისტყაოსანში“ (1892) ტარიელი განასახიერა. 1918 წელს ანუ ლექსის დაწერის დროს იგი ცოცხალი აღარ იყო.

„სასახლე გახდა თილისმა“ – პოეტი განმარტავს: „თილისმა – აქ ნიშნავს დიდად მიმზიდველ რამეს. იტყვიან: „როგორ მოათილისმა“, „რა თილისმა აქვს ასეთი“ – რა ჯადო აქვს ასეთი, როგორ იზიდავს!“

„ჩინებულება ჩინელი“ – პოეტის განმარტებით: „ჩინელი“ აქ ნიშნავს, უბრალოდ, უცხოელს, უცხო ვინმეს, ან უცხო რამეს... „ჩინებულება“ – იტყვიან უცხო რამეზე (და არა მხოლოდ იმ გაგებით, რომ კარგია). ჩინებულება, ესე იგი ღირსება...“. ლექსში გამოთქმას ირონიული ხასიათი აქვს.

„მივარდნილი აივანი“ გაანალიზებულია ნ. დარბაისელის წერილში „სამი ლექსი „არტისტული ყვაეილებიდან“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, V, გვ. 93-102).

აბაჰის ლანდი (გვ. 110)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1627 (B); 5528 (C); 5555 (D); 6574 (E); 2-დ, გვ. 6 (F).

ნაბეჭდი: გ. „ახალი კვალი“ 1915, №1, 4 მაისი (G); ლექსები, 1919, გვ. 67 (A); ლექსები, 1927, გვ. 95 (H); თხზულებანი, I, 1937, 138 (I); ლექსები, 1937, გვ. 76 (J); ლირიკა, 1940, გვ. 27 (K); რჩეული, 1944, გვ. 312 (L); რჩეული, 1954, გვ. 226 (M); რჩეული, 1959, გვ. 392 (N).

სათაური: სიზმარი* D; – BE.

თარიღი: 1915 HIJLMN.

2 მდუმარე] მწუხარე* C; მხარეს] ღამეს* B; შორი მთებისას] მთები ველიდან* B] ბარიდან მთამდი B; მდუმარე... შორი] მხარეს მწუხარეს, არეს* C. 3 დახარის] დაჰხარის C; ღამე... ანდამატი] მთვარის შუქთა დოლბანდი* C] მთვარის შუქთა ანდამატი C. 4 იქ] და BC. 5 გამოჩნდა მაღალ] შორით გამოჩნდა C. 6 ჭადარით... თმები] ჭადარა ვერცხლის სიმძიმით B. 8 იყო] იყვენ BC; მთიები] ვარსკვლავნი* C. 9 მძიმე... დაღლილ] მომაგალ მგოსნის C. 10 მძიმე... ფეხის] მძიმე... ფეხის* B; მძიმე... გრძნობდა] სვლას ჰგრძნობდა ნაზი, ვით აბრეშუმში B; აქ ნაცვლად სიტყვისა „ნაზი“ იყო „თეთრი“. 12 მოძრაობდა] მდუმარეობდა C; მოძრაობდა... მნათობთა] მიღლეავდა მის თეთრ ნაკვთებზე* C. 13 აღელვებულ] უცნობ ოცნებათ* C. 14 თანაბარ] მოხუცის C; მოახლოებას] ნახლოები B. 15 და დიდი] სამშობლო C. 17 ზვირთები] ფოთლები* C. 18 მაშინ ბავშივით] მიღუმდა შამბი C; შქერი] შქერა B. 19 შესწყდა] შეწყდა H; მდინარეთ] ნაკადის* C. 20 გრაადმა] გრიალმა B] ვარსკვლავმა C; გზა მრავალფერი] გუნდმა ჩირაღდნად* C; გზა] გზამ C. 21 ნაპერწკლის დროშით] შუქთა ტალღები* C] ნაპერწკლით ცეცხლი C. 22 შუქით] ცეცხლით C. 23 გზა იშვიათი] თეთრი წყვილია C. 24 სანთლებით] ნაბიჯით C. 25 მაღალი] აკაკის C. 26 ოჰ... განსაცდელი] ო, განსაცდელი მოვიდა სოფლად B; ოჰ... მახლობლად

არა, დიდია დღეს გასაცდელი
და არ დაგვტოვებს მზე-კაცი ობლად
რომ არ აანთოს ისევ სანთელი
სასიქადულო ხატის მახლობლად. C

ეს სტროფი ნასწორებია. თავდაპირველად იგი ასე იკითხებოდა:

არა, არასდროს ის არ დაგვტოვებს
ამ განსაცდელში მარტო და ობლად,
რომ არ აანთოს სველი კანდელი
განადგურებულ ქართლის მახლობლად.

მეოთხე სტრიქონზე „განადგურებულის“ გვერდით მიწერილია „დავიწყებული“.

30 იქნება ჩვენში] მსხნელად და ფარად **B. 31** ჩვენთან] ჩვენში ***C.**
32 სილიადეში] რჩეულ მეგობრად* **C]** კორიანტელში **C. 33** ლურჯ] **ნაზ C. 33-**ე სტრიქონის შემდეგ **C-**ში გადახაზულია:

თუ აღტაცება გარემოგვიცამს
ის აღტაცებას მისცემს თავის სულს.
ჩაგვთვლემს და მაშინც ის არ მოგვაკლებს
სამარადისო ძიების [?] ჩურჩულს.

ამის შემდეგ **C-**ში იკითხება:

განგვინათებს დღეს, გაგვითევს ღამეს,
განთიადისთვის დამწვარი ხმებით,
როცა ეკლიან გზაზე მოწამის
გვირგვინის ეკლით დავიქანცებით.
თუ აღტაცება აგვაცლის ეკლებს,
ის აღტაცებას მისცემს თავის სულს,
ჩაგვთვლემს და მაშინც ის არ მოგვაკლებს
სამარადისო ძიების ჩურჩულს.

ეს ფრაგმენტი ნასწორებია. მასში შეტანილია შემდეგი ცვლილებები: **2** განთიადისთვის დამწვარი] საგანთიადო, საამო*. **3** მოწამის] ლტოლვისგან*. **4** გვირგვინის... დავიქანცებით] გული გატყდება და დავიღლებით. **5** აგვაცლის ეკლებს] გარემოგვიცამს*.

34 არ... უსიტყვოს] მას ჩვენთვის მადლი არ ენანება **B;** და... უსიტყვოს] არ მოგვაკლებს შუქს* **C. 35** მისი... მადლით] ქვეყნის ციური

მადლით B. 35 პოეტის... ანთება] მისი სიმღერის სხივი ფერადი C.
მადლით] მადლით H. 37 ეს მოლანდება] აკაკის ლანდი C.

D-ში ლექსი ასეა წარმოდგენილი:

აკაკის ლანდი

აღმოსავლეთის მთებს იქით, სადაც
ათეთრდა მთვარის შუქთა დოღბანდი,
მყუდრო, ლამაზი და დიდებულნი
გამოჩნდა მოხუც აკაკის ლანდი.
თეთრი ჭადარით მოსილი თმები
ელავდა ვერცხლის ელვა-ციმციმით,
და სახე მისი იყო გზნებულნი
საგაზაფხულო ღვთაებრივ ღიმით.
ის მოდიოდა მძიმე ნაბიჯით
როგორც სტიქიის დაღლილი ძალა.
მთა მის ნაბიჯზე ორად გაიპო
და ტყემ სისწრაფით გზა დაუცადა.
ხალხი უეცრად მუხლზე დაემხო
და ხმა გაისმა აკაკის წყნარი...
„ვინ არის ჩემი დიდი მემკვიდრე,
ვინ არის ღირსი, წაიღოს ქნარი“,
მაგრამ ამოდ მოუწოდებდა,
მემკვიდრე ღირსი არსაით სჩანდა.
დაჰკიდა თავი მაშინ მოხუცმა
და მწარე ფიქრით დანაღვლიანდა.
თითქო მოხუცის უეცარ ფიქრზე
ექვსი მგოსანი წინ წადგა ნელა,
მათ როგორც მთების მძლავრი არწივი
წინ მოუძლოდა ვაჟა-ფშაველა.
შემდეგ აბაშელს და შანშიაშვილს
უცხო და ტკბილი ხელთ ეპყრათ ქნარი
და გრიშაშვილის გაისმა ხმები,
და რუხაძემაც დარეკა ზარი.
დარეკა ზარი იქ ქუჩიშვილმაც
და ცად აღაპყრეს ყველამ ხელები.

მაშინ ერთ დიდს და ხმოვან ქნარს ჰგავდენ
ჩვენი რჩეული პარნასელები...
ვინ არ იგოძნობდა იმ სანატრელ დროს,
რომ ყველა თავის მგოსანთან არის,
რომ ყველა ერთად ღირსია ერთი
დაუმონებელ აკაკის ქნარის.

D ვარიანტში გადახაზულია თავდაპირველი სათაური „სიზმარი“
და ლექსის საწყისი სტრიქონები:

დაღლილ-დაქანცულს მე ჩამეძინა
და სიზმრად ვნახე აკაკის სახე
დაღლილს, დაქანცულს ჩამეძინა...

ამ ტექსტში შეტანილია შემდეგი ცვლილებები:

2 ათეთრდა... შექტა] მთებს დაეფარა ღამის*. **2-3** სტრიქონებს
შორის გადახაზულია: როგორც ჩვენება გასაკვირველი, მე დამეს-
იზმრა აკაკის ღანდი. **10** როგორც] ვით*. **11** მის] იმის*. **36** დაუმო-
ნებელ] აკაკის ჰანგის*.

E ავტოგრაფის ტექსტი გადახაზულია და ასე იკითხება:

იყავი ჩემთვის, იყავი ჩემთან!
იყავი ჩემში მარად და მარად,
ჩემი სიზმრების რჩეულ მეგობრად,
ჩემი ფიქრების ნაზ ნიაჟქარად.

განმინათე დღე, მითიე ღამე,
საგანთიადო მიმდერე ხმები,
როცა ეკლიან გზაზე ლტოლვისგან
გული გატყდება და დავიღლები.

თუ აღტაცებამ გარემომიცვას,
შენც აღტაცება მიეცი შენს სუელს,
ჩამთვლემს და მაშინც არ მომაკლებდე
სამარადისო ძიების ჩურჩულს!

მეათე სტრიქონში ნაცვლად სიტყვებისა „მიეცი შენს“ იყო „მიანიჭე“.

F-ში ლექსი ასეა წარმოდგენილი:

აკაკის ლანდი

მხარეს მწუხარეს, არეს მთებისას
ჩამოეფარა შუქთა დოღბანდი
და როგორც ლანდი მწუხარებისა
შორით გამოჩნდა აკაკის ლანდი.
თეთრი ჭადართ მოსილი თმები
ელავდა ელვის ელვა-ციმციმით
და მე ვტკბებოდი და კვლავ ვტკბებოდი
დიდებულ სახის ღვთაებრივ ღიმით.
განცვიფრებული მისწერებოდნენ
მომავალ მოხუცს სპეტაკი მთები,
და საიდუმლო ბუტბუტით შესდგნენ
მშფოთარ ყვირილას ჩქარი ზვირთები.
მიდუმდა შამბი, მიდუმდა შქერი,
შესწყდა ნაკადის ზვირთების მღერა.
მხოლოდ ვარსკვლავთა გუნდმა ჩირაღდნად
შუქთა ტალღები ააჩანჩქერა.
და საიდუმლო ცეცხლით შემოსა
მიწენარებული თეთრი წყვილიადი,
ჩუმაღ... მოღლილი ნაბიჯით მოდის
მწუხარე ლანდი, აკაკის ლანდი.
აქ მწარე გზა აქვს წინასწარმეტყველს
და მე არ ვიცი, რისთვის, რად მოდის,
განა დიდებით არ მივაცილეთ
მგოსანი იგი სასაფლაომდის?
აქ მწარე გზა აქვს წინასწარმეტყველს,
შეჩერდი, შური იღვიძებს ბრბოში,
არ არის წმინდა, უმწიკვლო გრძნობა
და სიყვარული საქართველოში.
არ არის გრძნობა პატივისცემის,
არ არის კაცი და მეგობარი,
რომ ოდნავ მაინც შეუმსუბუქოს

დადლილ მაცხოვარს წამების ჯვარი.
ვინ იცის, იქნებ კიდევ დაადვან
ბოროტების და გესლის ხუნდები,
შენ ხომ არასდროს, არასდროს მეტად
სამშობლო მთებს არ დაუბრუნდები
და შენი ქვეყნის საცოდავ შვილებს
არ ეტყვი ჩვეულ მწარე საყვედურს
მათ ურცხვობა და უგრძობლობაზე,
მაგრამ ეჰ, კმარა, ვინ დაგიგდებს ყურს...
მხარეს მწუხარეს, არეს მთებისას
დახარის მთვარის შუქთა დოღბანდი
და გაჰქრა ლანდი მწუხარებისა,
მწუხარე ლანდი... აკაკის ლანდი!

ამ ტექსტში შეტანილია შემდეგი ცვლილებები: **2** მთებისას] საჩხერის*; იქვე გადახაზულია „არ სცხრება გული მთაწმინდის“. **3** სტრიქონი გადახაზულია. გვერდით მიწერილია: მთვარის შუქთა დოღბანდი. **5** შორით გამოჩნდა] კვლავ მომაგონდა*. **7** ელვის] ვერცხლის*. **10-13** სტრიქონები გადახაზულია. იქვე მიწერილია:

ფეხის ხმას გრძობდა,
შეუცნობ-ხშირი შრიალით შეერთა
მშობლიური ტყის მწვანე ფოთლები.

21 მწუხარე... ლანდი] აკაკის ლანდი, მწუხარე ლანდი*. **29** და სიყვარული] არ არის სული. **30** პატივისცემის] ძველებურადვე*] დასაფლავების*. **33** დადლილ მაცხოვარს] დადლილი სისხლი. **38-39** სტრიქონებს შორის გადახაზულია:

არ ნახავ კიდევ, მაგრამ ეჰ, კმარა,
მხარეს მწუხარეს, არეს მთებისას
მთვარის ნათელი ამოეფარა.
და გაჰქრა...

ლექს „აკაკის გარდაცვალების გამო“ (იხ. კომენტარი, გვ. 170) ძალიან მალე მოჰყვა დიდი მგონისადმი მიძღვნილი მეორე ლექსი „აკაკის ლანდი“, რომელმაც საზოგადოებაში პოპულარობა მოიპოვა.

ნაწარმოები გაანალიზებულია ზ. კიკნაძის (გ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1983, №1) და ლ. ბრეგაძის (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, V, გვ. 61-71) ერთსა და იმავე სახელწოდების წერილებში – „აკაკის ლანდი“.

მას ბახელილი დარჩა თვალში (გვ. 112)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 69 (A); გ. „ერთობა“, 1919, №192 (B); ლექსები, 1927, გვ. 441 (C); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 55 (D); რჩეული, 1944, გვ. 106 (E); რჩეული, 1959, გვ. 520 (F).

თარიღი: 1917 CDF; 1918 E.

11, 27 უსმენდნენ] უსმენდენ F. **17** უამიდობით] უამინდობით F. **24** აქ] იქ C.

ლექსში, რომელსაც მზის ჩაქრობისა (ბაირონის „წყვილიაღი“) და დედამიწის კედომის (პ. ლაფორგის „სამგლოვიარო მარში დედამიწის გარდაცვალების გამო“) თემებს უკავშირებენ, გლოვის სავარაუდო ობიექტად, სხვადასხვა ინტერპრეტაციით, მიჩნეულია ქრისტე, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ევროპული კულტურა.

ცერერა – მიწათმოქმედებისა და ნაყოფიერების ქალღმერთი რომაულ მითოლოგიაში, რომელსაც უკავშირდება უძველესი წარმოდგენა მცენარეულობის აღმოცენებასა და კვდომაზე.

ნაწარმოები განხილულია შემდეგ წიგნებში: რ. ბურჭულაძე, „მხოლოდ ინტერგალები...“ (გვ. 170-186); ლ. სორდია, გალაკტიონ ტაბიძის ფილოსოფიური ლირიკის საკითხები, თბ., 1996, გვ. 128-134; ა. ხინთიბიძე, გალაკტიონი. 15 ლექსი და ერთი პოემა, თბ., 2003, გვ. 54-71; ა. გომართელი, ლიტერატურული წერილები და ესეები (გვ. 23-33).

როგორ ებრძოდენ ზარებს ზარები (გვ. 114)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 71 (A); ლექსები, 1927, გვ. 443 (B); თხზულებანი, II, 1935, გვ. 57 (C); რჩეული, 1944, გვ. 244 (D); რჩეული, 1954, გვ. 18 (E); რჩეული, 1959, გვ. 44 (F).

თარიღი: 1917 BCDEF.

1, 35 ებრძოდენ] ებრძოდნენ EF. **2** დაეკრივარ] დაჰკრივარ BCD. **6** გარედ] გარეთ BCD. **17** ჰეი] ჰე EF. **45** ბნელი] ძველი E. **49** ნაფოტე-ბათ] ნაფოტებად EF. **51** მოყვება] მოჰყვება EF. **53** ეხლა] ახლა CDEF.

ლექსთან დაკავშირებით არსებობს პოეტის ჩანაწერი: „როგორ ებრძოდნენ ზარებს ზარები“ დაწერილია მოსკოვის მოსახლეობის აღწერით გამოწვეული შთაბეჭდილების ქვეშ. მე პირადად ვიღებდი ამ აღწერაში მონაწილეობას. ჩემზე შემადრწუნებელი შთაბეჭდილება მოახდინა – მოსკოვის ბსკერმა, მისმა საშინელმა სილატაკემ (ДНО)“... (სგ, XIX, გვ. 101).

ლექსის მეტრი ოცმარცვლიანია, რაც ძალზე იშვიათია გ. ტაბიძის პოეზიაში.

0.ა. (გვ. 116)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 74 (A); ლექსები, 1927, გვ. 398 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 442 (C); რჩეული, 1944, გვ. 484 (D); რჩეული, 1959, გვ. 417 (E).

თარიღი: 1915 CE.

2 ბავში] ბავში CDE. **5** მოფრინდენ] მოფრინდნენ DE. **6** კივოდა] კიოდა E. **8** ყვაოდა] ჰყვაოდა BCDE.

ლექსის სათაურად გატანილი ინიციალები „ი.ა.“, ვ. ჯავახაძის აზრით, უნდა გულისხმობდეს ირაკლი ამირეჯიბს, მწერალ ჭაბუა ამირეჯიბის მამას (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, I, გვ. 93-94).

სიბერე (გვ. 117)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 75 (A); ლექსები, 1927, გვ. 187 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 243 (C); რჩეული, 1944, გვ. 359 (D).

თარიღი: 1914 C.

პოეტურ ტექსტში გამოხატულ განწყობილებას ეხმიანება ფრაზა ძმის – პროკლე ტაბიძისადმი 1916 წელს მოსკოვიდან გამოგზავნილი წერილისა: „გგრძნობ, რომ თანდათან ვცივდები, ვბერდები“ (სგ, XXIV, გვ. 11).

ლექსში მინიშნებულია ძველ პოეტიკასთან განშორების აუცილებლობა. გამოთქმულია ვარაუდი, რომ „სიბერე“ მეორე წიგნის მომზადების საწყის პერიოდში ჩაფიქრებული იყო, როგორც „არტიტული ყვაილების“ პროლოგი, რაზეც მეტყველებს მისი ინტერტექსტური კავშირები ბოდლერის „ბოროტების ყვაილების“ პროლოგსა და ე.წ. მეორე პროლოგთან (ლექსი „კურთხევა“). ჩანაფიქრი უარყოფილ იქნა (იხ. თ. დოიაშვილი, „არტიტული ყვაილების“ პროლოგი; კრ. „გალაკტიონოლოგია“, II, გვ. 44-46).

სპლინი – მოწყენილობა, ბაირონული გენეზისის ცნება, რომლის ფილოსოფიურ-ესთეტიკური დაფუძნება მოხდა შ. ბოდლერის „ბოროტების ყვაილებში“. გალაკტიონის გვიანდელ ჩანაწერში ვკითხულობთ: „წინად კვალდაკვალ დამდევედა სპლინი“ (სგ, XV, გვ. 19).

ტექსტის ანალიზი მოცემულია თ. დოიაშვილის წიგნში „ლექსის ეფვონია“ (გვ. 115-118).

ედგარი მისამელ (გვ. 118)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 76 (A); ლექსები, 1927, გვ. 340 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 428 (C); რჩეული, 1944, გვ. 436 (D); რჩეული, 1959, გვ. 416 (E).

თარიღი: 1915 CE.

ნაწარმოები დაკავშირებულია ედგარ პოს მხატვრულ სამყაროსთან, კერძოდ, ლექსთან „ყორანი“. **ლენორა** – ამერიკელი პოეტის ლექსში ლირიკული პერსონაჟის გარდაცვლილი სატრფოს სახეულია.

„ვილაც მესამე, ვილაც მახინჯი“ – ამ სტრიქონის გამო გალაკტიონოლოგიაში აზრთა სხვაობაა. ერთი მხრივ, „მესამე“ გააზრებულია, როგორც სიკვდილი, სიკვდილის აჩრდილი, დემონური ძალა, ხოლო, მეორე მხრივ, როგორც აზრობრივი მეტაფორა, რომელიც

თავად ედგარ პოს გულისხმობს – უღმერთოდ დარჩენილ, რწმენა-დაკარგულ პოეტს.

ლექსის შესახებ იხილეთ: რ. თვარაძე, „ედგარი მესამედ“, ჟ. „ცისკარი“, 1980, №9, გვ. 128-133; რ. ბურჭულაძე, „მხოლოდ ინტეგრალები...“ (გვ. 167-168); ა. გომართელი, ედგარ პოს – „აჩრდილს თანაზიარს“ (იხ. მისი: კრიტიკული წერილები და ესეები, გვ. 34-44); დ. წერეთლიანი, „ედგარი მესამედ“ (კრ. „გალაქტიონოლოგია“, IV, გვ. 77-82).

შენ და დემონი (გვ. 119)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 77 (A); ლექსები, 1927, გვ. 311 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 300 (C).

სათაური: – C.

თარიღი: 1915 C.

ლექსი მ. ლერმონტოვის პოემა „დემონთან“ მიმართებით განხილული აქვს რ. ბურჭულაძეს (იხ.: „მხოლოდ ინტეგრალები...“, გვ. 94-100).

ახალი მოსახლეობა (გვ. 120)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 78; ლექსები, 1927, გვ. 328; რჩეული, 1944, გვ. 431.

იხ. კომენტარი ლექსისა „მიცვალებულის ხსოვნა“ (გვ. 234).

ნაწარმოებში ხდება სინამდვილის მითოლოგიზება ტრადიციული მითოლოგიური პერსონაჟების გარეშე. ლირიკული „მე“-ს სუბიექტური ფანტაზიით (ი. კენტოშვილი).

თიბათვე ბაშიღა (გვ. 121)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 79 (A); ლექსები, 1927, გვ. 50 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 78 (C); რჩეული, 1959, გვ. 455 (D).

თარიღი: 1916 CD.

6 ურის] მეგახშის CD.

არაზი (გვ. 122)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 80 (A); ლექსები, 1927, გვ. 25 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 42 (C); რჩეული, 1944, გვ. 267 (D); რჩეული,
1959, გვ. 379 (E).

5 საღაც] შორს კი CE. 9 დაეგვანება] დაემგვანება E.

სახლი ტყის პირად (გვ. 123)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 2556 (B); 8190 (C); 2558 (D).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 81 (A); ლექსები, 1927, გვ. 284 (E);
რჩეული, 1944, გვ. 402 (F); რჩეული, 1959, გვ. 368 (G).

სათაური: ჩონგურისათვის B; – D.

2 ეხღაც] ახღაც G. 12 ტფილისი] თბილისი BG.

B-ში ლექსს კიდევ სამი სტროფი ემატება:

მიყვარს თქვენი სახელის
უცხო მხარეს ხსენება –
მოგონება ღრუბლების
მზე რომ ჩაესვენება.
ბევრი, ბევრი კარგი დრო
ერთად გვიტარებია,
უსულგულო ცხოვრება
ჩაღას გვიდარებია.
ეხღაც ჩემს თვალწინ არის
თქვენი ბინა ტყისპირად

და საღამო მდინარის
გახელილი ცისფერად!

ამ სამი სტროფიდან პირველი წარმოადგენს დასაწყისს ლექსისა „ძველი რვეულიდან“, ხოლო მეორე დასაწყისია ლექსისა „ჩანგო, ბევრი კარგი დრო“.

C-ში წარმოდგენილია ლექსის პირველი და მეორე სტროფები, სადაც თითოეული სტრიქონი ორ-ორჯერ მეორდება. ამ ვარიანტში ლექსის სათაურია „ჩონგურისათვის“ და, სავარაუდოდ, ტექსტი ჩონგურზე შესასრულებელ მელოდიასთან არის მორგებული.

D ვარიანტში წარმოდგენილია მხოლოდ პირველი სტროფი.

ი. კენჭოშვილი ლექსს ანალოგიას უძებნის ფრანგულ როკოკოსა თუ „მსუბუქ პოეზიასთან“. იგრძნობა ჰარმონიულობა, სიმშვიდე და „გადარჩენის უტოპიური კუნძულის ძიების მოტივი“ (იხ.: გალაკტიონ ტაბიძის სამყაროში, გვ. 115).

ნაწარმოები განხილულია ა. ხინთიბიძის წერილში „შფოთიანი ტფილისი“ (იხ.: გალაკტიონი. 15 ლექსი და ერთი პოემა, გვ. 30-32).

დაწვრილობა (გვ. 124)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 82 (A); ლექსები, 1927, გვ. 194 (B); რჩეული, 1944, გვ. 363 (C).

2 მიყვება] მიჰყვება BC.

პრიმიტივიზმი (გვ. 125)

ნაბეჭდი: გ. „თანამედროვე აზრი“, 1915, №37, 16 აპრილი (B); ლექსები, 1919, გვ. 83 (A); ლექსები, 1927, გვ. 175 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 227 (D); რჩეული, 1944, გვ. 352 (E); რჩეული, 1959, გვ. 15 (F).

სათაური: ყოველ თეთრ ღამეს... B.

თარიღი: 1914 DF.

4 ვარსკვლავნი... მიდამოს] ამ დროს შვალამის თეთრი ლანდები B. 5 უცხო... ცისფერ] დასთამაშებენ ტბის ვრცელ B. 6 გამჭვირვალე... იტაცებს] ამ დროს ცა უფრო გამჭვირვალეა B. 10 სძინავს მდინარეს] მდინარის ზვირთებს B. 12 აფროთოვანება... თარებს] და ნაზი ჰანგი ჩვეულ ოცნების B. 13 და... ფიქრი] დაუბრკოლებლად მიჰქრის B; მიფრინავს] მიჰფრინავს CE. 14 და] მე B; ვინმე განთიადამდე ვიღაც სპეტაკი გული B. 15 ისმენს... გმინვას] უსმენს სალამურს, უსმენს და გმინავს B. 16 კივის] ჩემებრ B; ნათესავ] ნათესავს A; ნათესავ ლანდებს] ნათესავს, ლანდებს DEF. 17 ყველას... ოჰ] სძინავს არეს, უწყინრათ B.

ლექსი ილია ჭავჭავაძის „ელეგიასთან“ მიმართებით განხილული აქვს ა. ხინთიბიძეს (იხ. მისი: გალაკტიონის პოეტიკა, გვ. 19-21).

შენი საღებრძელო (გვ. 126)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 84 (A); ლექსები, 1927, გვ. 146 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 184 (C); რჩეული, 1944, გვ. 337 (D); რჩეული, 1959, გვ. 471 (E).

თარიღი: 1916 BCE.

ცამეტი წლის ხარ (გვ. 127)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 85 (A); ლექსები, 1927, გვ. 219 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 288 (C); რჩეული, 1944, გვ. 376 (D); რჩეული, 1954, გვ. 177 (E); რჩეული, 1959, გვ. 496 (F).

თარიღი: 1916 CF; 1915 E.

არსებობს ლეგენდა, რომ პოეტმა ეს ლექსი ბავშვობაში უძღვნა მომავალ ცნობილ კინომსახიობს – უმშვენეურეს თამარ ციციშვილს (1908-1988).

ლოღთან (გვ. 128)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 86; ლექსები, 1927, გვ. 327.

„საბაოფთ ბინაში“ – საბაოთი ღმერთის ერთ-ერთი სახელია ბიბლიაში. „საბაოფთ ბინაში“, ე.ი. ღმერთის (ღმერთების) სახლში, ტაძარში, ეკლესიაში.

„უსულოა, როგორც ნიობიდა“ – ნიობე, ბერძნული მითოლოგიის ტრაგიკული პერსონაჟი. მრავალშვილიანობით გაამაყებულ ნიობეს აპოლონმა და არტემიდემ დედის – ღმერთქალ ლეტოს ბრძანებით შვილები დაუხოცეს. მიცვალებულები ზევსმა ღოდებად აქცია, ხოლო მწუხარე ნიობე კლდედ (სხვა ვერსიით – ქანდაკებად) იქცა.

გვიანი ოცნება (გვ. 129)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 87 (A); ლექსები, 1927, გვ. 278 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 354 (C); რჩეული, 1944, გვ. 405 (D); რჩეული, 1959, გვ. 406 (E).

თარიღი: 1915 CE.

„ალოცება სატანის“ – სახე შეიძლება გულისხმობდეს „ლიტანიებს სატანასადმი“ შ. ბოდლერის „ბოროტების ყვაილებიდან“, ან ბოდლერული სატანიზმის მიმდევრის და „გვიანი მეოცნების“ – ვილიე დე ლილ-ადანის (იხ. კომენტარი ლექსისა „ორხიდეები“, გვ. 235) შემოქმედების რომელიმე პასაჟს.

სანთელი (გვ. 130)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 88 (A); ლექსები, 1927, გვ. 11 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 17 (C); რჩეული, 1944, გვ. 255 (D); რჩეული, 1954, გვ. 69 (E); რჩეული, 1959, გვ. 375 (F).

თარიღი: 1915 CDEF.

4 ტფილისის] თბილისის CDEF.

ლექსი სახეობრივად ახლოსაა „აკაკის ღანდთან“ (გვ. 110), რომლის ფონზე ნაწარმოები შეიძლება აღვიქვათ, როგორც მიმართვა სულმნათი მგოსნისადმი (ზ. კიკნაძე).

მზარველი იალქნები (გვ. 131)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 89 (A). ლექსები, 1927, გვ. 419 (B); რჩეული, 1944, გვ. 493 (C).

3 დატკნებოდა] დასტკნებოდა BC. **9** ანგელოზი] ანგელოსი BC. **10** სხვანაირად] სხვანაირათ B. **14** დატევებული] დატოვებული BC.

იზორა – სავარაუდოდ, ალუზია ა. ბლოკის დრამატული პოემის „ვარდი და ჯვარი“ ერთ-ერთ მთავარ პერსონაჟზე – იზორაზე. წერილში „იაკობ ნიკოლაძის იუბილეს გამო“ („გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი“, 1922, №2, გვ. 3) გალაკტიონი წერს: „მექანიკურად გაქანებული ისტორიის გრივადი ზღვაში ისროდა იმ მოხეტიალე უნგლორებს, რომელთა ნაზი სიმღერით შფოთდებოდა გრაფინია იზორას სული“.

ნუბეში (გვ. 132)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 90 (A); ლექსები, 1927, გვ. 145 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 167 (C); რჩეული, 1944, გვ. 335 (D); რჩეული, 1959, გვ. 465 (E).

თარიღი: 1916 BCE.

9 ამიდს] ამინდს E. **14-17** ვიცი... ნათელივით] – C.

აუზისაბან (გვ. 133)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 91 (A); ლექსები, 1927, გვ. 220 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 291 (C); რჩეული, 1944, გვ. 379 (D); რჩეული, 1959, გვ. 402 (E).

თარიღი: 1915 CE.

5 აუზისგან] აუზისკენ CE.

„ლადი ირემი სიყვარულით ხარ დაისრული“... – ფრაზა დაკავშირებულია 41-ე ფსალმუნთან: „ვითარცა სახედ სურინ ირემს წყაროთა მიმართ წყალთასა, ეგრე სურის სულსა ჩემსა შენდამი, ღმერთო“. ამ მხატვრული შედარების გამოძახილი ისმის აგრეთვე ლექსში „დროშები ჩქარა“ (გვ. 18).

მზადება ბასამბზავრებლად (გვ. 134)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 92 (A); ლექსები, 1927, გვ. 32 (C).

სათაური: ოცნება გასამგზავრებლად B.

9 მე მიყვარსქ შორით სჩანს BC.

უცნაური სასახლე (გვ. 135)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 92 (A); ლექსები, 1927, გვ. 202 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 259 (C); რჩეული, 1944, გვ. 368 (D); რჩეული, 1959, გვ. 489 (E).

თარიღი: 1916 CF; 1919 E.

BCDE ვარიანტებში წარმოდგენილია ლექსის განსხვავებული რედაქცია:

უცნაური სასახლე

ამნაირი დარებით
კიდითკიდე დარებით
ფერის ფერთან დარებით.

მან კოშკების ამაღლა
ხან ეთერში ამაღლა
და ქარივით ამაღლა.

ცვივა ლურჯი ფარული,
მოგონება ფარული,
ფართან ღანდი ფარული.

ყველაფერი სადაა,
მაგრამ, მითხარ, სადაა
ის, რაც ალერსადაა?

ველი წამით ნაწამებს,
პოეზიით ნაწამებს,
რასაც იტყვის ნაწამებს.

დასთა უცხოთ დასობას,
თვალთა ქროლვით დასობას,
ხანჯლის გულში დასობას.

მარმარილომ და თასმა,
შადრეენებმა ათასმა
ლაჟვარდები ათასმა.

აჩონჩხილი შენობა,
მშვენიერო შენობა,
მომკლავს მე უშენობა!

E-ში 2-4 სტრიქონები ამოდებულია და მის ნაცვლად იკითხება:

აჩონჩხილო შენობა,
მშვენიერო შენობა,
მომკლავს მე უშენობა.

შენიშნულია ლექსის მეტრისა და ომონიმურ რითმათა წყობის
სიახლოვე ალ. ჭავჭავაძის ვერსიფიკაციასთან.

„უცნაური სასახლის“ ანალიზის ცდა მოცემულია ნ. დარბაისე-
ლის წერილში „სამი ლექსი „არტისტული ყვავილებიდან“ (ერ.
„გალაკტიონოლოგია“, V, გვ. 72-83).

მამული (გვ. 137)

ნახეტი: ლექსები, 1919, გვ. 95 (A); ლექსები, 1927, გვ. 25 (B); თსულებანი, I, 1937, გვ. 41 (C); რჩეული, 1944, გვ. 270 (D); რჩეული, 1954, გვ. 74 (E); რჩეული, 1959, გვ. 379 (F).

თარიღი: 1915 CEF.

10 დაეგვანება] დაემგვანება F.

„ცვრიან ბალახზე თუ ფეხშიშველა არ გავიარე“... – პოლიგენეტიკური წარმომავლობის ეს სახე დაკავშირებულია დილით ცვრიან ველზე ფეხშიშველა გავლის ხალხურ ტრადიციასთან (აკაკი წერეთლის „ჩემი თავგადასავალი“), ცვრიან ბალახზე ფეხშიშველა სირბილის ნეტარებასთან (მ. მეტერლინკის პიესა „ლურჯი ფრინველი“) და ბალახზე შიშველი ფეხით სიარულის შეგრძნებასთან (ა. რემბოს ლექსი „შეგრძნება“).

„სხვა ხალხი“ – სინტაგმა მკვლევართა მიერ ინტერპრეტირებულია, როგორც: ა) ეთნიკურად უცხო ტომი; ბ) ეროვნულ იდენტობისა და პირისპირებული ქართველი სოციალ-დემოკრატები; გ) ლიტერატურულ სარბიელზე გამოსული ფსევდონოვატორების ახალთაობა – უარყოფელი კლასიკური ტრადიციებისა.

„მოსუცი მამა“ – სახე სხვადასხვა მკვლევართა მიერ იდენტიფიცირებულია მამა ღმერთთან, აკაკისთან, ილიასთან.

ლექსის ანალიზი მოცემულია თ. დოიაშვილის წერილში „და მესიზმრება... მოსუცი მამა“ (იხ.: „მოტირალ-მოცინარი“, გვ. 146-166).

მწუხარება შენზე (გვ. 138)

ნახეტი: ლექსები, 1919, გვ. 96 (A); ლექსები, 1927, გვ. 140 (B); თსულებანი, I, 1937, გვ. 73 (C); რჩეული, 1944, გვ. 331 (D); რჩეული, 1959, გვ. 451 (E).

თარიღი: 1916 BCE.

5 წავუვიდე| წავუვიდე D.

მ. ქურდიანს შენიშნული აქვს ამ ლექსის სიახლოვე რუსი სიმბოლისტის – ინოკენტი ანენსკის (1855-1909) ლექსთან „Тоска припоминания“ („გახსენების მწუხარება“). – კრ. „მწიგნობარი“, თბ., 2003, გვ. 4.

შენ ერთი მაინც (გვ. 139)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 97 (A); გ. „სახალხო საქმე“, 1919, №612, 28 აგვისტო (B); ლექსები, 1927, გვ. 90 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 131 (D); რჩეული, 1944, გვ. 307 (E); რჩეული, 1959, გვ. 534 (F).
თარიღი: 1918 CDF.

4 კაინიც| კაინიც EF.

სიზმრები (გვ. 140)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5539 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 98 (A); ლექსები, 1927, გვ. 190 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 246 (D); რჩეული, 1944, გვ. 355 (E).

სათაური: – B.

თარიღი: 1915 D.

2-5 შეღამდა... და] – B. 4 დაქრიან] დაჰქრიან CE. 6 წავიდენ] წავი-
და B] წავიდნენ D; ლანდები] ის ღამე* B] ის ღანდი B. 7 ღამე] სული*
B. 7-ე სტრიქონის შემდეგ B-ში წაშლილია: „დედოფალთ გროვიდან
არაეინ არ სჩანდა“. 8 შენ იცი] ხელმწიფავ B. 9 როდესაც... მოველ]
დედოფალთ გროვიდან B; სჩანდა] ჩანდა D. 10 მე... ვარდები] მოჰქონ-
დათ ვარდების ვაზები მრავალი* B. 11 უცხო... მდინარის] და იყო
სხვაგვარი [...] ვაზათა ვარდები* B] ალპიის მწვერვალთა და ინდოს
B. 12 არ... მხოლოდ] იქ მხოლოდ არ იყო B] ვაზაში არ სჩანდა* B;
ნაცნობი] ცისფერი B.

ლექსები „სიზმრები“, „მე მოვალ“, „ლოცვისთვის“ და „სასწაულს“ – ავტოგრაფში ერთ ნაწარმოებად არის წარმოდგენილი, რომლის თავდაპირველი საერთო სათაური იყო „ხანჯალი“, შემდეგ კი – „ქარში“.

„წავიდენ ლანდები, მეორე, მესამე“ – გამოთქმულია ვარაუდი, რომ მეორე და მესამე ლანდი 1915 წელს გარდაცვლილ აკაკისა და ვაჟას გულისხმობს, პირველი ლანდი კი ილიაა, მოკლეული 1907 წელს (ა. ხინთიბიძე).

იხ. კომენტარი ლექსისა „სასწაულს“ (გვ. 258).

მე მონალ (გვ. 141)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5539 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 99 (A); ლექსები, 1927, გვ. 187 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 245 (D); რჩეული, 1944, გვ. 354 (E); რჩეული, 1959, გვ. 401 (F).

სათაური: – B.

თარიღი: 1915 DF.

2-5 ძვირფასო... ვიტანჯები] – B. 5 ეჰა] აჰა F. 6 ამაოდ... გროვიდან] დედოფალთ გროვიდან ქალწული მოვიდა B; B-ში ნაცვლად სიტყვისა „დედოფალთ“ ჯერ იყო „ევაგილთა“, შემდეგ – „ჩრდილთა“; „ქალწული მოვიდას“ ნაცვლად ჯერ იყო „ქალწული ჩემთან“, შემდეგ – „მოვიდა ბედითან“; იქვე მიწერილია: „ის ისევ“; „ზეინაბ, თამარი“. 6-7-ე სტრიქონებს შორის B-ში იკითხება: „ჩუმად სთქვა მოვიტან“. 7 ძახილი... ცისმარი] მოვიდა და მისი სიმღერა მომესმა B; ნაცვლად შესიტყვებისა „მისი სიმღერა“ ჯერ იყო „ჩუმი ჩურჩული“, შემდეგ – „მწუხრის წუხილი“. 8 მრავალ] ცისფერ B. 9 სიზმარი] ოდესმე B.

„დედოფალთ გროვიდან ძახილი“ – ალუზია გოეთეს „ვაჟსტის“ დედათა სამყაროზე, საიდანაც ისმის დედოფლის (მარადქალურის) გამამხნეველები ხმა. პოეტი კვლავ ავითარებს მოტივს, რომელიც გვხვდება ადრეულ ლექსში „ჩვენება“ (იხ. კომენტარი: ტ. I, გვ. 359).

იხ. კომენტარი ლექსისა „სასწაულს“ (გვ. 258).

ლოცვისთვითი (გვ. 142)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5539 (B);

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 100 (A); ლექსები, 1927, გვ. 517 (C).

სათაური: – BC.

2 ვით... კალთებს] შენ იცი, ხელმწიფავ, რომ სული იდარდებს?
B. 4 მე... ვარდებს] ამ ვარდებს, ამ დარდებს [...] სუფევლას* B. 5 და...
გაგატან] სევდიან ვარდებად იშლება წუხილი* B; შენი ლოდინის
სიმღერას] შენზე ვიმღერებ გულისმკვლელ B; ლოდინის სიმღერას]
სიმღერის მოლოდინს B. 6-9 ასეთი... დარეკა]

დავხურე წიგნები. [...] შაირში
ცისფერზე ავანთებ ტაბიქს, ტაბიქს.
ისრებად გაფვანტავ ქარში და ჰაერში
ჰაირას, არაბისს, ანემონს, ნარგიზებს *B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „სასწაულს“ (გვ. 258)

სასწაულს (გვ. 143)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 5539 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 101 (A); ლექსები, 1927, გვ. 312 (C);
რჩეული, 1944, გვ. 422 (D).

სათაური: – B; შეუნდე ლიუციფერს C.

2 შეუნდე... შეუნდე] შეუნდეთ, შეუნდეთ, შეუნდეთ B. 3 ავობით]
ცეცხლივით B. 4 მრისხანე] მწუხარე B. 5 ეხლა+ჩემს სულში უღონოდ
B. 6, 7 შეუნდე] შეუნდეთ B. 7 ბოროტად] ქაოსით B. 8 მე... უმანკო]
ლანდებო, მე თქვენი B. 9 ველი] თქვენსას ვენდობი, ლანდებო B.

ოთხი ლექსი – „სიზმრები“, „მე მოვალ“, „ლოცვისთვის“ და
„სასწაულს“, როგორც ავტოგრაფი მოწმობს, შეიქმნა მთლიანი
ტექსტის დაშლის შედეგად. გალაკტიონის დღიურში (დ-362) არის
პირველმონახაზი ლექსისა „სასწაულს“ სათაურით „მძინარე ქაოსი“.
დღიური 1916-1917 წლებით თარიღდება. ზემოთქმულიდან გამომდინ-
არე, ოთხივე ლექსი 1916-1917 წლებით დათარიღდა.

ღრღ (გვ. 144)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5388 (B); 6140 (C).

ნახეტი: ლექსები, 1919, გვ. 103 (A); ლექსები, 1927, გვ. 431 (D);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 379 (E); რჩეული, 1944, გვ. 494 (F); რჩეული,
1959, გვ. 410 (G).

სათაური: – B; ისრები ქარში* C; მერანით გაფრენა* C; პროლო-
გი C.

თარიღი: 1915* C; 1915 EG.

9 წარმართი მტკიცე FG.

C ავტოგრაფში ლექსი ასეა წარმოდგენილი:

პროლოგი

თამარის დაშლილი თმის შავი გიშერის
რუსთაველს ციური თან წაჰყვა ვედრება,
მერანით გაფრენა დღეს არვის არ შეენის,
ძველ განთქმულ რაინდებს ვერავინ ედრება.
ბესიკი, სასახლის ხატებთან ანთო,
ვით ძველი ჰაფიზი, შირაზის ყვავილი
ხანჯლებით დაჭრილი დღეს ვედარ რაინდობს
რაინდი ძლიერი, მოკლული ფშაველი.
შელამდა, მგოსნებო, და ძვირფას საფლავეებს
პანთეონს მივეცით ძვირფასი სამება.
ილიას ცრემლები, აკაკის ხანჯალი
და ვაჟას გარდასულ დღეებზე წამება.
მთაწმინდას დადაუნულს [?] ძვირფასი სამება
სიკვდილი ღოცვების ნათელით აზღაპრებს.
ჩემს თვალწინ დასრულდა იმათი წამება
და მიტომ ვიგონებ წუხილით წინაპრებს.
შელამდა. მე წავალ იქ, სადაც სიზმრები
წიგნებში დარდობენ მომხიბვლელ თვალებით,
ჰანგები დაჰქროდენ ვით ქარში ისრები
და სული თეთრდება ნათელის ცვალებით.

C ავტოგრაფი ნასწორებია. სათაურის („პროლოგი“) გასწვრივ მიწერილია: „მგოსნებო, მგოსნებო, რა რიგად შედამდა“, სათაურის შემდეგ კი იკითხება: „ელეგეებით – ვაჟა-ფშაველა. რაფსოდები. ცეკვაში ან თარი, ან სალამური“.

ქვემოთ აღნუსხულია C ავტოგრაფის უარყოფილი ვარიანტები:

1-2-ე სტრიქონებს შორის გადახაზულია: ან ქალის დაღალებს. 2 ვედრება] ზმანება*] წუხილი*. 4 ძველ განთქმულ ვერც ფშაველ*] და ვერც*] იმ ხნის*. 7 ხანჯლებით დაჭრილი] და გმირულ ხანჯლებით*. 8 მოკლული... ძლიერი] რაინდი, მოკლული რაინდი*. პოეტს არ წაუშლია ამ სტრიქონის მეორე ვარიანტიც: ოცნების ხანჯლებით მოკლული. 9 შედამდა... საფლავებს] მგოსნებო, შედამდა და ძვირფას საფლავებს. 9-ე სტრიქონის ეს ვარიანტი გადაუხაზავია. 12-13-ე სტრიქონებს შორის წერია: სანთლებმა [...] ჩემს თვალწინ თვალები. 13 მთაწმინდას] პანთეონს*. 14 ლოცვების ნათელით] მოოქრულ ვარდებით. 15-ე სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: მგოსნებო, მგოსნებო! 16 და... წუხილით] მშვიდობა მათ აჩრდილს, მშვიდობა*. 16-ე სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: თუ გხიბლავს სიმღერა ვით ცეკვა ან თარი. 16-17 სტრიქონებს შორის გადაუხაზავადაა დატოვებული სიტყვა „შედამდა“. 18 მომხიბვლელ თვალებით] უხილავ ნათელით*. 19-ე სტრიქონის შემდეგ გადახაზულია: და ველად დარდებით სჭკნებიან ვარდები. მის ნაცვლად წერია: „და აჰა“, შემდეგ: და ველი სასწაულს სიკვდილის დამთრგუნველს. 20 თეთრდება] ახლდება*; ნათელის ცვალებით] სასწაულ მოქმედთა*] იმედის ნათელით*] ნელი-ნელ*.

C ვარიანტის 18-20 სტრიქონები მცირედ სახეცვლილი ვარიანტია „სიზმრების“ (აქვე, გვ. 140) პირველი სტროფისა.

B-ში მხოლოდ C ვარიანტის პირველი ექვსი სტრიქონია. C ვარიანტთან მიმართებით იგი შემდეგ განსხვავებებს ამჟღავნებს: 2 ციური] მზიური B; წაჰყვა] წაყვა B.

C ვარიანტი 20-იანი წლების დასაწყისში უნდა იყოს დაწერილი, უფრო ზუსტად, 1922-1923 წლებში, როდესაც გ. ტაბიძეს მესამე წიგნის გამოცემა სურდა. ეს ვარიანტი, რომელიც ძირითადი ტე-

ქსტის გაშლა-გადამუშავებას წარმოადგენს, როგორც ჩანს, პოეტს ახალი წიგნის შესავლად ჰქონდა გააზრებული. ამაზე მეტყველებს მისი სათაური „პროლოგი“ და იქვე გადახაზული „ისრები ქარში“, რომელსაც ავტორი წიგნის სათაურად ვარაუდობდა.

„ახიის დაშლილი თმის შავი გიშერი“ – საგრძნობია ალუზიები „ვეფხისტყაოსანთან“ და ბოდლერის ლექსთან „თმები“.

„როს შუქად მშობლიურ ცას შეეშენები“ – ბოლო სიტყვა გადაბახილია „ვეფხისტყაოსანთან“ („შე-რა-შენდა“), ხოლო პოეტი, როგორც ნათლის სვეტი, რომელიც მშობლიურ ცას შეეშენება, უკავშირდება სვეტის სიმბოლიკას აკაკისა („ხატის წინ“) და ვაჟას („ცხოვრებამ არ შამიბრალა“) ლექსებში.

შირაზი – პოეტებითა და ყვავილებით სახელგანთქმული ქალაქი ირანში, ჰაფიზისა და საადის მშობლიური ქალაქი; ლექსში **შირაზი** გააზრებულია, როგორც მაღალი პოეზიის სიმბოლო.

მწოლარე (გვ. 145)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 103 (A); ლექსები, 1927, გვ. 243 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 273 (C); რჩეული, 1944, გვ. 387 (D).

9 მიეფერა] მიეფარა CD. 11 ჩქარობდენ] ჩქარობდნენ C.

„აკითხულობდი პოეტებს: ედგარს, ჰანრი რენიეს“ – ედგარი – ედგარ პო; **ჰანრი რენიე** – ანრი დე რენიე (1864-1936) – ფრანგი მწერალი, ლექსების, ნოველებისა და რომანების ავტორი, პარნასული სკოლისა და სიმბოლიზმის ტრადიციების გამგრძელებელი. მისი სტრიქონი „და ვარდები მეტად ტანმალაღი“ ერთ-ერთი ეპიგრაფია „არტისტული ყვავილებისა“.

წმ. ბიორბი (გვ. 146)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7385 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 104 (A); ლექსები, 1927, გვ. 57 (C);

თხზულებანი, I, 1937, გვ. 94 (D); რჩეული, 1944, გვ. 291 (E); რჩეული, 1954, გვ. 207 (F); რჩეული, 1959, გვ. 424 (G).

სათაური: ძველი წისქვილი BCDEFG.

თარიღი: 1916 DG; 1915 F.

2, 10 მიყვება] მიჰყვება BDFG. **7** მწყემსი] მწყესი B. **11** ფარავს] ჰფარავს BF. **18-19** აღფრთოვანება... გიორგი] – D. **18** შეწყდება] შესწყდება B. **19** წმინდა გიორგი] სინათლის ალი B; წმინდა] წმიდა F.

გამოთქმულია მოსაზრება ლექსის კავშირზე სვანურ მითოლოგიურ ბაღადასთან „მონადირე ჩორლა“ (გ. ახვლედიანი, გალაკტიონი და ხალხური შემოქმედება, თბ., 1998, გვ. 20).

ტექსტი გაანალიზებული აქვს ზ. კიკნაძეს წერილში „წმინდა გიორგი და ძველი წისქვილი“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, II, გვ. 83-95).

სროლის ხმა მთაში (გვ. 147)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 105 (A); ლექსები, 1927, გვ. 399 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 465 (C); რჩეული, 1944, გვ. 482 (D); რჩეული, 1959, გვ. 420 (E).

თარიღი: 1915 CE.

3 დაკოდა] დაჰკოდა CE. **7, 13** ბავში] ბავში CDE. **16** ბავშვებს] ბავშვებს B. **20-31** ესლა... წვიმაზე] – BCDE.

პოეტის ეზო ჭყვიშში სასაფლაოს ეკვროდა, ამიტომ გამორიცხული არაა, რომ „სროლის ხმა მთაში“ ყრმობისდროინდელ შთაბეჭდილებებთანაც იყო დაკავშირებული (ნ. ტაბიძე).

ლექსის 1-2 სტრიქონები იწვევს ასოციაციას ვაჟა-ფშაველას მოთხრობასთან „შელის ნუკრის ნაამბობი“.

„მე აღარ ვამბობ: უშველეთ ბავშვებს, / მიეცით ბავშვებს სასუფეველი“ – ლექსის ერთ-ერთ ინტერტექსტად ივარაუდება ფ. დოსტოევსკის „ძმები კარამაზოვები“ (ზ. შათირიშვილი).

ნაწარმოები გაანალიზებულია ზ. შათირიშვილის წერილში „არტისტული ყვაილების“ ერთი ინვარიანტული მოტივი“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, I, 151-161).

ქველი რვეულიდან (გვ. 149)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 107 (A); ლექსები, 1927, გვ. 51 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 80 (C); რჩეული, 1944, გვ. 288 (D).

7 მწერვალი მწვერვალი CD. 9 დაქრიან დაჰქრიან BCD; ოცნებებათ ოცნებებად C.

ფიის ჩასვლა (გვ. 150)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 85 (A); ლექსები, 1927, გვ. 335 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 399 (C); რჩეული, 1944, გვ. 432 (D); რჩეული, 1959, გვ. 510 (E).

თარიღი: 1916 CE.

8 ქროდა] ჰქროდა BCDE.

რამდენიმე დღე პეტრობრადში (გვ. 151)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 109 (A); გ. „ერთობა“, 1919, №192 (B); ლექსები, 1927, გვ. 440 (C); თხზულებანი, I, 1935, გვ. 59 (D); რჩეული, 1944, გვ. 103 (E); რჩეული, 1959, გვ. 46 (F).

თარიღი: 1917 CDEF.

9 გარედ] გარეთ DEF. 13 უცნობი უცნობის DEF. 19 ააქვს] დააქვს CDEF. 33 დაქრის] დაჰქრის CDEF. 35, 36 გაქრა] გაჰქრა CD. 43 ბავში] ბავში CD. 35-38 მაინც... უცაბედი] – E. 37 ეხლა] ახლა F.

ლექსი დაწერილი უნდა იყოს 1917-1918 წლებში, გალაკტიონის მოსკოვ-პეტრობრადში ყოფნისას.

ირაკლი წერეთელი (1881-1959) – რუსული მენშევიზმის ერთ-ერთი ლიდერი, დროებითი მთავრობის მინისტრი.

ნიკოლოზ (კარლო) ჩხეიძე (1864-1926) – პეტრობრადის მუშათა რევოლუციური საბჭოს თავმჯდომარე. შემდგომში – ემიგრანტი.

კალუგა – ქალაქი და ოლქი რუსეთში.

ლექსის ანალიზი იხილეთ: ი. კენჭოშვილი, „რამდენიმე დღე პეტროგრადში“ (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, II, გვ. 96-101).

ხელები (გვ. 153)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 111; ლექსები, 1927, გვ. 220; რჩეული, 1944, გვ. 379; რჩეული, 1959, გვ. 496.

ხელების თემა გავრცელებული იყო რომანტიკულ და სიმბოლისტურ პოეზიაში. არსებობს მცირე პროზაული ფრაგმენტი, სადაც გალაკტიონი ახსენებს თ. გოტიეს განთქმულ „ხელების ეტიუდს“: „ერთხელ იგი ომნიბუსით მიდიოდა, მის წინ იჯდა უცნობი ქალი. მხატვარს არ დაუნახავს ამ ქალის სახე, მან დაინახა მხოლოდ მისი ხელები. ხელები, ბროლივით ჩამოქნილი თითების ვარდისფერი ფრჩხილები, ისეთი, როგორიც აწერილი აქვს ფრანგ მგოსანს ტეოფილ გოტიეს თავის „ხელების ეტიუდში“ (სგ, XXIV, გვ. 419-420).

გეგმი „ღალანდი“ (გვ. 154)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 112 (A); ლექსები, 1927, გვ. 417 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 472 (C); ლექსები, 1937, გვ. 12 (D); ლირიკა, 1940, გვ. 17 (E); რჩეული, 1944, გვ. 98 (F); „ოქრო აჭარის ლაქვარდში“, 1944, გვ. 93 (G); ლექსები, 1953, გვ. 92 (H); რჩეული, 1954, გვ. 17 (I); რჩეული, 1959, გვ. 30 (J).

ეპიგრაფი: მზეო, თქვენ შუქი მიფინეთ, ჰაი, რა ავი დარია. შოთა რუსთაველი G.

თარიღი: 1918 CDEFGIJ;

6-9 მე... შეფარებული] – G. **7** ნარცისი თავის] ცისკარი ღვლის H; როგორც... ღანდზე] შავი ზღვის ცაზე და ზვირთებზე IJ. **8** ჩემი] ბრძოლის H] მე კი IJ; დაფნისთვის] სამშობლოს IJ. **10** მოვილოდი]

მივდიოდი FI. 11 დარდათ] დარდად DEFHIJ; ჰქონდა] მქონდა G. 14 გახსენებების] გახსენებათა G; მტანჯველი] მრავალი G.

რუსეთიდან სამშობლოში მომავალმა გალაკტიონმა 1918 წელს გემით იმგზავრა ოდესიდან ფოთამდე. გემი, სახელწოდებით „დალანდი“, შესაძლოა, რეალურად კურსირებდა შავი ზღვის აუზში (ი. ლორთქიფანიძე), მაგრამ ლექსში სახელი **დალანდი** აშკარა აღუზიანა მფრინავი ჰოლანდიელის თქმულებაზე, რაც ლექსის გააზრებისას გასათვალისწინებელია.

„...მოსკოვი, პეტროგრადი, ლენინი კრემლი“ – რევოლუციური რუსეთის სიმბოლოები. გალაკტიონი თავს იწონებდა იმით, რომ ამ ლექსში „პირველად ქართულ სიტყვაკაზმულ მწერლობაში ნახსენებია დიდი ლენინი“.

ლექსები „გემი „დალანდი“ და „დაბრუნება“ ქართლის ბედის ხელახალი გააზრების ცდაა ახალ ისტორიულ ვითარებაში (ი. კენჭოშვილი).

ლექსს რ. ბურჭულაძე განიხილავს რ. ვაგნერის ოპერა „მფრინავ ჰოლანდიელთან“ მიმართებით (იხ. მისი: „მხოლოდ ინტეგრაციები...“, გვ. 81-87). ნაწარმოების ინტერტექსტური წაკითხვა მოცემულია ზ. შათირიშვილის წერილში „სიფითრე და სიბნელე: ინტერტექსტუალობა „არტისტულ ყვავილებში““ (კრ. „სჯანი“, I, თბ., 2000, გვ. 95-106).

დაბრუნება (გვ. 155)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 28897-50, გვ. 167 (B); 6477-6480 (C).

ნახეტი: ლექსები, 1919, გვ. 113 (A); ლექსები, 1927, გვ. 68 (D); რჩეული, 1944, გვ. 298 (E); რჩეული, 1959, გვ. 531 (F).

სათაური: – C.

B-ში ლექსის 1-16 სტრიქონები გადახაზულია.

2 აქით] აქეთ C. 5 მიქრიან] მიჰქრიან BCDEF. 8 უზინრათ] უზინრად CF. 9 ტაძრები] ტაძრები* B] კოშკები B. 10-12 და... ეროსი] –C. 14 ელადათ] ელადად F. 23 გემი „დალანდი“] გემი „დალანდი“* B] მძაფრი აფრები B.

პოეტის ჩანაწერში ვკითხულობთ: „დაბრუნება“ – იგივე გემი „დალანდი“ (სგ, XIX, გვ. 102). მართლაც, ორივე ლექსს აერთიანებს სამშობლოში დაბრუნების, ახალ ისტორიულ სიტუაციასთან შეხვედრის თემა (იხ. კომენტარი ლექსისა „გემი „დალანდი“, გვ. 265). „არტისტული ყვავილები“ სარჩევში ლექსი დასათაურებულია, როგორც „დაბრუნება საქართველოში“. ჩნდება პარალელი ი. ჭავჭავაძის „მგზავრის წერილებთან“.

„დაბრუნებას“ ეხმიანება პოეტის გვიანდელი ლექსი „ის ერთი შეხება ნიავის“ (1950).

ტექსტი გაანალიზებულია ა. ხინთიბიძის წერილში „დაბინდულ ქლიავისფერი მთები“ (იხ. მისი: გალაკტიონი. 15 ლექსი და ერთი პოემა, გვ. 77-83).

გზაში (გვ. 156)

ნაბეჭდი: გ. „ახალი კვალი“, 1916, №33, 25 ივლისი (B); ლექსები, 1919, გვ. 114 (A); ლექსები, 1927, გვ. 48 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 75 (D); რჩეული, 1944, გვ. 287 (E); რჩეული, 1954, გვ. 165 (F); რჩეული, 1959, გვ. 487 (G).

სათაური: გზადაგზა FG.

თარიღი: 1916 DG; 1915 F.

24 მიქრის] მიჰქრის CDEFG. **33** ტვილისს] თბილისს DFG. **41** უმიზნოდ] უმიზნოდ CE. **44** გაღებულ] გაღებულს CDEF. **46** თითქო] თითქოს F. **51** შორ] შორს CDEFG.

შიში (გვ. 159)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 178 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 117 (A); ლექსები, 1927, გვ. 433 (C).

7 მიქრიან] მიჰქრიან BC. **25** შეირხევიან] შეირხევა BC. **26** არტისტი] – BC. **28** სრულიად] – B. **64** ჩემს მკერავს] მეზობელს BC.

66 მთავრობამ] მთავრობამ* B] ამ შიშმა B. **67** მოუყარა] მიაყარა B] მოუყარა C. **70-72** იქ... ეტყოდა] ამაოდ ტანჯული უცხადებს BC. **88** ის] – B.

21-ე სტრიქონის (ხოლერიო!) შემდეგ BC-ში ტექსტი წარმოდგენილია ასე: ჯერ 54-88 სტრიქონებია დაბეჭდილი (წინ მიაქვთ... ის), ხოლო შემდეგ – 22-52 სტრიქონები (მოვარესაც... ხმა?).

ლექსი ფანტასმაგორიად გარდასახული გამოძახილია თბილისში ხოლერის გავრცელების საშიშროებაზე, რაზეც მიუთითებს ლექსის დასათაურება „არტისტული ყვავილების“ სარჩევში: „შიში ხოლერას გამო“.

პოლ ბურჟუ (1852-1935) – ფრანგი პოეტი, რომანისტი და კრიტიკოსი.

ჟან ბატისტ მოლიერი (1622-1673) – დიდი ფრანგი კომედიოგრაფი.

ცაიერად – ვითარებითი ბრუნვის ფორმა დიალექტური სიტყვისა „ცაიერი“, რაც ნიშნავს თქემს, თავსხმას.

დომინო (გვ. 163)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1919, გვ. 121 (A); ლექსები, 1927, გვ. 200 (B); რჩეული, 1944, გვ. 366 (C); რჩეული, 1959, გვ. 487 (D).

თარიღი: 1916 C.

5, 31, 59 დაქრიან] დაჰქრიან BCD. **11** იწოდა] იწვოდა D. **12** დგებოლენ] დგებოდნენ D. **14** ტიროდენ] ტიროდნენ D. რეკადენ] რეკავდნენ D. **25** სჩანდა] ჩანდა D. **27** რეკდენ] რეკდნენ D. **31** დაქრიან] დაჰქრიან D. **48** ვეფხვი] ვეტყვი BCD.

კრებულის ბოლო ლექსი წიგნი-მთლიანობის ეპილოგია, რომელშიც ლირიკული ნარატივის რეზიუმირება ხდება. აქედან გამომდინარე, ავტორისეული თარიღი – 1916 წელი საეჭვოა; „დომინო“ უფრო 1918-1919 წლებში უნდა იყოს დაწერილი.

დომინო – სამასკარადო კოსტიუმი და მასში გამოწყობილი პერსონაჟი. ასეთი პერსონაჟები იშვიათი არ იყო სიმბოლისტურ ლიტერატურაში. აღნიშნავენ „დომინოს“ გოთიკურ ატმოსფეროს და სი-ახლოვეს ედგარ პოს მოთხრობებთან „ემშერთა სახლის დაცემა“ და „სიკვდილის წითელი ნიღაბი“.

ტექსტის ანალიზი იხილეთ: ზ. შათირიშვილი, გალაკტიონის პოეტიკა და რიტორიკა (გვ. 55-63); ნ. კუცია, ერთი ლექსის ინტერპრეტაციისათვის (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, IV, გვ. 91-99).

ლექსების ანბანური საძიებელი¹

ა

ავდრის მოლოდინი 105, 235
ათოვდა ზამთრის ბალებს 77, 219
აკაკის გარდაცვალების გამო 9, 170
აკაკის ლანდი 110, 238
ალეები თოვლში 70, 214
ანგელოზს ეჭირა გრძელი პერგამენტი 57, 201
არაგვი 122, 248
არ-დაბრუნება 107, 236
Art poetique („***მიყვარდა ჰანგი“) 7, 169
ატმის ყვავილები 81, 222
აუზისაგან 133, 252
ახალი მოსახლეობა 120, 247
აჰა, ბინდდება 45, 194

ბ

ბედისწერა 8, 169

გ

გადია 44, 193
გემი „დალანდი“ 154, 264
გვიანი ოცნება 129, 251
გზაში 156, 266
გობელენი 99, 233
გოტიეს 28, 182
გრადაცია („ფარულ ტკივილებით“) 71, 216
გული 79, 220

---

¹ ფრჩხილებში მითითებულია ის განსხვავებული სათაურები, რომლებიც ლექსებს აქვთ თთ-ში.

დ

დაბრუნება 155, 265
დამშვიდობება 124, 249
დგება შემოდგომა 29, 183
დომინო 163, 267
დრო 144, 259
დროშები ჩქარა! 18, 175

ე

ელგარი მესამედ 118, 246

ვ

ვაგნერი 11, 171
ვერხვები 92, 227
ვინ არის ეს ქალი? 88, 225
Voiles 67, 208
ვუალისა და ვიოლჟეს შესახებ 91, 226

ზ

ზლაპარი 102, 234

თ

თეთრი ლანდებით 15, 173
თეთრი პელიკანი 41, 190
თვალს ნაზი და მთვარეული 38, 188
თიბათვე გავიდა 121, 247
თოვლი 61, 206

ი

ი.ა. 116, 245
ის 90, 226

პ

კოშკი 16, 173

ლ

ლოდთან 128, 250

ლოცვისთვის 142, 258

ლურჯა ცხენები 55, 200

მ

მაგიდა ალემბიკებით 48, 196

მაგრამ მე რა ვქნა 47, 195

მამული 137, 255

მარიამ ანტუანეტა („მოვა... მაგრამ როდის?“) 59, 203

მარმალილო 80, 220

მას გახელილი დარჩა თვალები 112, 244

მგლოვიარე სერაფიმები 104, 235

მე მოვალ 141, 257

მერი („შენ ზღვის პირად“) 13, 172

მერი 68, 209

მზადება გასამგზავრებლად 134, 253

*** მზეო თიბათვისა 42, 192

მზის ჩასვლა 150, 263

მთაწმინდის მთვარე 98, 231

მივარდნილი აივანი 108, 236

მიცვალებულის ხსოვნა 101, 234

მფარველი იალქნები 131, 252

მწოლარე 145, 261

მწუხარება შენზე 138, 255

ნ

ნიკოლოზ II („ათრობდა ხალხთა მწუხარება“) 19, 176

ნუგეში 132, 252

ო

ორი ზღვა შეხვდა ერთიმეორეს 21, 176
ორხიდეები 103, 235
ოფორტი 22, 178

პ

პარალელი 93, 229
პირველ თაველებს 37, 187
პირიმზე 66, 208
პოეზია უპირველეს ყოვლისა 36, 185
პოეტი ბრბოში („ფოთლების ლანდი“) 65, 207
პრიმიტივი 125, 249

რ

რამდენიმე დღე პეტროგრაფში 151, 263
რეკოლვერი 23, 179
როგორ ებრძოდნ ზარებს ზარები 114, 244

ს

სამრეკლო უდაბნოში 78, 220
სანთელი 130, 251
სასწაულს 143, 258
საუბარი ედგარზე 58, 202
საქართველო („***სადაც ტყეების ისმოდა დარდი“) 39, 189
სალამო 86, 224
სახლი ტყის პირად 123, 248
სიბერე 117, 245
სიზმრები 140, 256
სიკვდილი მთვარისგან 89, 225
სილაჟვარდე ანუ ვარდი სილაში 72, 216
სროლის ხმა მთაში 147, 262

ტ

ტალახში 43, 193

ტფილისი (თბილისი) 26, 180

უ

უნაზესი ხელნაწერი 63, 206

უცნაური სასახლე 135, 253

ფ

ფანტაზია 12, 171

ფარდების შრიალი 94, 230

ქ

ქალის ქანდაკება 20, 176

ღ

ღრუბლები ოქროს ამურებით 83, 223

ყ

ყვითელი ფოთოლი 14, 172

ყორანი 76, 219

შ

შემოდგომა „უმანკო ჩასახების“ მამათა სავანეში 53, 198

შემოდგომის ფრაგმენტი 74, 218

შენ და დემონი („***სალამოვ, ვიცი...“) 119, 247

შენ და შემოდგომა 30, 183

შენ და შემოდგომა 31, 183

შენ ერთი მაინც 139, 256

შენი სადღეგრძელო 126, 250

შენი ღიმილი 17, 174

შერიგება 64, 206

შიშველი 100, 234

შიში 159, 266

ჩ

*** ჩვენი დღის ამბებს 46, 195
ჩვენი საუკუნე („ნარსულის ჩრდილები“) 96, 231

ც

ცამეტი წლის ხარ 127, 250
ცხრაას თვრამეტი 32, 184

ძ

ძველი რვეულიდან 149, 263

წ

წერილი მეგობრებისადმი 24, 180
წმ. გიორგი („ძველი წისქვილი“) 146, 261

ჭ

ჭიანურები 84, 223

ხ

ხელები 153, 264
ხიდი „რიალტო“ მთის მდინარეზე 25, 180

შინაარსი

ლექსები

Art Poetigue.....	7.....	169
ბედისწერა.....	8.....	169
აკაკის გარდაცვალების გამო.....	9.....	170
ვაგნერი.....	11.....	171
ფანტაზია.....	12.....	171
მერი („შენ ზღვის პირად“).	13.....	172
ყვითელი ფოთოლი.....	14.....	172
თეთრი ლანდებით.....	15.....	173
კოშკი.....	16.....	173
შენი ღიმილი.....	17.....	174
დროშები ჩქარა!.....	18.....	175
ნიკოლოზ II.....	19.....	176
ქალის ქანდაკება.....	20.....	176
ორი ზღვა შეხვდა ერთიმეორეს.....	21.....	176
ოფორტი.....	22.....	178
რევოლვერი.....	23.....	179
წერილი მეგობრებისადმი.....	24.....	180
ხიდი „რიალტო“ მთის მდინარეზე.....	25.....	180
ტფილისი.....	26.....	180
გოტიეს.....	28.....	182
დგება შემოდგომა.....	29.....	183
შენ და შემოდგომა („არის ნეტარება...“).	30.....	183
შენ და შემოდგომა („შენ სიყმანვილეს...“).	31.....	183
ცხრაას თვრამეტი.....	32.....	184
პოეზია უპირველეს ყოვლისა.....	36.....	185
პირველ თაველებს.....	37.....	187
თვალს ნაზი და მთვარეული.....	38.....	188
საქართველო.....	39.....	189
თეთრი პელიკანი.....	41.....	190
*** მზეო თიბათვისა.....	42.....	192
ტალახში.....	43.....	193

გადია	44.....	193
აჰა, ბინდდება	45.....	194
*** ჩვენი დღის ამბებს	46.....	195
მაგრამ მე რა ვქნა.....	47.....	195
მაგიდა ალემბიკებით.....	48.....	196

CRÂNE AUX FLEURS ARTISTIQUES

შემოდგომა „უმანკო ჩასახების“ მამათა სავანეში.....	53.....	198
ლურჯა ცხენები.....	55.....	200
ანგელოზს ეჭირა გრძელი პერგამენტი.....	57.....	201
საუბარი ედგარზე	58.....	202
მარიამ ანტუანეტა.....	59.....	203
თოვლი	61.....	206
უნაზესი ხელნაწერი	63.....	206
შერიგება	64.....	206
პოეტი ბრბოში.....	65.....	207
პირიმზე.....	66.....	208
VOILES	67.....	208
მერი („შენ ჯვარს იწერდი“).....	68.....	209
ალგები თოვლში.....	70.....	214
გრადაცია	71.....	216
სილაჟვარდე ანუ ვარდი სილაში	72.....	216
შემოდგომის ფრაგმენტი	74.....	218
ყორანი	76.....	219
ათოვდა ზამთრის ბაღებს.....	77.....	219
სამრეკლო უდაბნოში.....	78.....	220
გული.....	79.....	220
მარმალילו.....	80.....	220
ატმის ყვავილები.....	81.....	222
ღრუბლები ოქროს ამურებით.....	83.....	223
ჭიანურები.....	84.....	223
სალამო	86.....	224
ვინ არის ეს ქალი?	88.....	225
სიკვდილი მთვარისგან	89.....	225
ის	90.....	226

ვუალისა და ვიოლეჲს შესახებ.....	91.....	226
ვერხვები	92.....	227
პარალელი	93.....	229
ფარდების შრიალი.....	94.....	230
ჩვენი საუკუნე.....	96.....	231
მთანმინდის მთვარე	98.....	231
გობელენი.....	99.....	233
შიშველი	100.....	234
მიცვალებულის ხსოვნა.....	101.....	234
ზღაპარი	102.....	234
ორხიდეები	103.....	235
მგლოვიარე სერაფიმები	104.....	235
ავდრის მოლოდინი	105.....	235
არ-დაბრუნება	107.....	236
მივარდნილი აივანი	108.....	236
აკაკის ლანდი	110.....	238
მას გახელილი დარჩა თვალები	112.....	244
როგორ ებრძოდენ ზარებს ზარები.....	114.....	244
ი.ა	116.....	245
სიბერე.....	117.....	245
ედგარი მესამედ	118.....	246
შენ და დემონი	119.....	247
ახალი მოსახლეობა	120.....	247
თიბათვე გავიდა	121.....	247
არაგვი.....	122.....	248
სახლი ტყის პირად	123.....	248
დამშვიდობება	124.....	249
პრიმიტივი	125.....	249
შენი სადღეგრძელო.....	126.....	250
ცამეტი წლის ხარ.....	127.....	250
ლოდთან	128.....	250
გვიანი ოცნება.....	129.....	251
სანთელი.....	130.....	251
მფარველი იალქნები.....	131.....	252
ნუგეში.....	132.....	252
აუზისაგან	133.....	252

მზადება გასამგზავრებლად.....	134.....	253
უცნაური სასახლე.....	135.....	253
მამული.....	137.....	255
მწუხარება შენზე.....	138.....	255
შენ ერთი მაინც.....	139.....	256
სიზმრები.....	140.....	256
მე მოვალ.....	141.....	257
ლოცვისთვის.....	142.....	258
სასწაულს.....	143.....	258
დრო.....	144.....	259
მწოლარე.....	145.....	261
ნმ. გიორგი.....	146.....	261
სროლის ხმა მთაში.....	147.....	262
ძველი რვეულიდან.....	149.....	263
მზის ჩასვლა.....	150.....	263
რამდენიმე დღე პეტროგრადში.....	151.....	263
ხელები.....	153.....	264
გემი „დალანდი“.....	154.....	264
დაბრუნება.....	155.....	265
გზაში.....	156.....	266
შიში.....	159.....	266
დომინო.....	163.....	267
ვარიანტები, შენიშვნები, კომენტარები.....		165
ლექსების ანბანური საძიებელი.....		269

